Proletari din toate țările, uniți-vă!

amfiteatru

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ EDITATĂ DE UNIUNEA ASOCIAȚIILOR STUDENȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Biblioteca Centrală Regională

- SUCCES ROMÂNESC LA ZAGREB
- MATEIU CARAGIALE — INEDIT
- TERZIEFF — UN FURIOS... BLÎND
- O ZI PRINTRE... BEATLES

septembrie 1966 • *anul I* 9

apare lunar * prețul 1 leu

zoe dumitrescu-bușulenga

vivat, crescat, floreat!

De obicei se fac urări. De sîrguință, de conștiinciozitate, de succese în muncă și altele. Le facem și noi, și din toată inima, studenților noștri. Am vrea însă un răspuns la ele, ca o condiție a subscrierii integrale la niște deziderate care trebuie să fie comune. Un început, mereu alt început (care, pentru noi, profesorii, e tot mai încărcat de nostalgie pe măsură ce anii se scurg) nu este un simplu accident cronologic care deschide o reuniune întîmplătoare a cîțiva profesori cu mulți studenți. O adevărată bucurie spirituală trebuie să prezideze întîlnirea ori reîntîlnirea. Noi, care sîntem filologi și umaniști, știm ce valoare a avut în istoria culturii legătura aproape sacră dintre magistru și discipol, aceea care a făcut posibilă transmiterea marilor valori, creînd indispensabila tradiție.

Legătura era trainică și se întemeia pe de o parte pe dragostea, admirația și receptivitatea celui tînăr, pe de alta pe afecțiunea părintească, pe dorința de comunicare a cunoștințelor și experienței celui mai vîrstnic.

Învățămîntul universitar modern, cu tot plusul lui de tehnicizare, rămîne fixat totuși pe aceleași date omenești afective, pe aceleași raporturi fundamentale. Mai lucizi, mai raționali, noi, apartenenții unei lumi înnoite, sîntem supuși acelorași reguli interioare, deși privirile noastre ne extind pe planuri mai vaste de generații viitoare. Sîntem confruntați cu un număr mult mai mare de discipoli decît magiștrii altor etape istorice, dar numărul nu trebuie să impieteze asupra calității legăturii. Fiecare tînăr care ne întîmpină în pragul noului an trebuie privit ca o făgăduință ce se va deschide spre roadă, cu atît mai mult cu cît adeseori la noi în facultate, filologul ascunde un viitor artist care își perfecționează în cei 5 ani de studiu uneltele. Ceilalți vor fi profesori, adică vor duce mai departe conștiința unei misiuni dintre cele mai nobile, pe care noi le-o vom comunica și în care noi le vom indica drumurile. Estetice sau etice, iată sarcinile noastre! Dar ale lor? Nu atît de grave ca ale noastre, sarcinile tinerilor încredințați nouă converg totuși spre același țel: de a crea climatul universitar, academic, care face posibilă comunicarea intelectuală, psihologică, afectivă. Le cerem ținuta dreaptă, corectă, conștientă, care face frumusețea tînărului studios. Le cerem stăpînirea de sine, izvorîtă din cunoașterea țelurilor vieții, așa cum se cuvine unor tineri ai epocii socialiste. Le cerem pasiunea fără de care nimic nu poate fi viabil și care face pe omul autentic. Un tînăr fără pasiunea vocației, fără elanul marilor descoperiri, înlăuntrul și înafara sa nu este la înălțimea vîrstei și a chemărilor vremii sale. Studiul limbii și literaturii te învecinează cu zonele cele mai înalte ale gîndirii omenești și te familiarizează cu sursele culturii naționale. Îndeplinindu-l cu rîvnă, tineretul nostru umanistic va face și exercițiul necesar pentru pătrunderea în lumea ideilor, dar va înțelege și principiile esențiale ale educației patriotice, culese de la sursă. Sîntem toți gata să începem; să ne îngăduim o clipă de reculegere pentru cei care au fost și ne-au lăsat nobila lor succesiune. Așa ne realizăm ca verigă din lanțul necesar al fructuoasei tradiții.

Și după aceea să pornim fiecare spre locurile noastre, întîlnindu-ne în urarea comună făcută colectivității studioase pe care o reprezentăm „academiei" noastre: Vivat, crescat, floreat!

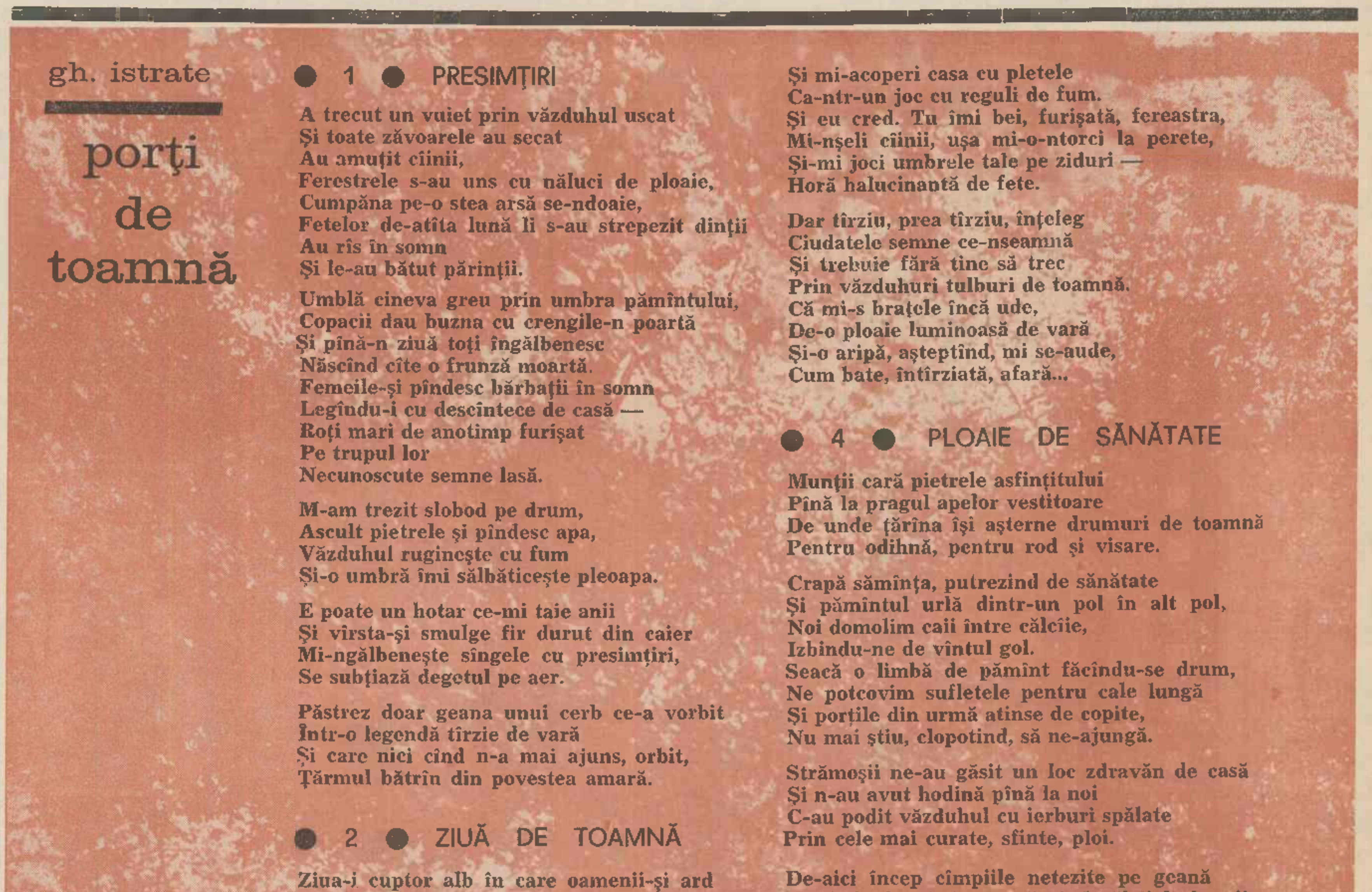

FOTOGRAFIE DE TRIFU DUMITRESCU

gh. istrate

porți de toamnă

● 1 ● PRESIMȚIRI

A trecut un vuiet prin văzduhul uscat
Și toate zăvoarele au secat
Au amuțit cîinii,
Ferestrele s-au uns cu năluci de ploaie,
Cumpăna pe-o stea arsă se-ndoaie,
Fetelor de-atîta lună li s-au strepezit dinții
Au rîs în somn
Și le-au bătut părinții.

Umblă cineva greu prin umbra pămîntului,
Copacii dau buzna cu crengile-n poartă
Și pînă-n ziuă toți îngălbenesc
Născînd cîte o frunză moartă.
Femeile-și pîndesc bărbații în somn
Legîndu-i cu descîntece de casă —
Roți mari de anotimp furișat
Pe trupul lor
Necunoscute semne lasă.

M-am trezit slobod pe drum,
Ascult pietrele și pîndesc apa,
Văzduhul ruginește cu fum
Și-o umbră îmi sălbăticește pleoapa.

E poate un hotar ce-mi taie anii
Și vîrsta-și smulge fir durut din caier
Mi-ngălbenește sîngele cu presimțiri,
Se subțiază degetul pe aer.

Păstrez doar geana unui cerb ce-a vorbit
Într-o legendă tîrzie de vară
Și care nici cînd n-a mai ajuns, orbit,
Țărmul bătrîn din povestea amară.

● 2 ● ZIUĂ DE TOAMNĂ

Ziua-i cuptor alb în care oamenii-și ard
Frunțile pentru multă eternitate
Toamna-și mută templele-n noi
Lovindu-ne cu drumuri mirate.

Ziua șterge văzduhul de umbră,
Divulgă umerii grei ai minciunii,
Zvîrle pleoapa umflată de peste iriși,
Și umple cu flacără albă tăciunii.

Se face pămîntul întreg o stradă curată,
Fără hotare strepezite cu ură,
Și urcă în sîngele îngîndurat al tuturor
Cea mai dezrobitoare căldură.

Se mișcă movilele rodnice de pămînt,
Născînd laolaltă copiii cu fructele
Ca semn că încap în același cuvînt
Și stelele și pragurile și viaductele.

● 3 ● ARIPĂ ÎNTÎRZIATĂ

Mi-s brațele încă ude
De-o ploaie luminoasă de vară —
O aripă întîrziată
Mi-a rămas din toamne afară.
Vine-o vreme cînd sînt nepregătit,
Alunec pe lumina unei zile
Și timpul crud, netrăit,
Mă rănește-n pupile.

Cineva mi-nconjoară casa hoțește,
Mi-nfundă fereastra cu iarbă-nbrumată
Și-aud un pas cum lovește
În ușa mea descuiată.
Și eu cred uneori că ești tu,
Că vii învăluită de drum
Și mi-acoperi casa cu pletele
Ca-ntr-un joc cu reguli de fum.
Și eu cred. Tu îmi bei, furișată, fereastra,
Mi-nșeli cîinii, ușa mi-o-ntorci la perete,
Și-mi joci umbrele tale pe ziduri —
Horă halucinantă de fete.

Dar tîrziu, prea tîrziu, înțeleg
Ciudatele semne ce-nseamnă
Și trebuie fără tine să trec
Prin văzduhuri tulburi de toamnă.
Că mi-s brațele încă ude,
De-o ploaie luminoasă de vară
Și-o aripă, așteptînd, mi se-aude,
Cum bate, întîrziată, afară...

● 4 ● PLOAIE DE SĂNĂTATE

Munții cară pietrele asfințitului
Pînă la pragul apelor vestitoare
De unde țărîna își așterne drumuri de toamnă
Pentru odihnă, pentru rod și visare.

Crapă sămînța, putrezind de sănătate
Și pămîntul urlă dintr-un pol în alt pol,
Noi domolim caii între călcîie,
Izbindu-ne de vîntul gol.
Seacă o limbă de pămînt făcîndu-se drum,
Ne potcovim sufletele pentru cale lungă
Și porțile din urmă atinse de copite,
Nu mai știu, clopotind, să ne-ajungă.

Strămoșii ne-au găsit un loc zdravăn de casă
Și n-au avut hodină pînă la noi
C-au podit văzduhul cu ierburi spălate
Prin cele mai curate, sfinte, ploi.

De-aici încep cîmpiile netezite pe geană
Și ploile de sănătate spărgînd călcîiele humii
Noi ne-auzim și ne răspundem strigînd
Prin toate ferestrele lumii.

Și-acum cînd fiecare lucru stă pe piatra lui,
Noi însemnăm acest pămînt de toamnă rară,
Pe care ploile s-or sprijini curînd,
Adînc îmbrățișînd această țară.

● 5 ● IMN PENTRU FIECARE

Cinstesc chipul necunoscut al sevei,
Umbră rodnică, îmbrăcînd înfățișarea fiecărui copac,
Seva care unge în somn călcîiul bărbaților,
al semințelor,
Coloană verde nemurind în veac.

Cinstesc memoria frunzei care-a căzut,
Închipuind un zbor invers în soare,
Și vinul care brusc și-a desfăcut
Pecețile lui amețitoare.

Și mai cinstesc țărîna, vatră caldă sub pași,
Zvîrlind afară un anotimp masiv,
Prin care trecem, colorați de neliniști,
Rupînd cu fruntea un văzduh emotiv.

Slavă uneltelor dogorîtoare,
Creioanelor adîncite pe munți de idee,
Și ploii — dans al puterilor tunătoare —
Și ploii, aeriană femeie.

Și soarelui, și drumului, și porții,
Un imn de slavă pentru fiecare,
Și ceasului de lut curat al sorții,
Zidind o oră-n noi, nemuritoare...

● ion băieșu

spre inima poporului

Spre inima poporului există un singur drum: adevărul. Cu această pașnică și neînfrîntă armă a intrat partidul comuniștilor pe arena luptelor de clasă cu aproape cinci decenii în urmă, într-o epocă în care mizeria traversa în trista ei goliciune orașele și satele țării, cînd minciuna stătea cu regii la masă, acaparînd ca un cancer întreaga viață politică, El, acest partid al celor care nu aveau nimic de pierdut pentru că singura lor avuție era speranța, a aprins în noaptea acelui crîncen trecut scînteia ideii de fericire, pe care a hrănit-o apoi cu jertfele sale, neclintit în fruntea clasei muncitoare, a poporului.

Și dacă în jurul său s-a adunat tot ce a născut mai vrednic și mai viteaz acest popor, suflarea vie a unei întregi națiuni, a fost pentru că poporul român, atît de nerușinat mințit în decursul istoriei de către cei care i-au dorit nefericirea sau pieirea, a descoperit în partidul comunist partidul care îi spune întodeauna adevărul, partidul ale cărui interese se confundă în totalitatea lor cu interesele celor ce muncesc, ale întregii națiuni române. Nu ar fi fost posibilă uriașa și nezdruncinata legătură dintre el și poporul pe care îl conduce, dacă acesta n-ar fi verificat în timp că destinul său se află în mîinile cele mai sigure, dacă nu s-ar fi convins că fiecare cuvînt rostit de partid are o acoperire riguroasă în fapte.

Am trăit bucuria de a vedea recent la fața locului care sînt raporturile cele mai intime dintre partid și popor, dintre conducerea partidului și oamenii muncii. Timp de două zile, de dimineața și pînă noaptea, am străbătut regiunea Bacău de la un capăt la altul. Mii și sute de mii de oameni au împodobit cu trupurile lor șoselele, străzile și drumurile, veniți să-i vadă pe conducătorii partidului, pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, să le vorbească, să le ureze sănătate, să-i invite să le viziteze uzinele, satele, casele, să guste din pîinea și sarea lor, să le dea flori, să le asculte cîntecele, să le vadă jocurile, să se simtă bine în mijlocul lor. Ciobanii au coborît de pe plaiurile mioritice împreună cu turmele lor ca să-i salute cu tulnicele, pădurarii sunau din cornuri, drumurile erau acoperite cu flori, fetele purtau coșuri cu roadele toamnei, copiii le ieșeau înainte și le dăruiau cravatele lor roșii — copleșitoare dovadă a locului de înaltă cinste pe care îl ocupă în inima poporului Partidul Comunist Român. Din această dragoste și încredere a poporului își trage partidul marea sa forță, aci se naște nestinsă scînteia care îi luminează conștiința sa veșnic trează.

Interviu aŒ

cu maestrul BABA despre

Pictura și evoluția ei modernă

— Ce multe se pot scrie azi despre pictură, ce multe teorii se pot naște, dintr-un limbaj complex al unei pînze, încît uneori fabulațiile literaturii acesteia sînt mai interesante chiar decît opera în sine...

Maestrul Baba pare neliniștit, adînc cufundat în domeniul secret al gîndurilor fundamentale despre artă, preocupat — în momentele în care lasă penelul din mînă — să preîntîmpine întrebările venind din interiorul existenței picturii, de acolo de unde adevărul se cere violent dezvăluit, căci adevărul este pentru orice artist o proporție de aur, o lege modelată apoi în structura operei sale. Adevărate, grele, limpezi, lipsite de echivoc, cuvintele pictorului Baba răsună ca o lecție despre etică, dezvăluind în lucida înșiruire a discursului lipsit de emfază o mare conștiință de artist.

M-am adresat lui, m-am adresat omului, pictorului — întrebările mele rămîneau lipsite de importanță — spre a consemna nu răspunsuri ci idei, idei născute la întîlnirea unor fenomene întîmplate în plastica mondială și a unor etape ale artei noastre. Încerc să deslușesc din fiecare frază sensul exact, întreb, întrerupînd firul vorbirii pictorului, doar spre a o transpune nemodificată.

— Vă referiți la acea pictură modernă, care solicită mai ales competența specializată a privitorului, la pictura impulsionată de o convenție a limbajului plastic ce face mai greu accesibilă ideea și subiectul ei? Credeți că „literatura" de specialitate care o întovărășește poate fi o mistificare a adevăratului ei sens?

— Pictura este astăzi legată de existența necesară a unor explicații ce vor să lămurească ceea ce ochiul nu înțelege deoarece pictura s-a emancipat de teroarea de altă dată a unui subiect ce trebuia narat. Dar, în mare parte ceea ce se scrie azi despre pictură este tocmai o teoretizare a unor confuzii aparente sau reale, sensul fiind de multe ori străin de gîndul cu care pictorul a pornit, cînd a pornit să săvîrșească ceva.

— În pictura românească modernă, fenomenul este similar?

— Procesul de emancipare a picturii românești prezente ne pune în fața unui fenomen evolutiv ce își urmează drumul său nestînjenit. La vremea împlinirii unui stagiu de gestație în acest proces, obstacolele dispar și fenomenele de masă marchează direcții noi spre care se îndreaptă pictura de la sine. Privite atent, aceste fenomene decurg cele prezente din cele anterioare. Este de remarcat rapiditatea cu care retina colectivă se acomodează în continuare șocurilor pe care pictura emancipată aproape brusc le-a oferit și le oferă mai departe. Sensibilitatea colectivă a dovedit la fel cît de ușor se poate perverti la rîndul ei. Gîndul ostil la început silabisește deja primele noțiuni ale unei gramatici noi pe care literatura de care vorbeam mai sus încearcă să le explice destul de complicat și uneori destul de confuz. Adevărul e că cei care fac pictură nouă și cei care încearcă să nu o mai privească buimaci se grăbesc în primul rînd să recupereze o rămînere în urmă; de aceea asistăm la aspecte ce mi-aș permite să le numesc de parvenitism. Poate oamenii au dreptate, timpul nu stă pe loc. Mă uit la unii colegi din generația tînără cît sînt de grăbiți, la fel și la cei din generația mai puțin tînără, cei întîrziați cît de rapid consumă crizele unei evoluții ce se precipită în ritm aproape dramatic. Ce rămîne din toate acestea?

—Vi se pare că tinerii noștri aspiră spre o exprimare universală în care anumite etape de asimilare sînt eliminate — și aceasta în detrimentul personalității lor?

— De multe ori — și nu numai la tinerii noștri — orgoliul identității lor (nu mă refer, desigur, la talentele puternice, autentice) este anulat. Un anonimat de predilecție incert îi amestecă pe toți la un loc. Confundați unii cu alții găsesc justificări nenumărate. Principalul e să ajungă fiecare la un nivel internațional.

— Dar poate fi firească nevoia tinerilor în special de a cunoaște fenomenul internațional de care vorbiți, ori una din formele de cunoaștere mi se pare a fi experimentarea proprie. Dacă nivelul colectiv de asimilare a artelor poate fi într-adevăr o caracteristică a epocii noastre, ea se reflectă vrînd-nevrînd și asupra tinerilor noștri. Tinerii vor fi întotdeauna de partea noului, chiar dacă nu l-au descoperit încă și poate că tocmai din această „dramatică" — după expresia dv. — luptă cu vechiul își vor descoperi propriul lor drum.

— Cineva remarca: „ai observat dispariția pompierismului? Unde sînt ostracizații de altă dată ai picturii? Nu-i mai recunoști de loc. Inventivi, ei și-au restructurat parcă posibilitățile creatoare. Acești pictori mediocri au renunțat la ceea ce îi diferenția și la rînd cu ceilalți dau forfota prin materialul istoric al ultimelor decenii ale artei.

Dar nu credeți că și această etapă este depășită la noi și că, de fapt, mulți dintre cei ce reeditau într-o formă sau alta factura lui Picasso, Matisse, Klee, Mondrian și alții încearcă să se axeze pe reluarea unor filiere ale artei noastre vechi?

— Este vorba de specificul național, desigur. Dar unii își închipuie că trăim un eveniment arheologic și că folclorul a ieșit la iveală în urma unor săpături. Era și pînă acum. Toți l-am cunoscut, l-am trăit, el a făcut și face parte din arta noastră. În pictura noastră românească adevărată a existat întotdeauna un specific național. Nu-mi place însă furia folclorică a unor anumiți pictori, care consumă pe nerăsuflate tot ceea ce întîlnesc ieșit din sensibilitatea genială a anonimatului creației populare. Plagiatul intervine din cînd în cînd penibil și marchează pentru pictură un moment în care confuzia ici, colo, apare sub aspectul neodemagogiei plastice în straie naționale...

— Observația dvs. este întemeiată. Adevăratul specific național a generat între cele două războaie o mișcare artistică de înaltă valoare, care a dat picturii noastre pe Tonitza, Șirato, Ștefan Dumitrescu, Pallady... poate chiar pe Ghiață.

Pictorul tace, se gîndește, ar vrea poate un răspuns pentru sine însuși și pentru ceilalți, încearcă să-l formuleze, dar renunță, renunță mai ales din motivul că pictura este o meserie care se face, nu se vorbește.

I.B.

● ●

AMFITEATRU POSTRESTANT

Fănuș Neagu

Petroniu Donescu: *Cele două schițe (foarte scurte) primite de la dv. ne-au bucurat. Răzbate din ele ceva care, la capătul unei munci stăruitoare, ar putea să se cristalizeze în pagini de literatură autentică. Mai realizată mi s-a părut aceea intitulată „Ceva de neînțeles". Sentimentul de tristețe reținută situat undeva la hotarul dintre dezamăgire și durere, pe care-l încearcă eroul dv. este realizat cu finețe. cu toate că simți în dedesubt (și asta constituind, cred, păcatul cel mai mare al lucrării) o pulsație care nu e a autorului, ci a acelora pe cărțile cărora a întîrziat nopți de-a rîndul. Nu e nimic, lucrînd mult veți ajunge, nădăjduiesc, să vorbiți cu glasul care vă e dat, căci înzestrare fără îndoială există. Schița a doua — pe o treaptă mai jos — subiect banal, folosit de toți cei ce cred că a scrie despre actualitate și despre intelectuali înseamnă a pune mereu față în față doi absolvenți de institut — unul care vrea să plece la țară și altul care se zbate să rămînă în oraș. Mai trimiteți.*

Neiscălitul: *Ușor să dai cu bolovani stînd ascuns dincolo de zid. Personal, cred că nu ești de rea credință, ci că ai un temperament mai vulcanic. Nu-i nici o nenorocire. Găsesc însă că nu ai dreptate cînd spui: „Cum, v-am trimis șase schițe și ziceți că nici una nu-i bună... Aranjați una sau două că d-aia sînteți puși acolo, și publicați-le"!. Scurt: aranjează-le dumneata și cu publicarea mă ocup eu, să n-ai nici o grijă. Deocamdată, cu mîna pe inimă „Asteniile de primăvară" m-au făcut să înghit trei antinevralgice în prima zi a toamnei.*

T. G. *Ne scrie: „N-aștept răspuns la poșta redacției. La numele și stagiul meu de 10 ani în publicistica de umor e suficient tiparul direct". Il înțeleg și încredințez tiparului următoarele șapte-opt cugetări numite de autor „microrînduri" — Calorifer = căldură pe moațe = sobă pe bigudiuri = sobă creață; Galoși = balonsaide de picior: Umbrelă = balonsaide cu proteză; Balonsaide = umbrelă de corp; Bard-a = poetă cu coadă; Rimă = vipușcă; Struguri = bobițe la aglomerație, ca sardelele, și, în sfîrșit, Urzica = buruiană umoristică.*

Răspunsul nostru: G.T. = N.M.T. = Nu mai trimiteți!

Constantin Mihăilescu: *Acea „poveste polițistă în sensul larg al cuvîntului", care, așa cum spuneți, s-a comis pe strada dv. cînd aveați 5 ani și stăteați lungit pe canapeaua din hol și zbierați ca din gură de șarpe pentru că etc., etc... am citit-o stînd, la rîndul meu, tot întins pe o canapea și regretînd din tot sufletul că n-am un pistol cu capse ca să întregesc atmosfera lucrării. La sfîrșit m-am ridicat într-un picior pe stinghia patului și am declamat acea frază din lucrarea dv., care mă va urmări multă vreme: „De ce mă chinuiești, Viri, de ce, de ce, de ce? și începu să bată cu pumnul ei mic în piciorul meu mare. De ce, de ce, de ce?*

asterisc asterisc

NERVOSUL DE LA MANSARDĂ

Cam nervos I. Mureșan în numărul din 11 septembrie a.c. al revistei „Luceafărul". Și e firesc să fie neliniștit venerabilul (spun venerabil pentru că, după socoteala noastră, are pe puțin 180 de ani, vîrsta adiționată a patru „tineri" redactori). Fiindcă a jurat că în revista „Gazeta literară" nu se mai uită, doamne ferește, decît cel mult ca să ia apărarea vreunuia dintre luceferiștii căzuți cu un etaj mai jos, gata probabil să mai cadă o dată spre parter, astfel încît în curînd vom avea plăcerea să ne adresăm clădirii în ansamblu), el s-a făcut a nu vedea dojana pe care i-a adresat-o „Gazeta" tînărului Crînguleanu, pe un ton, ce e drept, nespus de distins și de blînd. Desigur, altă dată, o asemenea duioasă atingere „la stil" ar fi provocat riposte vehemente și spectaculoase. De astă-dată, I. Mureșan s-a făcut că privește în altă parte. „Vom avea în vedere „Contemporanul", „Amfiteatru", și-a zis el, iar „Gazetei", ca s-o pedepsim, fi dăm spre publicare poezia „Soho" de Eugen Barbu"... După care, multiplicitatea sa caracteristică a invadat străzile răscolind cu vădit simț critic chioșcurile, standurile și vitrinele. Spunînd vitrine, am ajuns la un subiect delicat. Știut lucru este că I. Mureșan e foarte sensibil la acest obiect. Domnia-sa uneori laudă reclama făcută unor scriitori (vezi nr. 22, în care librăria „Mihail Sadoveanu" este felicitată pentru spiritul de inițiativă cu care pune în valoare cărțile, ajungînd să vîndă „la 14 secunde o carte").

Dar alte ori reclama îl supără peste poate (vezi nr. 17 și 37). De ce, mă rog, să se cumpere și cărțile lui George Ivașcu? La ce anume folosește acțiunea librarilor de a readuce în atenția cumpărătorilor cărțile rămase în stoc? Dacă sînt în stoc, să rămînă în stoc. De vîndut să se vîndă și în vitrină să se pună numai ceea ce hotărăște I. Mureșan. Dar I. Mureșan este și un fin analist al limbajului scriitoricesc. Originar de pe Mureș, precum numele îl arată, el a supt încă de la obîrșie simțul limbii, s-a îmbăiat în gramatică. Și deși uneori confundă singularul cu pluralul — e drept, numai cu una dintre fațetele multiplicității sale — nu poate totuși să nu acuze greșelile, atunci cînd le observă la alții.

De astă-dată domnia-sa sesizează că în locul firmelor obișnuite puse deasupra magazinelor de închiriat obiecte pentru nunți și botezuri ar fi, mai corect să se scrie „Magazin de îmbrăcat mirese".

Fără să vrem să intrăm în analiza unei asemenea observații subtile trebuie totuși să subliniem faptul că limba română își permite unele forme sintetice, evitînd incongruități ca „magazin de îmbrăcat mirese". Pentru că, dacă ar fi să ne luăm după principiile stilistice ale lui I. Mureșan, tot atît de bine s-ar putea înlocui „Luceafărul, revistă de tineret", cu „Luceafărul, revistă de îmbrăcat tineretul", ceea ce nu ar suna frumos. Dar ceea ce ne-a convins definitiv că ar fi o naivitate cruntă din partea noastră să-i cerem lui I. Mureșan un oarecare simț al obiectivității sînt referirile sale colțoase la revista noastră. Într-un număr anterior al „Luceafărului" el folosește, fără să se sfiască, un lung citat din îndemnurile adresate de maestrul Tudor Arghezi începătorilor în ale scrisului în revista „Argeș" pentru a ataca cîtiva tineri poeți publicați în „Amfiteatru", revistă, zice el, „cu un nume pretențios". În cuprinsul unei singure fraze, I. Mureșan are timp să desființeze încercările tuturor colaboratorilor noștri și să califice scriitorii tineri drept „genii de cafenea". Atacul lui se îndreaptă către rubrica „Noua pleiadă", la care criticul Gelu Ionescu își spune opiniile despre evoluția poeților afirmați în ultimii ani. În numărul următor al revistei, I. Mureșan, cuprins de remușcări pentru blîndețea dovedită, revine insinuînd că în revista noastră publică prea multe cadre universitare și prea puțini studenți. Să luăm învinuirile pe rînd: 1) Cine sînt „geniile de cafenea" de care s-a ocupat rubrica „Noua pleiadă"? Să-i enumerăm pe Ion Alexandru, Ana Blandiana, Gabriela Melinescu, Adrian Păunescu, Constanța Buzea și să adăugăm că ni se pare inutil a sări în apărarea acestor nume bine cunoscute în poezia noastră contemporană, asupra cărora I. Mureșan aruncă, fără jenă, infamanta injurie suspomenită.

2) În „Amfiteatru" studenții publică oare doar „uneori"? Să trecem peste faptul știut chiar și de I. Mureșan că înșiși poeții tineri pomeniți mai sus sînt studenți la facultățile de limbă și literatură română din București și Cluj (toți în anii IV și V) și să-l înștiințăm public că în revista noastră paginile de poezie și proză sînt consacrate exclusiv studenților, că în paginile de critică, film, teatru, plastică etc. semnează în fiecare număr studenți precum și scriitori, critici, regizori cunoscuți, aceștia referindu-se în primul rînd la începuturile literare și artistice ale tinerilor aflați în amfiteatrele universităților și institutelor țării.

Toate acestea sînt o realitate evidentă. Că I. Mureșan a ignorat-o cu bună știință nu ne îndoim. Doar am văzut pînă acum atîtea meschine ambiții satisfăcute sub acest pseudonim, în disprețul oricărui sentiment de valoare și responsabilitate, încît am ajuns să citim rîndurile lui cu tot umorul necesar. Cu alte cuvinte, nu ne mai miră nimic.

DOINA MANTU

POEZIA ȘI AL EI HAMAL

Stăpînit de furii polemiste, într-o așa-numită „Scrisoare către un tînăr critic" (publicată în „Luceafărul"). Ion Crînguleanu își dă pe față o penibilă aramă. Chipurile revoltat de lipsa de har și de obiectivitate a unei cronici semnate de Nicolae Manolescu în Contemporanul, *candidul „hamal al artei" (cum se autointitulează, cu inconștientă sinceritate Ion Crînguleanu) adună scrîșnind injuriile una după alta, proferîndu-le în fraze de o lipsă de logică inatacabilă, cu un vocabular demn de cea mai aleasă faună caragialeană. Nedreptățitul poet profesează sentințe de o principialitate cu totul ieșită din comun („să citească, frate, că d-aia i-a dat revista pită"), reușește disocieri de o finețe seducătoare („Cîtă văicăreală estetizantă cu bătăi de palme micuțe peste frunte, ca să nu-i zic obrăznicie"), ajungînd la concluzii de o neașteptată sinceritate („parcă nicăieri nu ți se poate întîmpla o beșteleală ca asta").*

Chiar și cel mai modest admirator al stilurilor frumoase va observa distincția spirituală de-a dreptul remarcabilă a acestor fraze.

Unica pretenție a lui Ion Crînguleanu este „să se ia" (expresia îi aparține, o folosește în aceeași „scrisoare" citată) de cineva, să-și răzbune meschinele ranchiuni sau obsesiile obscure în indiferent ce mod. În orice caz, să recunoaștem că o astfel de „ieșire" grosolană la adresa unui critic nu ne-a fost dat de mult să vedem.

C. CRIȘAN

COLEGIUL DE REDACȚIE

Ion Băieșu (redactor șef), Ion Alexandru, Ana Blandiana, Ion Chiric, Dumitru Constantin, Vasile Crețu, Adi Cusin, Kikeli Pall, Laskai Adriana, Nicolae Manolescu, Costin Miereanu, Adrian Păunescu, conf. univ. Al. Piru, Andrei Șerban, Ioana Vlasiu, conf. univ. Mircea Zaciu

AMFITEATRU POSTRESTANT

Gh. Tomozei

Nu e vina celui ce semnează rîndurile acestea (o precizare tardivă: în iunie, revista „Luceafărul" m-a lăudat pentru un text de Fănuș Neagu) dacă, în loc să citez poezii ca lumea, îl chinuiesc pe cititor cu mostre despre care același blajin prieten al meu, mai sus pomenit, pretindea că-i produc insomnii. Deschid la întîmplare un plic. Irina Andronescu îmi trimite poezia „Iubirea mea". O transcriu: „Mi-e dor de iubirea ta / Căci te iubesc cu drag nespus / Dragă, dragă... Vrei să știi cît te iubesc? / Ca stelele și luna / Ca apa ca cerul / Dragă. / Nu ți-ai dat seama de asta? / Pînă acum n-ai știut? / Te iubesc nespus / Dragă. / Să lăsăm numai iubirea... / Fără alte vorbe. / Iubirea curată nu distracția rece / Dragă, dragă..." / Versurile sînt însoțite de o notă care ne-a stupefiat: „N. A. Vă rog să mă scuzați dacă poezia aceasta a mai fost publicată și nu-i a mea, nu sînt sigură."

Cotrobăiesc în continuare prin plicul plin de surprize: „Geniu și iubire — Versiune a Luceafărului". Nici mai mult, nici mai puțin. Și... trebuie s-o recunoaștem, „Luceafărul" a mai fost publicat. Sîntem siguri. Și nu-i al Irinei Andronescu. Dar să vedem despre ce-i vorba:

„Privește, privește-mă în ochi. / Mă dor și ard căci mă diochi / Sîntem doi genii tu și eu / Numai noi doi. Sînt semizeu... / Tu, o femeie, da, femeie / Eu sînt, da, sînt, ca și-o scînteie. / Tu ești femeie sau ești geniu, / O! doamne adaptează-mă la mediu. Eu singur sînt și-n nemurirea mea Privirea-mi de-astru te va apăsa / Tu lumea noastră de iubire crudă / Ce face din femeie o minciună." /

Riscînd să fim neeleganți cu o reprezentantă a sexului foarte slab, îi depunem versurile la coș preferînd celălalt „Luceafăr..."

Versuri frumoase am citit în plicul trimis din Cluj de Augustin Iula. Apreciem eleganța exprimării, efortul pe care autorul și-l impune adesea cu succes — de a fi concis, dar mulțimea locurilor comune subliniază compunerile sale. „Dansuri de fecioare", „Ape lunare", „Salcie plîngătoare" etc. frizează atmosfera poetică dar n-o creează. Nu se simte, citind versurile acestea, că autorul lor a ținut neapărat să le comunice cuiva, au o răceală care se face simțită chiar și acolo unde procedee lirice au o undă de inedit. Obsesia lecturilor din mari poeți (Blaga să zicem) pare să devină o adevărată tiranie pentru studentul clujean al cărui început, repet, mi se pare a fi promițător și de la care aștept lucrări noi.

★

Cam atît pentru azi. O observație cu caracter general: majoritatea poeziilor (sau, mă rog, textelor care se vor poezie) sînt de o întristătoare lipsă de vitalitate. Mă simt tentat să amintesc aici un superb vers al unei poetese pe nedrept uitate (Madeleine Andronescu):

„Unde ți-s bărbații, poezie?" / Vers pe care l-aș parafraza: / „Bărbați, unde vă e poezia?" /

Cele mai multe producții primite sînt lipsite de nerv, de un anume fluid patetic, versurile (chinuit rimate, dar nu despre tehnică e vorba acum) se trec ostenitor, și lectura lor n-ar fi posibilă fără clasicul ibric de cafea. Mi se pare că urmăresc de la aceeași, mereu aceeași fereastră, datorită unei voluntare claustrări, un zid de casă veche, dezolant, cenușiu. Ploaia n-a mai spălat de mult mortarul scorojit, culorile s-au șters, devălmășia lor abia acoperă inscripții dubioase...

Cu o invitație la prospețime, la îndrăzneală, la acel adorat „altfel" pe care-l reclamă noua poezie, închid porțile rubricii cu o oarecare amărăciune...

Nicolae Manolescu

Lecturi infidele

Incontestabil, primele cronici ale lui N. Manolescu îi dezvăluiau vocația ; se simțea însă o preocupare accentuată pentru a stabili diagnosticul, rezultat din analiza pertinentă, la obiect. Și, deși dovedea îndrăzneală și vervă stilistică, altceva nu indica evoluția ulterioară spre zonele autentic călinesciene. Este ambiția fiecăruia dintre contemporani — nota pe bună dreptate undeva G. Munteanu — de a fi „călinescian". Dintre atîtea exemple posibile, Al. Piru își cenzurează cu excesivă luciditate mijloacele de expresie, construcțiile sale amintind de fraza temperată a lui T. Vianu și „răceala" silogismelor lui Al. Rosetti: Adrian Marino simpatizează cu metoda magistrului, însușindu-și știința portretului și a decupării citatului ; în fine, N. Manolescu, împrumutînd masiv pînă la confuzie — fără să lase impresia de epigonism — din tehnica ilustrului dispărut, recreează pe o „ecuație personală" atmosfera volumului sau personalitatea scriitorului de care se ocupă. Există, desigur, și pericolul iminent al manierismului, dar N. Manolescu va avea probabil energia de a-și consolida propriile articulații.

Lecturi infidele este — alături de Viața lui Al. Macedonski — una dintre cele mai bune apariții din ultima vreme în materie de critică și istorie literară. Oricîte rezerve naște viziunea criticului, scrierile sale cuceresc prin acea senzație permanentă de captatio benevolentia, care îngemănează textul. Evident, supusă la microscop, Pseudopostfața — profesiunea sa de credință — apare ca fiind lipsită de noutate ; dar criticul n-are pretenția decît de a nuanța niște adevăruri știute de toată lumea. Tonul polemic, ironia spumoasă, frazarea aforistică — într-un cuvînt harul zicerii, justifică teza criticii literare ca gen al creației. Din cîteva linii sigure croiește imaginea tipului de istoric literar-biograf. Pe fondul unor date esențiale („obiectiv, impersonal și fără talent") grefează elemente de pamflet, împinse pînă la caricatură : „Nimic nu poate fi mai îngrozitor pentru un istoric literar decît absența unui document. Dar suferința e răscumpărată de descoperirea unuia, fie cît de neînsemnat ; atunci norocosul cade într-o stare de o adevărată beatitudine (...) Documentul ivit cu cine știe cîte eforturi este bunul lui și proprietarul îi va închina un cult nestins, întorcîndu-l pe toate fețele, ținîndu-l bănuitor sub pernă, scriind pentru el o carte, două, trei (...) Zeul la care se închină e documentul" etc.

Cînd se referă la „posibilitatea criticii și a istoriei literare", N. Manolescu, reluînd ideea identității dintre cele două discipline — idee aflată în capitolul final al Principiilor de estetică — pledează pentru subordonarea principiilor la o lectură. Criticul trebuie să „convoace toate elementele care fac posibilă opera", „să-i justifice" existența, nu să i-o „explice" (de aici, într-un sens, infidelitatea actului critic), fiindcă opera „este o heroglifă". Refuzînd estetismul impresioniștilor, autorul pune preț pe relativismul creației literare (implicit al criticii), de unde și libertățile asumate în recrearea unor lecturi. Prin urmare, contează finalitatea și nu procesul critic în sine, de aceea îl interesează mai mult promovarea de noi sugestii declanșate de operă decît elaborarea unor concluzii imuabile.

Aplecarea asupra clasicilor provine din intenția de a le dovedi perenitatea ; fie — în parte — prin respingerea prejudecății „unui Creangă autor satiric" („Creangă e un Ochilă genial" care-și ia „în serios eroii") ; fie prin relevarea tuturor însușirilor structurale, care fac din Maiorescu un „mare polemist", sau prin discuția provocată în jurul talentului de nuvelist al lui Duiliu Zamfirescu, despre care afirmă de la bun început : „El e unul dintre primii analiști, interesat de sufletele delicate, candide, observator al psihologiilor ciudate, al automatismelor senile sau abuliei, fiind în această privință un deschizător de drumuri".

Literatura dintre cele două războaie este însă domeniul de preferință și sporul de dificultate ale unor scriitori. Departe de a aborda subiecte așa-zise „de pionierat" (de acest gen, studiul despre Gib Mihăiescu își merita selecția în locul celui consacrat lui Pavel Dan, cam inconsistent) este vizibil efortul criticului de a-și impune opiniile, de a le privi cu scepticism și oarecare maliție pe cele vechi, apelînd adesea la arta paradoxului. Astfel, Ciuleandra lui Rebreanu „rămîne o carte bună", deși Călinescu o socotea scriere „onorabilă, rece, superficială", iar romanul Cartea nunții „nu e de loc liric, dimpotrivă (rectificarea vizează o mărturisire a autorului însuși — n.n.), e de o obiectivitate desăvîrșită în atingerea scopului pe care și-l propune" ș.a.

Aspirația continuă la dominarea materialului artistic e pregnantă și în celelalte „măști" (cum își intitulează sintezele) : G. Bacovia, Anton Holban, Ion Barbu, care-i permit interpretări și intuiții fine, efecte ale gustului și instrucției sigure.

Ca să parafrazez o propoziție a sa scoasă de aiurea, aș sfîrși prin a crede că N. Manolescu are o voce de critic nu printre altele...

VICTOR B. ION

Ilie Constantin

Clepsidra

Simbolul Clepsidrei se vrea înmănuncherea meditațiilor grave asupra clipei efemere cu gesturi autentice de revoltă.

Versurile, crîmpeie de abis, descătușează un univers poetic inedit.

Preocupat de existența umană și implicit de ireversibilitatea trecerii timpului, poetul găsește consonanțe cu elementele naturii (nu în sens simbolist ci intuitiv, ca orice suflet care, claustrat de lumea citadină, simte chemarea naturii). Ciclul scurt al dezvoltării grîului incită poetului metafora vieții omenești : „...grîul mai grabnic se înalță / și vom ajunge în galben / în seceriș ! / E o lege ! / ...E deplasarea spre galben / de la încolțirea de verde ; / Șarpele — își accentuează semnificația. Inelele sale se metamorfozează în verigi ale lanțului care unește generațiile : „Tată, ce dor îmi îngăduie globul spre tine ? / Caut zadarnic și nu-ți pot întoarce nimic !/ Tu mi-ai trecut existența fără întoarcere, echivalențele cad înaintea părinților ! / Doar, ocolită, o mîngîiere a sîngelui / aștepți răbdător de la mine : / trecerea vieții în altă durată, / ție asemeni să dau și să provoc viitor. / (Lanțul). Amplificată existența se nuanțează, se înmănunchează, ciclurile se întretaie spre apoteoză : M-aș tot naște la nesfîrșit, / Și-aș tot muri surprins, rotitor, / Încrezător și obișnuit, / Calm ca într-un mod de viitor. / (Aș vrea să mă urmez copil). Interesantă e concepția despre ciclul vital, care se desfășoară ochilor minții poetului nu ca o succesiune firească a anotimpurilor vieții, ci ca o perpetuare a atributelor copilăriei. Unduitor, poezia se dezlănțuie : Duc în adînc amintirea / Clipei din unghi cînd planorul / brusc se desprinde de cablu / clipă de vîrf și hotar / al existenței pe aripi. / („Existența pe aripi"). Meditația revine, vîrsta o cere : Se adîncesc, Iolanda, spre părinți, / Puternicele porți, / ...și nu-i adevărat că m-am temut / De-un „dincolo" nerod / Ci de milenii ne transmitem mut / Spaima de Poarta-eșafod ! /.

Obsedat de extincția spirituală, succesoarea firească a morții fizice, Ilie Constantin rămîne neajutorat, dar împăcat în fața vicisitudinilor creației : E izbitura limitei, sub stele, / Rămînerea în cruce, / Atletul mesianic, la inele / În punct de echilibru ne seduce. /

Mitul umbrei, simbolul personalității iradiate de ființa umană, se dezvăluie într-o exprimare poetică, care percepînd dualitatea existenței creatoare, insinuînd sacrificiul operei de artă, se vrea zidită de Poetul-Om : Bărbatul tînăr își tînjește umbra / Spre un invers semn de umbră, colindînd-o, / El caută fără odihnă, umblă. / ...Numai maturitatea operei de artă creează fuziunea Om-Poet : Pămîntul mă va-ngădui aici / Primindu-mi umbra cu făgăduiala : / De-atîta timp o tot conduc prin lume / Și-acoperișuri mari mă dor în ea / Și dor ferestrele să se deschidă, / Dor ușile ca tot atîtea vămi. / (Zidește-te umbră).

Bilanțul e dureros, epuizarea totală, moartea firească — ideea se conturează clară în poezia ce închide o evoluție purtînd titlul volumului : „Clepsidra".

Placheta de versuri a lui Ilie Constantin, reprezentînd fructul unor căutări, de-a lungul anilor, mai mult sau mai puțin fertile, este probabil o materializare a unei etape tranzitorii din viața poetului. Este, credem, nevoie ca volumul viitor să aducă în arena literară adevărata semnificație a universului său poetic.

LUMINIȚA DOJA

Geo Dumitrescu

Nevoia de cercuri

Recentul volum al lui Geo Dumitrescu (apărut în condiții grafice ireproșabile — volumul I — și cu 11 ilustrații ușor ermetizante semnate de Petre Bălănică) cuprinde 33 de poeme scrise în ultimii trei ani sub titlul „Nevoia de cercuri" și alte 23 scrise între '40—'43, care au alcătuit în '46 placheta de debut „Libertatea de a trage cu pușca".

În plină maturitate, poetul „face" încă o poezie „experimentală" : așa se explică pornirea autocritică de a se numi „lustragiu de cuvinte", de a-și invoca propria neputință în fața actului poetic, de a face subiect de poezie din eșecul poetic (Singur lună). Este necruțător cu „literatura" ce-i alterează emoțiile „neîncepute, nu suportă schemele rodate și stereotipe ale „poeziei clasice". De aici aerul polemic, brutal și derutant al discursului său poetic. Varietatea de conținut a volumului se impune : de la poemul-cantată „Grivița", care celebrează „locomotiva zburătoare a istoriei / minată de cel mai roșu combustibil", la protestul împotriva „moluștelor grave/ a celor ce nu dau cu nimic în nimic" (Ieremia) — Tipul de umanitate propus de poet în condițiile noii spiritualități este unul poetic posedat de fervoarea desăvîrșirii opusă lîncedei și impecabilei „aurea mediocritas". Trăind în mijlocul cetății, poetul își dă seama că la noi „e mult de lucru / niciodată n-a fost atîta nevoie de cercuri" ; de aceea îl și invită în țară pe Archimede — bătrînul geometru, îndrăgostit de „rotunde desăvîrșiri" de „orbitele adevărului". Poezii cu tentă gnoseologică — de palpare a universului mic și mare sînt : „Sfîrșit de spectacol" — „Biliard", „Dar eu spun mereu", „Din cîte adevăruri". Sînt poeme de dragoste ca : „Ar fi bine să uiți", „Dragoste colivie", „Te aștept", „Madrigal răsturnat", „Al treilea sfert" care ar trebui citate în întregime pentru frumusețea lor. În „Ar fi bine să uiți" e asimilat motivul folcloric al periei, pieptănului, oglinzii : „azvîrle peste umăr pieptenele / dese pături înalte s-or așterne / între tine și ea / fugi, azvîrle oglinda : lacul întins / cu nemărginirea-i de ape, va îneca / amintirea ei".

Există în volum și un „pastel caligrafic de toamnă și de primăvară". Peisajul e aici vădit antiraționalist și neologic. Amurgul este un „sfîrșit de combustie", iar luna lasă o „stupoare vitroasă."

Poeme parabolice se intitulează : „Africa de sub frunte — jurnal imaginar de campanie. Sfîrșit de primăvară". În ultimul are loc o autoscopie a abisului privat de care poetul scapă finalmente. În primul asistăm parcă la o ionesciană proliferare a unui proces malign ce cotropește acea parte a pămîntului ce îndură tumoarea capitalistă : năvălesc „oamenii-cangur" și „gorilele-lupi" în continentul iubirii și ultimele frunți albe vor fi năpădite de „păr aspru de cal".

Poemele ciclului „Libertatea de a trage cu pușca" poartă zvonul unei reacții de neconformism și oroare, de împotrivire față de dictatură și de războiul ei odios. Ele își propuneau să participe la vasta operație de reconstituire obștească a speranței și dorinței de libertate. „Portret" sau „Aventură în cer" se remarcă prin cîteva metafore șoc, dovadă a unui juvenil teribilism și scepticism.

În general șovăitoare ca realizare artistică, mai izbutite mi se par : „Rînduri pentru un eventual deces", „La moartea unui fabricant de iluzii", „Libertatea de a trage cu pușca" sau „Despre certitudini" din care cităm aceste profetice versuri : „Trebuie lăsată să cadă întrebarea : „ce ne facem ?" totul pare să anunțe că marea revoluție a început.

Placheta de debut e ca o confirmare a tendinței perpetue a poetului de a dezanaliza „literatura" și șabloanele estetizante. Discipol convins al versului liber (alături de M. R. Paraschivescu), Geo Dumitrescu face poezie discursivă și invocativă. Foarte frecvente sînt exclamațiile de tipul : „O, Doamne, să nu uit, Ei da — îmi spuneam — O, vă jur credeți-mă" sau interpolările parentetice în plină poezie : „în treacăt fie zis — și așa mai departe — c-o fi, c-o păți".

Poetul operează cu vorbe și zicceri pedestre pentru a-și cenzura elanul poetic care nesupravegheat se poate transforma în „literatură". Gratuitatea și redondanța truismelor curente (ca în „Argumente îmi curgeau din tîmplă" sau „Pastel" : Du-te acasă, Cornelia/ noapte bună ! Adio ! — Mă voi gîndi mereu / la ceea ce ar fi putut să fie / dacă nu era cum a fost —) sînt doar aparențe, mai ales cînd sînt bune conducătoare de ironie și de parodică incisivitate. Gustul insidios al parodiei există (De după Lamartine) alături de izbucnirile iconoclaste de tipul : „Pe viul Dumnezeu, totul se va sfîrși", iar facultatea dominantă a poetului este verva declamată.

VASILE GHEORGHE

Șt. Aug. Doinaș

Omul cu compasul

Critica a recunoscut în Șt. Aug. Doinaș un poet autentic, cu un talent incontestabil și un liric prin excelență, capabil de nebănuite interferențe afective a propriei existențe cu universul. Cartea sa de vizită deschide patetic primul ciclu al volumului : Am fost flacăra, tunetul, grindina ; / astăzi sînt ploaia, miriapodul fecund. / Ca verigi atîrnate de gleznă simt luminile, / și mă ridic, dilatîndu-mi fruntea în vis /. **(Toate sînt prezente)**.

Dăruirea în lucrurile trecătoare se face într-o beție a simțurilor, aproape cu voluptate : „Asemeni unei rodii cu-ambrozie dulceagă / gustam frumusețea lumii mușcînd afund și rar, / cu-o patimă căreia-i era cu mult mai dragă / sămînța cea obscură și miezul ei amar / **(Aniversare)**. Aprinderile senzoriale sînt reduse de gestul lucid la răceală intelectuală și convertite prin „stigmat și mir" într-o „amețitoare, albă stalactită / care susține bolta unui gînd" **(Amanta)**. Doinaș nu merge însă spre abstract, iar ermetismul „izbitor Valéry, puțin Ion Barbu" (D. Micu-N. Manolescu — Literatura română de azi) rămîne doar în cîteva poezii program. Poetul refuză cuminte ideea ca atare (care) ucide poezia (ca și) sinceritatea sentimentală (care) o degradează" invocînd „fantezia creatoare (care) realizează o fuziune, o osmoză suigeneris între datele afectivității și ale intelectului" (interviu în „Tribuna" 21 iulie 1966). Gestul său liric fundamental este teatral, de o sobrietate neptunică — „eu urc deasupra mării, beat de har / și chem adîncul apelor pe nume / **(Poetul și marea")**. Nemărturisit el este un „piersic uscat" însetat de vis, de fantezie amețitoare, de fantastica „cerului pădure răsturnată", de clipa „universalis" a extazului, cînd toate „își schimbă suferința pe fum și nemișcare". Decorul său metaforic este adesea cel romantic : „astru cu despletiri prelungi", „pomi lunatici lipsiți de flori și fructe", soare tandru „cu-aripile arzînd deasupra lui". Ritualul erotic se consumă printre „reci ruini" luminate de vatra cu foc sfînt, cu o meteorologie folclorică „afară bat vîntoase și cad ninsori deșarte". Poezia sa erotică este o văpaie ce se consumă în confesiunea spiralată imnic, iodată de ironia lucidă care smulge „măștile convivilor de lut" rupînd farmecul nebun al „sărutului înglodat" și „îmbrățișării care s-a mai dat". (Sympozion).

„Omul cu compasul" este un clasic îndrăgostit de „al lucrurilor tainic chip, / cel fără de ruină și mișcare", căutînd în forma lor tiparul etern (ciclul **„Amor universalis")**. Nu întîmplător arhitectura „baladelor sale vechi este cetatea stîncoasă a limbajului lapidar. Versurile au ecouri liturgice (**„Funeraliile lui Demetrios"** și **„Mistrețul cu colți de argint"**, străluciri de efigie („un ren înalt cu coarne și țurțuri de aramă" ; „Așa, ridicat de pe șea, în văzduhuri, / părea în văpaie un zeu torturat / ... în mînă cu apa și coiful furat"), sau fluidități de lavă (vezi „Alexandru refuzînd apa"). Metafora sa atrăgătoare care insinuează cîteva nume ilustre din lirica românească e totuși subțire, fără genuni. Așteptăm crisparea dramatică din **„Grupul Laokoon"**.

ADRIANA MITESCU

Sînziana Pop

Nu te lăsa niciodată

Introducînd dezinvolt lectorul în universul de lumini și umbre, sensibilități și reticențe, literatura Sînzianei Pop deschide ochilor minții imaginea policromă a unei lumi ce pare ireală și care se cere înțeleasă.

Depășind coordonatele timpului terestru, dar clădindu-și decorul în lumea de azi sau de ieri, Sînziana Pop își retrăiește viața în litere.

Iat-o fruct al naturii ce se pîrguiește în soare și respiră prin firele de iarbă, („Metamorfoze") sparge stropi de ploaie în dinți, („Ploaia"), aleargă prin ceață, („Jucătorul de rugbi") sau taie viscolul pe schiuri („Pentru că nu se poate altfel"). Ascunde tresăririle femeii în candoarea adolescentei („Metamorfoze") și bucuriile copilei în mîna bună a tatei („Ploaia"). Se antrenează cu jucătorul de rugbi și zboară cu ochii închiși de mînă cu Chică Roșie printre luminile orașului („Guașă"). Devine gravă și trăiește războiul care-i sugrumă adolescența („Pentru că nu se poate altfel") sau — cotidiană — se desprinde din fumul de țigară al tavernei dintr-un oraș de pe linia București Nord — Bicaz pentru a-și reprezenta sexul („Vrem neveste"). Rămîne însă și martora efectivă a contrastelor umane („Penitență"), a ororilor și a refulărilor („Și eu sînt Eva"). Cea mai interesantă ipostază este cea a metamorfozării succesive, normale, a fetiței care respinge cu bulgări de pămînt prima șoaptă a iubirii („Pe deal" — din ciclul „Metamorfoze") a adolescentei ce provoacă marmură albă în soare, instinctul („Vara" — Metamorfoze) și a femeii ce-și așteaptă calmă bărbatul („Pentru că nu se poate altfel").

Amprenta exprimării de sine a prozatoarei o reprezintă schița „Și altceva decît natura moartă". Ajunsă la o fază a maturizării, femeia simte necesitatea comunicării totale cu bărbatul căruia i-a închinat visurile, speranțele, realizările și eșecurile. Neparticiparea lui, chiar cînd aceasta e generată de claustrarea spirituală, atrage după sine refularea femeii și în ultimă instanță condamnarea contractului matrimonial care a sclerozat poezia dragostei. Pledoaria înflăcărată și sinceră a Sînzianei Pop aruncă blamul asupra tuturor rigidităților.

Imagini solitare ale unei vieți aparte, schițele își au autonomia lor. Un spirit didactic ar încerca gruparea pe teme, idei... etc. Impresionează, însă, cumulul de senzații, preocupări, gînduri care animă întreaga proză a Sînzianei Pop. La un moment dat lectura îți creează impresia de obsesie, care, inexplicabil, cucerește, iar simpatetic trăiești.

Pilule ale unui univers cu mult mai bogat, schițele te conduc încet și infailibil spre o apariție salutară.

O expresie frustră, senzorială vine să întregească spontaneitatea culorii, a gestului, conturînd un spirit îndrăzneț care sfîșie corsetul convenientelor și transcrie lumea superioară a esențelor.

IRINA VASILESCU

poetul

de **radu boureanu**

În pragul sărbătoririi veneratului rapsod al poporului, o revistă a noilor generaţii, revista studenţească „Amfiteatru", mă însărcinează să spun cîteva lucruri despre el, despre opera lui.

Mi-aş asuma o sarcină prea gravă, pornind de la ideea să emit idei lapidare, să fac exegeză critică întregii opere coşbuciene.

Aştern deci cîteva rînduri, succinte impresii şi imagini în coloanele acestei înaripate reviste, ferindu-mă de asemenea obiective, cu sentimentul că întreaga suflare românească, aşezată în amfiteatru, observă fenomenul acestei sărbătoriri, care într-un anumit sens este festiv naţională.

Opera lui George Coşbuc este o sinteză, o sublimare didacticizată a spiritului, a esenţei populare, o captare a circuitului gîndirii şi subtilităţii poporului, înapoiată pe alt plan, printr-un proces de laborator individual, poporului însuşi. Este măsura estetică a originalităţii naţionale, cum ar spune Titu Maiorescu. El s-a inspirat din viaţa proprie a poporului său, ne-a înfăţişat ceea ce este, ceea ce gîndeşte, ceea ce simte românul în partea cea mai aleasă a firii lui etnice.

La Coşbuc, specificul naţional devine criteriu de valoare. Ca şi la Sadoveanu şi alţii, este izvorîtă personalitatea şi caratele operei sale din fondul propriu al solului natal — pentru a ne filtra părerile prin filtrul gîndirii critice maioresciene.

Dar nu doară specificul naţional funcţionează în scrisul şi poezia coşbuciană. Dăruit iniţial cu ştiinţa scrisului, cu o sensibilitate poetică înnăscută, el, fiu al ţarinei, a înţeles cel mai bine psihologia şi culoarea lirică a ţărănimii, devenind un rapsod al ei, modern şi intelectualizat, chiar dacă uneori, printr-o estetică personală, trădează puritatea iniţială a fiorului şi metaforei cîntăreţilor de pe brazdă, cîntăreţii anonimi ai veacurilor româneşti. Desigur, Eminescu cuprinde în lirica sa o mare măsură de specific naţional, dar pe alte planuri, cu altă culoare şi adîncime, cu acel adaos de universalitate şi de grav fior de contopire cu eternitatea.

Coşbuc stă lingă destinele domestice. El împlineşte un dialog rustic, adoptă o poziţie lirică agrestă, descrie un peisaj uman de repetată tradiţie. Este un pictor al vieţii primare, colorate, naive, dar pe coordonate grave, adesea de dramatică umanitate simplă. Baladele şi idilele sale sînt fragmente de memorie lirică, încrustări sensibile pe răbojul spiritual al generaţiilor de plugari, de cioplitori în lemn, de clăcaşi, de fete de sat cu idealuri şi poze desenate cu nuanţe şi stări idealizate şi mişcate de un dialog cvasiteatral, cu acea reprezentare a mimilor pornind de la irozi, căluşari, cu amintirea şi practica rapsozilor populari.

Este un mare poet al abecedarului spiritual şi artistic, al poporului care pregăteşte anii de formare a tuturor celor care se apropie de slovă şi de gînd românesc, care desfată şi dincolo de vîrstele începutului de formare.

Oare „Iarna pe uliţă" nu este tabloul etern şi nestricat al acestei vîrste, care urmează treptei abecedarului şi descoperirii universului înconjurător de către copilul care ritmat şi rimat se mişcă pe metaforele primare ale filelor de abecedar, în care fauna şi flora domestică, sau de dincolo de cercul domesticii forţează atenţia şi sensibilitatea ?

Oare, mai tîrziu, nu tot el înalţă sentimentul grav filial din cadrul şi imaginile lăsate în vatra satului, în „Mama"? Oare nu el înalţă fuioarele, fusurile vii ale codanelor, în paralelă şi cu replică imaginilor grigoresciene ?

O gamă vastă de sentimente se desfăşoară pe întinderea liricii sale, umane, naţionale, patriotice, agreste, de un fior agrest, transfigurat şi personal gîndit şi zugrăvit.

El păstrează mai departe pe degetele care ating coardele lirei praf de vis cules de pe florile cîmpeneşti, acea miruire a vîntului băltăreţ, a freamătului pădurilor de brazi, de-asupra cărora, peste secole, se va înălţa „încet, încet, gînditoarea-i frunte de poet".

George * Coşbuc

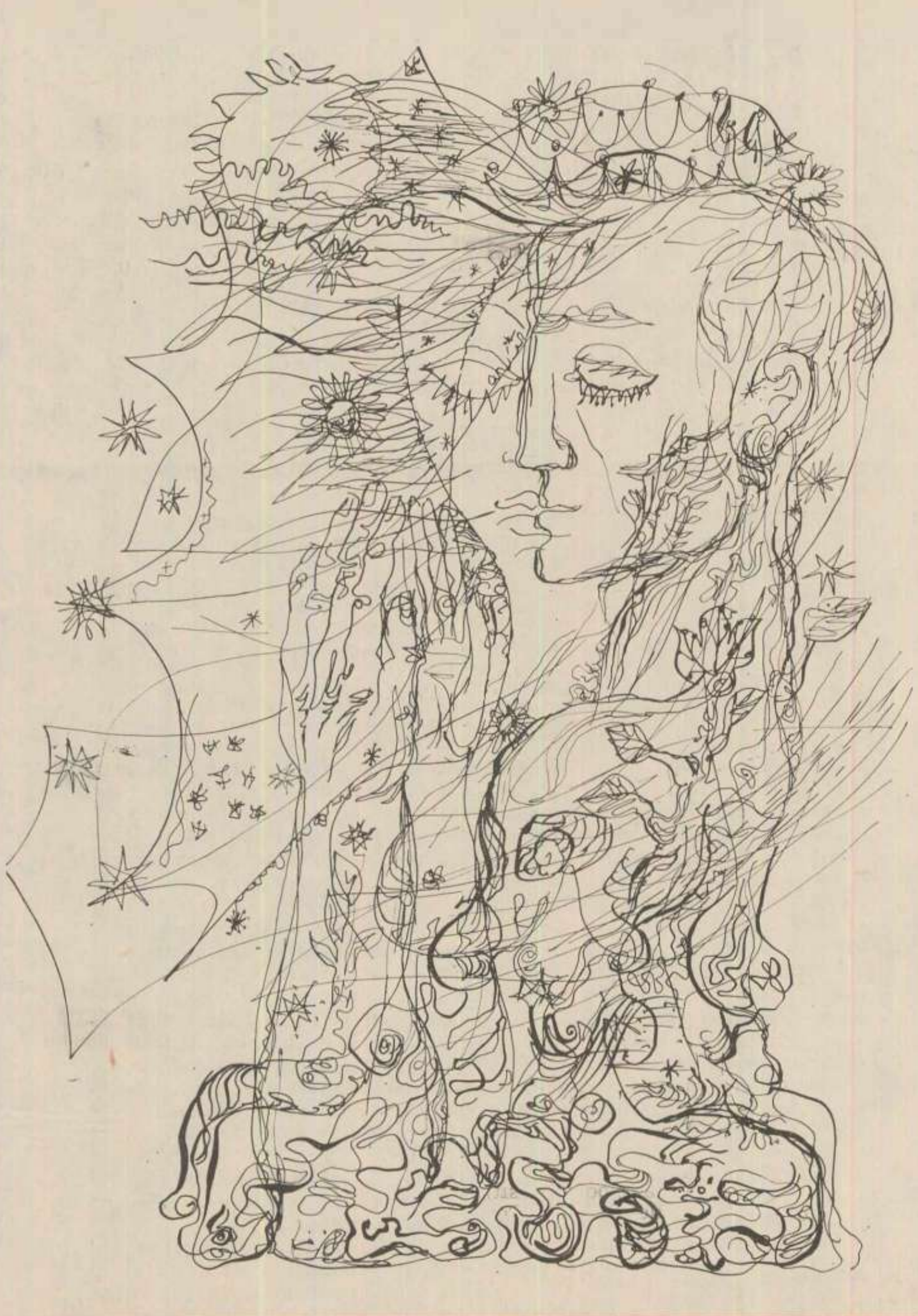

desen de **ELENA JUCU**

idile

Ceea ce poate fi considerat la Coşbuc ca o coordonată fundamentală este idilicul. Rapsod al unui popor rural, Coşbuc va face din idilă posibilitatea esenţială sub care acest popor îşi realizează existenţa erotică. Această existenţă erotică va fi una spiritualizată, chiar dacă nu include transcendentalizarea. Această observaţie magistrală aparţine lui G. Călinescu, care găseşte în Coşbuc un romantism de „naivitate schilleriană, obţinută pe cale artificială, după pierderea inocenţei, din nostalgia vîrstei de aur. Dar bineînţeles Coşbuc e ţăran adevărat şi poezia lui nu devine academie nici teocritism gessnerian. Ea e o separare numai a idilicului real" (Istoria literaturii române). Fără metafizică complicată, erotica coşbuciană are însă nevoie de o anumită obscuritate misterioasă. Din misterul erotic derivă cochetăria şăgalnică şi neştiutoare a flăcăului sau fetei în dragoste. Cei doi îndrăgostiţi îşi dezvăluie sentimentele numai printr-o teatralizare vădită a gesturilor. Ei nu-şi spun „Da" niciodată. Fata îl iubeşte pe flăcăul care nu ascultă de ea, atunci cînd i se spune : „Braţul drept dacă-l întinde / Roată peste brîu te prinde / Şi te-ntreabă : — „Dragă strîngu-l ? / Şi tu-l certi, dar el, nătîngul,/ Ca răspuns te mai cuprinde/ Şi cu stîngul", şi se tînguie dacă acesta nu este îndrăzneţ : „Zile lungi mi le-am pierdut, / Să mă-mprietenesc cu tine,/ Tu-mi umblai sfios, Sorine,/ Şi plîngea durerea-n mine/ Că tu nu te-ai priceput". Spectacolului idilic i se opune intimismul de alcov al poeţilor simbolişti de exemplu. Un ţăran se desfăşoară erotic în cadrul obştei care asistă cu întreaga natură la exteriorizarea sentimentelor sale. Pentru ţăran, esenţială este faza de „zbenguială" în dragoste, nu realizarea în fapt. Cei care se iubesc, se sărută ca supremă ilustrare a reciprocităţii sentimentelor. „Sărutul" este obţinut ca o încununare. Ca Făt Frumos, flăcăul trebuie să realizeze lucruri de o anumită importanţă, pentru a aspira la sărutul fetei : „La calea jumătate / Cer plata, trei săruturi / dar uite felul ei : / stă în drum şi să socoate, / Şi-mi spune cîte toate, / Că-s scump, că ea nu poate, / Că prea sînt multe trei". La nunţi, ritualul cere ca mirii să se sărute. În popor, fiecare este natural şi îşi are raţiunea lui. „Spectacolul „sărutului" este fundamental pentru adeziunea colectivităţii la realizarea erotică a insului care, repet, există în cadrul obştei şi prin ea. Idilicul „sărutului" l-a prezentat Brâncuşi ca pe una din laturile esenţiale ale ciclului vieţii. Deci, idilicul indică în spectaculos, o dezvăluire solemnă şi teatrală a interiorităţii sentimentului : „Ea mergea căpşuni s-adune, / Fragi s-adune — / Eu şedeam pe prag la noi / Ea ca şarpele prin foi / Vine încet, pe ochi îmi pune / mîinile ei mici şi moi, / În urechi o vorbă-mi spune, / Rîde lung şi fuge apoi". La poeţii intimişti, dragostea se drapează într-un cadru artificial ce indică izolarea individului. Manifestarea individuală a eroticii intimiste presupune „Odaia" cu draperii şi falduri care ascund gesturile şi avînturile de posesiune. „Sărutul" idilic este cast, o adevărată sărbătoare la care asistă întreaga natură, pe cînd realizarea în fapt a dragostei impune o necesitate de pudoare, deci o cortină. Pe această latură, chiar Eminescu nu concepe erotica în sensul folcloric. Dată fiind teatralitatea solemnă în care are loc idila, îndrăgostitul ca să realizeze spectacolul va monologa continuu. Monologul devine un rit, o cale de eliberare de apăsarea sentimentului : „Sînt eu de vină, mamă / Sînt de eu de vin-acum ? / El m-a întîlnit odată / În zori de zi pe drum ; / Glumind m-a strîns de mînă. / şi ce-i dacă m-a strîns ? / Sînt eu copilă mică / să-mi fac din glumă plîns ? / Era să-l las, măicuţă, / cu gluma şi să tac, / Era să ţip obraznic, / Ori ce era să fac ? / Această formă de monologare aminteşte de lirismul teatrului antic. Criza erotică a fetei se afirmă în forme eliadeşti, dar sub nivelul acestora : „Prinde-n mîini un lucru numai ca să-l prindă, / Iese-n tindă, intră, iarăşi iese-n tindă / şi frămîntă casa, cu nimic, aşa / Ieri cît a fost ziua nu se-astîmpăra / Nici cît baţi în palme, ş-alerga silhuie, / O trudea vreo taină şi-ar fi vrut s-o spuie. / Şi, de multă trudă, n-a vorbit de loc...".

Eroul unui alt mister este flăcăul. Pe acesta îl poartă „vîntoasele" pe drumul de aer ca pe un somnambul. Criza sa puberală se poate transforma în boală fără leac : „Că vîjiia de vînt, / Pe cînd vorbeau : plecase răul ! / Şi undele înghiţind flăcăul / L-au ridicat de pe pămînt / Şi se făcu-n văzduh roşeaţă / Ca-ntr-un pahar cu sînge-umplut / Băiatul meu era pierdut / Cînd s-a mai limpezit de ceaţă !" Tot idilic poate fi cuprins şi tragicul. Păcatul poate duce la o acceptare voluntară a morţii. „Sub plopii rari, apele sună. / Şi plopii rari vîjîie-n vînt, / Scot hohote, parcă să-mi spună / În rîs ce nemernică sînt ! / ce rea, ce nemernică sînt. / iar apele-mi strigă : „Nebună" // O, macină grîul mai bine / Şi-nvîrteşte, roata, mereu ! / Că lumea se-nvîrte cu mine. / Şi vreu şi eu nu ştiu ce vreu / Ba lasă, că ştiu eu ce vreu : / Aş vrea să fiu, roată, sub tine". / Şi această tonalitate gravă a monologului fetei înşelate se apropie de lirismul obiectiv al teatrului grec, în care eroii îşi acceptă destinul.

MARIN MINCU

balade

Coşbuc este poetul recitat în toate momentele festive, dar prezent şi în momente solitare, cîntat în surdina romanţei.

Această receptivitate largă se datoreşte în structura poetică unui simţ permanent al eticului baladelor, unui gust dezvoltat pentru înscenare dramatică a stărilor afective sau a frămîntărilor ideative care la alţii ia cel mai deseori forma efuziunii confesive. Este ceea ce s-a numit lirismul obiectivat al poetului ardelean, sau „lirismul reprezentativ, poezia teatrală" în termenii lui George Călinescu. Tentaţia cea mai acută a poeziei lui Coşbuc este spre redarea prin verb cu maximă fidelitate a sincetrismului spectacolului dramatic, revelatoriu prin complexitate. Simţind-o, cu perfectă intuiţie, poetul a avut intenţia unei ample epopei naţionale, constituită pe jaloanele oferite de legendele, credinţele, obiceiurile şi înţelepciunea populară. Pe deplin încredinţat că numai ele, izvorîte dintr-o experienţă milenară, se apropie de adevărul atît de căutat de poeţi, a încercat elaborarea pe acest fundament peren al operei ce trebuia să definească perimetrul nostru etnic, universul nostru de sensibilitate şi viziunea proprie nouă asupra existenţei. De două ori mi se pare interesantă această încercare, mai întîi din punctul de vedere al continuităţii ei istorice, venind după vastul plan epopeic eminescian şi înaintea viziunii mitice asupra existenţei operei lui Blaga şi mai apoi pentru că o concepea un poet cu legături simple, echilibrate, cu specificul de gîndire şi de aspect ale satului. Dacă Eminescu în ideea sa de a trata mitologia autohtonă în poezia epică sau dramatică amesteca într-un freamăt genial elementele de tradiţie mitică românească cu cele ale filozofiei schopenhauerene sau indice, cu cele de proprie elaboraţie vizionară, sintetizîndu-le superior, înlănţuind eclectismul, dacă Blaga simte nevoia proiectării într-un spaţiu atemporal de exuberanţă cosmică, expugnat de utilitarism într-un mediu înmulat în fabulos şi legendar, Coşbuc doreşte să nu alterneze cu nimic fiorul popular, să nu-l contamineze pentru a-i asigura acurateţea şi autenticitatea lui deplină. Lui Eminescu îi erau necesare aceste acumulări de esenţe filozofice fiind atras de magia metafizicii, dorind cu ardoare raportările celeste ale umanului şi stabilirea rolului lui în mişcarea universală. Pentru Blaga transcendentalismul era o condiţie a epurării existenţei de contingenţele civilizaţiei moderne, ce stă sub semnul „duhului economiei", al mecanicităţii, pentru regăsirea satului pe tărîmul său de poveste şi mit. Coşbuc mai puţin tulburat de aştri, nu intenţiona decît delimitări naturale, prin raportări terestre, ale unor permanenţe ale spiritualităţii largi româneşti, prin care omul, în speţă ţăranul, căci el este socotit purtătorul acestor permanenţe, să-şi definească poziţia în faţa vieţii, iubirii, muncii şi morţii. Elementele lui de raportare sînt mai palpabile, mai senzoriale.

Această confirmaţie n-ar distruge cu nimic valoarea baladelor sale dacă poetul nu şi-ar manifesta prea deliberat dorinţa de a explicita prin însemnări eroice gîndirea populară, căzînd într-un patetism căutat sau într-un exagerat cult al simplităţii grandioase şi educative, ceea ce i-a adus deseori acuzaţia de sentimentalism şi romanţiozitate desuete şi de didacticism.

Coşbuc reuşeşte, chiar după abandonarea poemului epopeic, să stabilească dimensiunile unei vieţi spirituale, specifice neamului, coordonatele individualităţii etnice româneşti, pe două axe, una a relaţiilor în interiorul comunităţii umane între elementele ei esenţiale : părinţi-copii, băiat-fată, familie-colectivitate, şi alta a frămîntărilor omului în faţa marilor probleme ale existenţei, adică a poziţiilor omului în faţa divinităţii, vieţii şi morţii. Poeziile istorice aveau menirea de a demonstra existenţa unei construcţii etice şi filozofice în timp şi mai puţin de a face din autor un „laudator temporis acti" şi toate celelalte subdiviziuni ale liricii coşbuciene să le prezinte : poezia erotică ce trebuie să evoce atitudinea ţăranului indiferent de determinările istorice, faţă de sentimentul iubirii, peisajistică, căreia i s-a remarcat de mult antropomorfismul, să limpezească modul de receptare a naturii de către ţăranul român, văzut ca un complex şi nu ca individualitate.

Dintre poemele care trebuiau să facă parte, după propria mărturisire a poetului, din vasta epopee, cele mai discutate sub toate aspectele au fost : „Nunta Zamfirei" şi „Moartea lui Fulger". Într-adevăr, ele, vrînd să surprindă două momente esenţiale ale existenţei umane, în ipostazele lor rurale : căsătoria şi moartea, realizează cel mai bine atmosfera epopeică, dramatică a ceremoniilor păstrate din timpuri imemoriale, desfăşurarea în cadenţe de ritual a celor două evenimente. Decorul, uneori la Coşbuc numai cu funcţie decorativă, subjugat pitorescului, capătă aici elemente profunde, evocă un peisaj etern, construit din elemente de statornicie lăsînd uşor drum meditaţiei ce trebuie să ridice autohtonismul ipostazei la proiecţii universale. Dar filozofarea se cristalizează prea deseori în aforisme simple devenite de largă circulaţie, care au avantajul sentinţei nenuanţate (viaţa = „războj e de viteji purtat", „o luptă, o viaţă/ deci te luptă..." etc). Mai puţin discutată şi dezvoltînd acelaşi cadru epic cu miraculosul asimilat organic, deşi nu rareori din pricina tentaţiei spre fantasticul terifiant, alunecat în spectaculos livresc, „Crăiasa zînelor", „Decebal către popor", „Brîul Cosînzenei", „Izvor de apă vie", „Cicoarea" şi alte balade completează tabloul spiritualităţii noastre specifice în viziunea coşbuciană. „Crăiasa zînelor" urmăreşte procesul de iniţiere erotică a tinerei fete prin mijloacele tradiţionale de seducţie şi aducerea ei în noul mediu familial prin datele basmului Crăiesei, care, îndrăgostită de un flăcău din sat, îşi pierde facultăţile magice. „Izvor de apă vie" reia legenda lui Grui-Sînger, care atrăsese şi pe Eminescu într-un poem din dodecameronul său dramatic, ca legenda umanizării crudului tiran paricid, care dezvolta într-un fir epic tragic ideea relaţiilor între generaţii, a echilibrului şi înţelepciunii cu care părinţii trebuie să-şi judece copiii şi făcea elogiul lacrimei ce răscumpără violenţele, al pocăinţei sincere. „Decebal către popor" este celebrarea demnităţii superioare în faţa morţii şi a înfrîngerii.

Datorită permanentei obiectivări a lirismului, percepţiei bogate şi senzorialului dominant, vitalităţii aproape epidermice a autorului „Baladelor şi idilelor", poezia degajă un optimism tonic, o sănătoasă încredere în virtuţile vieţii, în înţelepciunea oamenilor ce trăiesc în permanent contact cu pămîntul.

Echilibrul şi seninătatea, trăsături constante ale operei coşbuciene, i-au oferit largă popularitate, preţuire unanimă.

DANA DUMITRIU

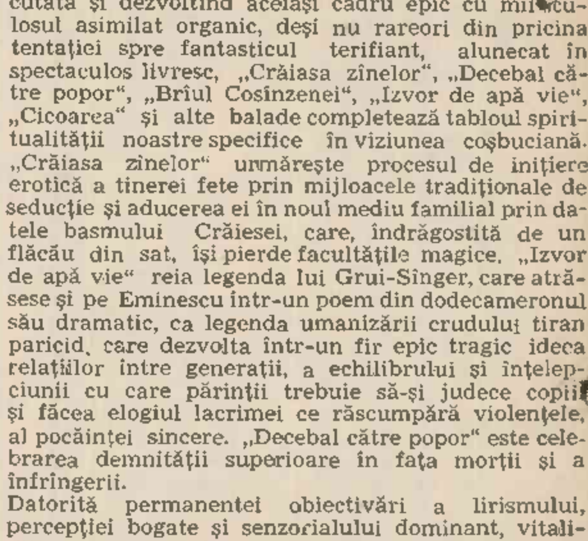

Constelația lirei

ion matei

La 20 de ani studentul craiovean Ion Matei *nu mai e un începător, ci o individualitate artistică în afirmare.*

Poezia lui a devenit metafora unei vîrste, a unui temperament, a unor izvoare puternice, convingînd de existența unei personalități înzestrate.

Adolescentă încă, puternic romantică și imaginativă, cu agresivitate în îndrăzneli, cu rezolvarea brută sau învolburată a ideilor, cu supra-încărcări senzoriale — o poezie înclinată spre paradox și cruditate de limbaj sau atitudine, o poezie de creștere pasionată, cu sublinierea polemică, ironică sau exaltată a stărilor variate de spirit, prin toate acestea Ion Matei atrage exclamația și linia de portret îngroșată superlativ.

Ne aflăm în fața unei forțe poetice; o poezie de impuls, cînd sclipitoare, cînd șocată depresiv, violentînd atenția cititorului, prin fantezie și inteligență manifestate viril. Ion Matei desfășoară o vitalitate extremă cu capacitatea de transfigurare a unei sensibilități vii și a unei gîndiri dinamice, îndrăznețe, pline de siguranța de sine.

Dacă toată această ardere va integra importante frămîntări de cunoaștere și perspectivă, dacă disciplinată toată această combustie va cristaliza și clădi, ferindu-se de risipire, de bulversări temperamentale gratuite, de etalări speculative — desigur că poezia lui Ion Matei va depăși vîrsta încercării de forțe minată de abundența propriilor izvoare și vom cîștiga un poet interesant, tulburător, fertil.

SINA DĂNCIULESCU

PHOENIX INVERS

Era un cimp al înțelegerii depline
Cu holde-n care mă inspiram nestins,
Și-n țara asta a cenușilor pline
Iubirile se prăbușau cu torsu-învins...

Din oase, grea de dor, rodea cicoare,
Și-n Bărăganul fiecărui bob
Umblau Cristoși cu crucile-n spinare.
Eu mă dădusem trupului tău rob...

Apoi, furtuni mucegăiră-n frunze,
Iar fața ta s-a-nvolburat ciudat
Sub brațul meu încătușat, și pînze
Te-au învelit, și-o stea s-a arătat.

Negasem moartea în miezul energiei,
Dar greu înfrînt de-un absolut stingher,
Am alergat pe roata nebuniei,
Și patimile — hoarde — s-au arătat sub cer:

Treceau oșteni cu sulițe pe care
Șirag de inimi se-nfrățeau tîrziu,
Iar cărnurile, jalnic, boceau în saci amare,
Descoperind noblețea iubirii cînd ești viu...

Femeile lovite de bice printre cai,
Cu sîni mușcați nemernic, cu coapse frămîntate,
Și sclavi purtînd puterea robiei, luna mai
Îngenunchindu-și floarea potcoavelor turbate,
Tu le-ai privit prin mine; din ochii-ți nesupuși
Te-ai risipit ironic sub arme și sub zale!
Tîrziu, în zarea gravă cu călăreți apuși
Ai apărut chemîndă, și ți-am ieșit în cale.

AUTOBIOGRAFICĂ

Concretizate, așteptările mele
Își flutură vălul și trec...
Mureau priviri trîndave
În agonii de cristal
Și eroii
Porneau către soclurile lor albe
Cînd am izvorît
Din linii umane și calde.
Eu am fost jurămîntul
Căutărilor desculțe, adunînd
Fericirea risipită
Printre pietrele drumurilor
Contorsionate de război
Și palmele mele
Au fost harta
Pe care s-a trasat viitorul...

...Stau gol pînă la brîu
În ninsoarea de imagini și fapte.
De torsul meu se conturează orașele noi
Și-și împlinesc forma litoraluri albastre.
Sînt cuțitul de strung care taie
Zboruri curajoase în materia moartă.

Ay, ay!
Frumos este timpul adiind prin păduri
Și-n iarba care adesea mă cheamă
Cu pieptul deschis
Să admir luna cromată
Ca pe-o urmă a pasului meu
Transfigurată.

PYGMALION

Străine, nu mai cerși
Sîngele-mi rătăcit și ochii pustii...
În templul stins al toamnei am aprins amintiri.
Amforele copacilor pline
Revărsau săruturi de aramă
Peste statuia mea

Însîngerată.
Tu veneai cu aripa ruptă
Pe aleile izvorîte din ceață,
De-aceea am fugit
Prin trupul meu
Ca printr-o peșteră fără sfîrșit.
Pe soclul gol
Ți-am lăsat dragostea, galben obol...

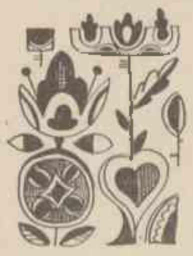

OCEANUL DINTRE LUCRURI

Luna seceră valurile, brațele mele asudă,
Ochii-mi lucesc în cristale-mplinite din apa sărată.
În mușchii mei curcubee de forțe se-nlănțuie lin.
Memoria, beată, alungă țărmul în noaptea chemată.

Zarea-i o scoică ce-nchide nestinsă inima mea,
Sîngele-mi dur este teiul sub care-mi potolesc răsuflarea.
Apa din scorburi marine, aprinde mari focuri bengale
Cu mii de meduze și stele ce-și schimbă cromatic mișcarea.

Nimic nu-i străin de iubire-mi, în sensuri pe ape pătrund.
Rechinii se-nlănțuie-n ceasuri cu aripi brumate de verde.
Pe-al insulei talger de humă las doruri și patimi închid
Și fac nostalgia o velă nebună ce-n cețuri se pierde...

Oceanul vuind între lucruri îmi știe energicul trup
Iar oamenii flutură cerul spre mine și-mi cheamă mîndria.
Eu trec prin strîmtori între fapte sau lucruri luptînd fericit
Și despletesc pretutindeni, ca un fir de amurg, poezia.

În mare zac fulgere stinse-reci spade cu zîmbet umbrit,
Și-n care pe plaja orbită contemplu furtunile grele
Venind cu carene de spumă, catarge de apă vuind,
Spre portul vînjos ce adună, integre, speranțele mele.

CÎNTEC DE SCULPTOR

Leul pe care ți l-am săpat la poartă
Are în ochii lui o iubire flămîndă.
Dacă privești, ai să-i vezi urmele
Săgetînd din mine.

Dar tu ai să treci pe lîngă el toată viața
Ca-ntr-o peliculă de film mut, nezărindu-l
Iar pe labele-i stîngace se va depune uitarea
Unui deșert neștiut.

Intr-o zi însă un îndrăgostit are să caute
Umbrele se vor descolăci ca niște reptile de coamă
Și disprețuitor se va pierde sub portocalii stelelor
Leul superb

SALT ÎN ORIZONT

Dimineața mocnește a soare,
Cheiurile sînt răgăușite de chemări.
Venim
Plini de amintiri inoxidabile
Purtîndu-ne destinul
Bărbătește, în dreapta,
Ca pe un disc olimpic.
Întrecerea
Va fi necruțător de adîncă.
Cîțiva dintre noi
Vor ocupa centrul sistemului solar al iubirii,
Cheltuindu-se generoși pe lumină.
Tu, tu, și încă.
Fascinați de profunzimea lor
Veți clipoci de jur-împrejur
Radiind dragostea
Celor rămași într-o Groenlandă anacronică.
Furtunile
Aidoma arborilor vor da roade
Transfigurînd ghețarii în livezi
De-aceea
La orizont, navele noastre tremură
Adulmecîndu-ne hotărîrea
Și-n tăcerea asta, premergătoare genezei
Discurile noastre
Se dăruiesc imensității...
Unele se rup în arhipelaguri,
Altele devin continente,
Cîteva s-au pierdut în idoli...
Adio, prietene!
Navele noastre vor decanta
Drumuri deosebite,
Nu-i nevoie să ne dăm întîlnire.
Ne vom regăsi
Osemintele în lumină
Sub temelia ctitoriilor noastre
Risipite pretutindeni în univers
Pentru alți însetați.

BASORELIEF

Înconjurat de patru răsărituri
Eu chipu-mi oglindesc în fiecare
Și din albastrul lut ceresc am izvorît
Statuia zării, plină de chemare...

În poarta mea ning drumurile albe
Și-apoi aleargă sărutînd pămîntul.
Se risipesc din geamurile casei
Atîtea stele, soare, luna, vîntul.

Pădurea-și crește-n poală cerbi năvalnici
Și-mi trece fruntea lor prin palme lin.
Sirenele uzinelor în mine
Se caută cu brațe de senin...

CADRAN

În fibrele noastre trăiește Istoria,
Piatră peste piatră,
Om peste om,
Zidul.

Pe-aceste careuri de timp
În trîntă dreaptă,
Ne rostogolim goi
Și puternici.

Printre noi
Pămîntul pulsează ca o inimă comună
Deasupra soarelui.

Pe chipul tău se mișcă umbra soarelui.
Pînă la ora douăsprezece
Mai este o suferință
Și-o luptă în granit.

Cînd va trece ora,
Noi vom fi izvoare...

NOUA PLEIADĂ

CONSTANȚA BUZEA

„Cu suflet mijlociu îmi arăt lumea"

Constanța Buzea este cea mai puțin feministă dintre poetele noastre tinere. **La ritmul naturii** dezvăluie aproape o permanentă stare de așteptare (să nu zicem de dependență) a gesturilor, acțiunilor bărbatului, firește, bărbatul iubit. Așteptarea nu e exterior agitată, provocatoare de explozii de bucurie sau nefericire (impaciențe tinerești ale proaspetei soții), ci e mai degrabă resemnată, ascunsă, plutind în vălurile unei tristeți străvechi, tăcute: „Și viața mea decade-n așteptare / Și nici nu știu dacă mai pot vorbi / Căci limba mea s-a ridicat de foarte / Mult timp printre gînduri". Strînsă în jurul casei sale, ea urmărește cu gîndul, cu visul, cu temperată grijă, prezența **lui** migratoare, cu conștiința că altcum nu poate fi, că acesta este destinul **natural** al ambilor: „Pe sufletul lui în mișcare / Sînt umbra-i dinspre pămînt". Firească și nelivrescă este așadar afinitatea pe care poeta o manifestă față de mitul lui Ulisse și al Penelopei, inspirator al cîtorva excelente poezii din volum. Mai mult decît atît, mitul acesta îi place pentru triumful final, pentru hieratismul dat de sentimentul încrederii, pentru lărgimea lui epopeică — „urmam mereu corabia ta largă..."

Solicitarea multiplă a bărbatului angrenat în complexitatea vieții materne îi produce totuși satisfacție, umbrită doar de ușoara lui absență chiar cînd acesta este în preajmă-i (tot preocupat) și cînd fericită ea îi desfășoară cu prezumție ceremonialul intimității: „Desăvîrșită nu e niciodată lupta dintre noi / Bărbat crezut, femeie credincioasă! / Subliniată fie la început / Puțina pace în care te sărut". Resemnarea e fundamentală căci ea ține, cum spuneam, de ordinea naturii, împlinirea cuplului depinzînd mai întîi de realizarea soțului. Titlul volumului reprezintă exact (și din acest punct de vedere) conținutul volumului, inclusiv nuanța ușor arhaizantă ieșită din folosirea lui **la** cu valoarea unui sinonim pentru **în** (sau **din**). Și feminitatea e reținută, castă: ...„de ce n-am fost idee / Și am fost un vis în trup îmbrățișat". Din volum se degajă o predispoziție maternă, mai degrabă prin aluzii decît prin declarații directe („Simt buzele uscate iar / Oglinzi m-arată din pereți / Stau pe genunchii mei de var / În cerul micilor băieți"). Constanța Buzea are acea discretă reținere (poate ușoară teamă) a femeii de la țară care evită pronunțarea directă a **vorbelor** mai ales cînd ele ar enunța probleme esențiale ale vieții sale sacre — „Sfînt simțămînt al tăcerii și al căderii"... Ea trăiește și se exprimă în singurătate — doine de așteptare (cu extinderi mai general filozofice în timbruri blagiene), în cîntece de nevastă, în bocete șoptite de priveghi pentru moartea înceată prin trecerea timpului: „Dau trupului tot ce îmi cere / Și asediată îmi țin moartea / În suflet, și sînt fericită / Cît n-are destulă putere".

Dar versul tresare, vibrația e discontinuă, imagistica uneori bizară. E detașată, poate paradoxal, de restul mediului înconjurător — prietenii sînt priviți și cu suspiciune pentru că răpesc bunurile spirituale ale bărbatului; peisajul e cînd alinător, cînd rece, cînd intim, cînd plicticos („Uit și amestec poveștile și le confund"). Prin toate aceste intemperii străbate neclintirea sa sufletească de coloană care e construită din sentimentul datoriei, **din conștiința unei limitări** naturale a omului: „Poate nu există altfel lumea noastră / Decît știind jumătate / Din întîmplările pe care le așteaptă".

Recitind **De pe pămînt** (1963) aproape nu-ți vine să crezi că aparține aceluiași autor (doar acest același simț al naturalului și primul act al poveștii sale de dragoste, actul unei întîlniri obișnuite dintre doi tineri — ciclul **Anotimpuri de dragoste**). Distanța valorică dintre cele două volume e izbitoare, **De pe pămînt** semănînd cu versurile, destul de retorice, ale unei eroine dintr-un film sovietic, printre șantiere, păduri, toamne și ingenuitate. Constanța Buzea e însă pretutindeni o natură gravă vezi și (**Pămîntul în aerul lui se văzu**), cu dispoziții structurale spre reflexivitate, asistînd cu aparentă imobilitate la desfășurarea ritmurilor naturii, adică la ceea ce crede ea că e fundamental în viață. Natura reînvie, există o memorie a lucrurilor, a ființelor, a peisajelor, continua lor înnoire născînd timpul și lăsînd cenușa: O veche idee, un cunoscut adagiu poetic: „Să nu pierdem ritmul naturii / care se răstoarnă spre acoperirea noastră"; acesta ne pare a fi motto-ul ultimului său volum.

Apare în poezia Constanței Buzea acea **persoana întîi plural** din Lucian Blaga — impersonală, echivocă pentru că nu știi dacă „noi" sîntem toți oameni sau sînt numai cei doi. E pluralul unei poezii de inițiere, poate cea mai intimă, și în ea există zone în care domină cifrul.

Indusă în eroare de accidente, mici șocuri intime, poeta mai lasă încă destule strofe banale, crezînd în dezvoltarea unor semnificații care nu apar însă, nu declanșează nimic în cititor. Cele mai bune poezii din ultima vreme mi s-au părut **Duelul, Măr, Cristal, Ulisse vine, Penelopa, Întoarcerea Penelopei, Insomnie, Rămînă** și **Arta poetică** — o splendidă dedicație lui Femios pe ideea esențialei forțe de umanizare a artei.

GELU IONESCU

Elena Ghirvu

Un joc pustiu

Eram foarte mic, abia îmi mai aduc aminte, dar ştiu că atunci, mama pleca dimineaţa şi ne lăsa, pe mine şi fratele meu, încuiaţi în casă. Noi doi plîngeam pînă ne săturam de lacrimile sărate, scurse în gură, apoi tăceam şi ne uitam unul la altul.

Cum el era mai ingenios decît mine, fiind şi mai mare, propunea să ne jucăm de-a ceva şi eu alegeam totdeauna jocul „de-a omul şi moartea" pentru că era singurul pe care-l ştiam, şi-apoi lui asta îi făcea mare plăcere.

Eu eram întotdeauna omul. Ne alergam prin toată casa, răsturnam tot ce se putea răsturna, ne luptam cu toate grozăviile din lume, pe urmă unul era învins. Şi acela eram eu.

Dar într-o bună zi, mama a uitat să încuie uşa şi noi am ieşit afară. Deodată, atîta lumină, aproape că ne ameţea. Am început să fugim ca nebunii în toate direcţiile. Ne ţineam strîns de mînă şi juram să nu ne despărţim niciodată. Ţineam minte formula asta dintr-un basm, pe care ni-l spunea bunica, la cererea mamei, ca să putem adormi mai repede, dar noi tot n-adormeam, ne prefăceam doar, şi aşa o chinuiam pînă cînd se sătura şi pleca furioasă trîntind uşa şi spunîndu-ne că sîntem nişte draci împieliţaţi.

În ziua aceea cînd am scăpat, am alergat tot timpul, n-aveam nici o direcţie, ne loveam de o mulţime de oameni, indiferenţi sau plictisiţi, care nici ei probabil n-aveau vreun ţel, şi tot aşa ne-am pomenit la marginea oraşului, într-o lume pestriţă, plină de tot felul de epitete. Dar noi nu eram de loc fricoşi, şi mergeam mai departe, uitînd că dacă mama ar şti de aventura noastră ne-ar trimite direct în infernul cu care ne înspăimînta cînd nu eram cuminţi.

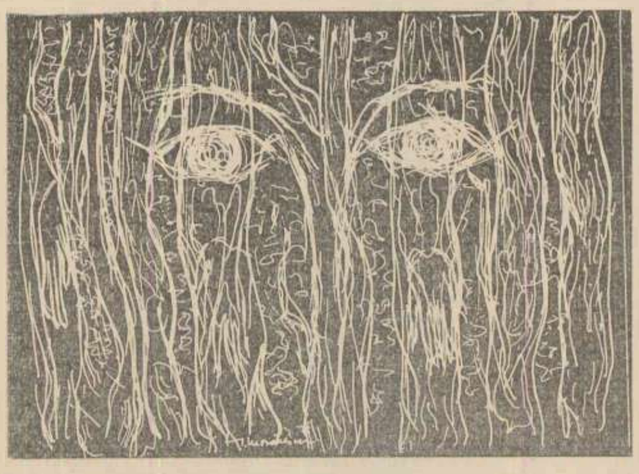

Fratele meu îmi spunea că a auzit el de la un prieten că aşa ceva nu există, că totul e o scorneală a mamei, dar eu, cum eram mai mic, tindeam să cred orice. Am ajuns la marginea unei păduri. Frumuseţea şi puritatea ei aveau ceva din vis ; n-am rezistat ispitei şi-am intrat în ea. Am mers aşa mult timp, avînd tovarăşi doar aerul şi cerul şi poate vietăţile pădurii, pînă cînd am obosit şi-am vrut să ne întoarcem înapoi. Şi întoarcerea nu mai era posibilă pentru că drumurile se ascunseseră în urma noastră şi trebuia să găsim altele. Şi asta nu era de loc uşor.

Fratele meu ar fi blestemat, dar eu nu-l lăsam, mă gîndeam că s-ar putea să-l audă totuşi mama şi nu m-aş mai fi bucurat să-l pedepsească, aşa cum se întîmpla altădată.

Atunci, el luă o hotărîre eroică, mă lasă pe mine lîngă un copac să-l aştept, pînă ce găseşte drumul cel bun. Am rămas singur, cu noaptea care venise, şi am început să aştept.

Dar n-am stat prea mult, pentru că mă obişnuisem cu el şi-am fugit să-l ajung şi nu l-am mai putut ajunge. Tîrziu, obosit şi tot mai flămînd, am plîns şi-apoi am adormit undeva într-o poeniţă, şi n-am mai ţinut cont că s-ar fi putut să mă găsească vreo jivină şi populaţia globului s-ar fi redus atunci cu un număr. Nu ştiu cît am dormit, dar somnul a fost lung şi adînc.

Cînd m-am trezit am hotărît să mă întorc singur. Fugisem de acasă cînd mă mai jucam încă de-a „Omul şi moartea" şi mă întorceam parcă bătrîn, de o mie de ani, trist la gîndul că poate fratele meu s-a pierdut. Trecuse foarte mult timp, poate prea mult, pentru că nu mă mai recunoştea nimeni, nici chiar vecinii, cărora uneori le aruncasem cu pietre-n geam strigînd hoţii sau alte bazaconii.

Mama singură m-a recunoscut, a dat un ţipăt de bucurie că m-am întors, dar bucuria ei a fost de scurtă durată. M-a întrebat ce i-am adus şi n-am ştiut ce să-i răspund. Atunci l-am zărit pe el, care-i adusese o diplomă universitară, eu nu aveam la mine decît nişte cuvinte tocite ca : mamă te iubesc, mi-a fost mereu dor de tine şi altele. L-am privit fără gînduri, el mai avea şi o soţie, eu nu mai aveam nimic şi-atunci fiecare am crezut despre celălalt că e un monstru. Dar asta era tot un cuvînt. Şi nu era al nimănui.

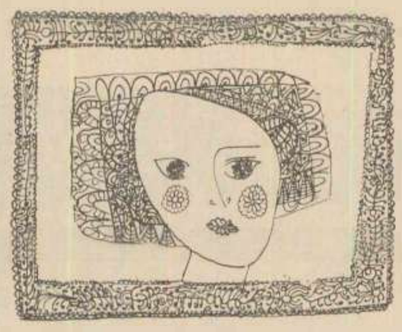

GH. STANA

copiii soarelui

Mi-am înmuiat mîna
în vopsea galbenă,
am deschis degetele larg,
şi m-am lăsat pe coala albă.
A apărut un soare.
Şi nici n-a fost greu :
Totul e să pui palma !

spirală

Cînd eram mic
desenam multe păsări
în zbor
(şiruri întregi de 3
răsturnaţi).
Poate de aceea îmi plac
certitudinile.

FLORENTIN POPESCU

poemul

Scris între un cămin studenţesc
şi uliţele unei amintiri
prin care fuge-un băiat cu soarele-n sin
ca-ntr-o baladă nemaiaflată vreodată,
poemul pe care-am să-l strig în curînd
undeva, la vîrsta rotundă la care
portarul căminului, didactic,
seara-nchele lista-întîrziaţilor cu mine,
e-un început de drum, zi de zi,
prin care-aud tropotul rotund de vocale
lovind în poarta luminii care mă schimbă
şi dincolo de ea spre voi venind
omul matur, lucid şi tînăr totodată.
Înmugureşte-n mine un poem...

fără încrederea în noi

Fără încrederea în noi şi-n alţii
s-ar rupe punţile la jumătate
şi s-ar zdrobi cu vîrfurile-n jos
toţi arborii cu păsări şi cu cer
pe-o netrecută apă de-nţelegeri
în care vorbele s-or spînzura pe rînd,
şi de minciună ne-am preface-n bufniţi
cu ochi carbonizaţi de remuşcări
şi speriaţi de sentimentul prelungit
în propria noastră frică am muri...

CONSTANTIN CĂLIN

nopţi

Astfel stăm uneori pînă la ziuă
cu bucuria tăcerii în noi.
Oh, fiecare vrem o noapte,
ca pe-o femeie frumoasă,
numai a noastră,
pentru zîmbetul acela din zori
de stăpîni ai tainei celei mai simple.

PAUL DRUMARU

rămîne

Rămîne.
Un rest de pîine, un rest de creion.
Un mărunţiş de vorbe zimţate de sfială,
Rămîne totdeauna cîte-un rest
De jar de crengi de brad, de îndoială.

Rămîne.
O călătorie amînată.
Un pod neterminat, o ne-ntîlnire,
Negaţie sau numai braţul ei
Care ne poartă veşnic mai departe.
Rămîne restul rujului pe buze
Şi cel de sînge pe-o cămaşă de călău,
Hotar pipernicit al fericirii,
Un rest, mereu

Şi uneori eu cred că merg fără mîini pe stradă
Căci mâinile mi-s restul de ieri al unui gest,—
La intersecţii crude, orbite în zăpadă,
Rămîne totdeauna cîte-un rest.

AL. FLORIN ŢENE

oaspeţii noştri, copiii

Înşiraţi trec prin fiecare din noi, copiii,
oaspeţi dragi pe care îi aşteptăm în fiecare clipă
în felul nostru, după cum privim
sau ameţim aşteptarea.
Lîngă fiecare cumpănă de fîntînă
ne răsucim un gînd care-şi coace copitele de foc
în noi,
cu perseverenţă ne aşteptăm iubita
la fîntîna unde copiii au omorît cu
pietre izvoarele.
O dată în viaţă se naşte în noi gîndul suprem
în care timpul cu rădăcini de voinţă
coace acea plămădire de lut
în umane cuptoare,
zidire de femei şi bărbaţi.
În fiecare din noi se naşte un copil
desmorţind aerul căminelor noastre
sau mutînd cu o zi înainte calendarul vieţii.
Ei nu ne aşteaptă niciodată,
dar noi le privim zborul
şi le păzim somnul
din care ţîşnesc vise.

Copiii noştri sînt gînduri aşteptate.

NICOLAE TURTUREANU

jocul de-a privi

Sîntem doar noi sub arcul tăcerii, încordat,
Şi ne privim cu ochi plini de culoare.
În ceasuri se aud secundele cum bat.
Cine clipeşte primul înseamnă că nu-l doare.

Albastru, ah, albastru, albastru mi-a venit,
Şopteşte buza ta trandafirie ;
Doamne, ce bine-mi pare c-am jucat
Jocul cu-albastru în copilărie.

Stăm rezemaţi cu ochii unul de celălalt.
Spune-mi, pînă în care gînd se vede ?
Aş face-n iarba cerului un salt
Cînd ochii tăi bat nedecis în verde.

Ascultă-un sunet : umblă peste munte,
din altă vîrstă, aleargă peste văi...
Ah, acest joc de-a căuta sub frunte
Culoarea care-ascunde ochii tăi.

Nu se gîndeşte nimeni cît a trecut. Privim.
O ceaţă nefirească parcă ne înconjoară.
Totu-i să nu clipim. Să nu clipim.
Şi că nu doare nicidecum, să pară.

Ţi-ncercuieşte ochii o apă incoloră
Sau poate ochii mei încet se-neacă...
Să nu clipim în fiecare zi o oră.
Şi ochii nu or să se mai preacă.

...Arcul s-a frînt sub încordareaa noastră.
Curg pe obraz cu grele flori de cuie
din ochii mei — o lacrimă albastră,
din ochii tăi — o lacrimă căpruie.

RĂZVAN RĂZEŞU

din rădăcini

Un pămînt descoperit din frig
Ne-ncunună umerii, adînc ;
clipa mi-o înving să te cîştig
dincolo de mine şi de crîng.
Intr-un ochi tăriile ne sorb
chin de chin pe inimi divulgate ;
semeni cu frumoasa fără corp
lîng-un zid sfărmat la jumătate.
Necruţător din rădăcini te rup
şi pun foc la rîuri şi la casă
cu toţi vulturii fugind pe trup
tristeţe albă, severă mireasă.

autoportret în viscol

Fug în alb de vîrtej repetat :
aerul de mine s-aprinde
şi la chip abrupt de bărbat
care respiră fierbinte.

icoane româneşti

Dincolo de sticlă rîde frigul
datini de revoltă şi de muncă :
şi-au muşcat în sticlă, neştiind
să plîngă,
viaţa lor — şi tata şi bunicul.

STEPAN ION

interior

Fosforescente,
gîndurile-mi pătrund în abisul,
în oceanul fără de ţărmuri
în care clocotesc
înstelatele spume
ale adîncului meu.
Găsesc cerinţa unei priviri
şi nişte glasuri surde şi paşii
sîngerînd picioare goale,
dincolo de cenuşa armelor
ce le-au zdrobit.
Am vînturat cenuşa.
Am întors trupurile.
şi deodată,
licurici teribili din sîngele lor
mi s-au îngrămădit în suflet
şi mi-au dăruit lumina.
Cu ea am pătruns pînă la voi
pînă sus, tot mai sus,
într-un nou viitor,
plin de metamorfoze.

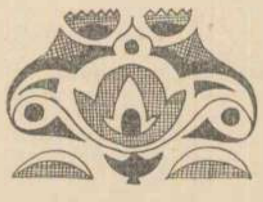

DAN MUTAŞCU

gravură în lemn

Dinadins aplecat
Să bea apă din palmă,
Nu aude cum cerul istovit
Şi dintre cozi de jderi ivit
Îi atinge prin culoare calmă
Părul, de pulberi încărcat

cîntec între toamnă şi iarnă

Veghe verde...
Cheag de ceaţă.
Măgura înclină rouă.
Prundul rece îşi dezvaţă
Pietrele — de lună nouă.

Înviere a tulpinii
Zboruri adunate-n cerc
Timpul îşi trimite spinii.
Să-l mai uit ?
Nu mai încerc !

* * *

Tudor Octavian

Scrisori de dragoste

Inima lui era plină de intenţii şi sentimente contradictorii. Aştepta de cîţiva ani o întîmplare deosebită, care să le ordoneze, dar aceasta întîrzia şi devenea mizantrop. Nu putea să se îndrăgostească. Cu trecerea timpului o tulburare încordată apărea, mai ales către seară şi, deşi nu adusese vreo schimbare în programul său de lucru, intra în bibliotecă cu sentimentul unui efort însingurat şi sterp.

Într-o zi cunoscu o fată.

Împrejurările îl obligară la o discuţie formală. O anume gravitate impenetrabilă a privirii ei îl zăpăci şi toată ziua avu scena în gînd, compunînd de zeci de ori o discuţie aşa cum ar fi vrut să aibă loc, elevată şi plină de curaj. Pentru că o întîlnise în bibliotecă îşi închipui mai multe lucruri bune despre ea decît despre sine.

Mai avu prilej să-i vorbească. De astă dată singur. Pretextul fu prezenţa ei într-o expoziţie. Expuse inspirat cîteva din părerile lui despre artist, sperînd să le afle pe ale ei.

Fata îl măsurase cu un dispreţ secret şi dăduse răspunsuri întîmplătoare. El continuă să explice ceva înfrigurat, deprimat. Îşi pierdu complet stăpînirea de sine sub privirea ei contrariată. Se simţea ţintuit ca o insectă, obligat la mişcare de o voinţă exterioară. Întîlnirea durase cîteva minute !

Apoi se gîndi permanent la ea. Într-o noapte o visă în culori, zîmbitoare, plutind acoperită de voaluri verzui, unduioase şi se îndrăgosti. În noaptea aceea avu cheia care deschidea toate porţile. O asemui cu regina Nefertiti. Un punct de sprijin şi întreprinderea cea mai grea devenea un joc. Zîmbetul pe care îl simţise, plin de dispreţ deveni zîmbetul cald şi sensibil al femeii conştiente de propria ei valoare. Şi-o imagină printre oameni, trecînd dreaptă, mîndră, cu bărbia de alabastru, nemişcată, uşor împinsă înainte, luminată rar de un surîs abia început, irizat, regăsit în toate trăsăturile feţei ; arcadele şi liniile pure ale nasului, prelungindu-se curat, cu acea dureroasă precizie a sculpturilor egiptene, a căror linişte surîzîndă şi transcendentală atinge nesigur simţurile, supunîndu-le vreme îndelungată unei melancolice umilinţe. Îşi aminti toate frazele rostite în cele două scurte întîlniri şi descoperi acum în tăcerea ei uimită un respect pudic pentru cuvînt.

O femeie extraordinară !...

Hotărî să-i scrie. Şi o făcu pe tonul spontan al celui ce comunică unui prieten regăsit o mare descoperire.

— Nu-ţi cer un răspuns. Ştiu că în starea în care mă găsesc un eventual răspuns n-ar putea distruge nimic. Îţi voi scrie mai multe scrisori. În fiecare zi. Te vei convinge. Nu e oare frumos ? În fiecare după-amiază, la o anumită oră, poştaşul aduce o scrisoare foarte asemănătoare celeia de ieri, toate străbătute de o frenetică bucurie : te-am găsit, te-am găsit însfîrşit !...

Nu-ţi voi scrie ca să cer apoi răspuns. Voi scrie o lună sau un an şi să-mi răspunzi doar atunci cînd vei crede. Nu e vorba de răbdare, ci de siguranţa pe care o caut în tine. Tu exişti şi mă asculţi în fiecare zi. Te vei convinge. Mă vei iubi. Acum am sentimentul că vorbesc limba ta. Deşi foarte variate, scrisorile cuprindeau acelaşi lucru.

Expediase primele plicuri în grabă. Scria repede, nu-şi recitea rîndurile convins fiind de forţa simţirii sale. I se părea meschin să-şi revadă frazele şi să le supună aceluiaşi examen sever, chinuitor la care supunea manuscrisele.

Avu momente de nesiguranţă. Regretă unele fraze şi mai ales certitudinea cu care-şi formula dorinţele i se păru cu totul deplasată. Hotărî să repare ce putea fi reparat.

Începu din nou să explice intenţiile sale, reţinut, cu o căldură discretă, cenzurînd exaltarea unor fraze anterioare. Elabora fiecare rînd, cîntărind, revizuind, recitind dimineaţa, cu mintea limpede, foile scrise seara. Aproape că-i uitase chipul. Femeia căreia îi închina poemele nu exista în realitate. Şi le scria sie-şi într-un avînt feeric.

Îi descrise în amănunt ocupaţiile şi idealurile lui. Îi mărturisi secretul cel mare : ambiţia de a scrie un roman. Îi promise printr-una din scrisorile următoare un fragment. Era sigur că romanul va fi un succes. Lucra la el de şase ani. Trebuia doară să-l mai scrie o dată, să schimbe ritmul unor capitole.

Promise chiar că-i va dedica romanul şi accentuă :

„Indiferent de felul cum primeşti scrisorile mele, există o imagine a ta pe care nu mi-o poate tulbura nici o realitate, oricîtă putere şi consecvenţă ar putea să aibă realitatea. Crede-mă, te iubesc cum nu te va mai iubi nimeni".

La scurtă vreme după scrisoarea în care-i vorbise de cartea lui, primi un plic alb prin care i se fixa o întîlnire. Cîteva rînduri : „Te aştept, sîmbătă, douăzeci şi trei decembrie, la ora douăzeci lîngă monumentul generalului B., te rog să nu te pregăteşti special pentru întîlnire, să nu fii elegant şi, în general, să nu aştepţi într-un fel aparte sîmbăta. Acest lucru e foarte important".

Nu ştia dacă trebuie să se bucure sau să fie neliniştit. Nu atît din pricina indicaţiilor enigmatice, pe care le găsi de altfel în deplină

VASILE ANDRONACHE

helyos

Am țara între cele două aripi ale mîinilor
Și simt cît e de grea în comori.
În curînd o vom face vatră de soare.
Un soare imens a și început,
Pe porțile de fier ale Dunării.
Îl simte zarea sub frunză,
Va răsări peste Rovinari,
Unde e apusul satului meu,
Un soare electric imens
Țîșnit din picioarele Dunării
Ce vor pedala în curînd la turbine.
Deocamdată Dunărea e sălbatică
Și oamenii lucrează cu schimbul
La brațul de piatră
Ce-i va cuprinde șerposul mijloc.
Pînă cînd se va lăsa îmblînzită
Fiecare om meșterește o rază,
Va fi un soare uriaș
Care va număra atîtea raze
Cîte are cerul stele
Cînd e senin la noi.

drum pe viață

Drumul meu albește pe viață.
Dă în noile orașe,
la măsura tinereții lor,
Izbucnită din copaci,
Din dezbateri plenare,
Din aerul încărcat de industrie,
De care nu se sfiesc porumbeii.
Drumul meu trece drept prin ape cu nuferi,
Dar în momentul destinderii,
Cînd ochii mi se dilată visători,
Atunci pot pleca pe sub păduri
La o moară cu iaz să prind pește.
Și să mă gîndesc la o fată
În liniștea verde.
Lumea rămîne dincolo de mine
Și-mi veghează odihna.
Drumul meu vine pe viață
În noile orașe, tinere porți
Pe unde trece în comunism.

MIHAI RADIANU

alter ego

De-ai vedea, iubito, marea-n furtună
Cum își sfîșie cămașa de stînci prigonită de vînt,
Cum se prăbușește pe maluri sfîrșită,
Ai înțelege ce vreau să-ți spun ascultînd-o.
Marea aceasta mi-ar putea lega amintirile,
Așa cum aerul ne leagă de departe faptele,
Așa cum viața ne leagă iubirea de conveniențe.
Așa cum Pămîntul ne leagă drumurile și pașii;
Dac-ai vedea, iubito, marea-n furtună
Cum se ia la trîntă cu Dumnezeu, doborîndu-l
Apoi prosternată la picioarele celui
Mai muritor dintre muritori,
Ai înțelege că și tu înoți în mine,
În sîngele meu îți simt adesea mișcările
Și numai cînd îl voi scurge printre degete
Te voi filtra în palme întreagă — meduză roșie.

ION ROȘCA

sărbătorire

A fost o-nfrigurare în culori,
un glas mut trecuse din pămînt în oameni,
în vibrarea tăcută a brațelor lor
pomi-și strîngeau pletele-n coroane.

Și din ce în ce mai clar
se limpezea din culori dimineața,
păsări treceau, se topeau în alb de cleștar
și purtau în lacuri, pe aripe viața.

E astăzi o întrecere-n culori,
împurpurate de o singură culoare,
încît oamenii și copacii par multicolori,
de parcă-n orice zi e sărbătoare.

PETRE PAULESCU

culegător de ore

Culeg ore de pe catarge
Și le aduc pe țărm
să le fac impresii
și respirații albe.

Culeg ore din pietre
mai cu seamă pietre bătrîne
de cetăți, de piramide,
și le așez în ateneul
marelui respect
să știe vizitatorii că omul
are în el edictul nemuririi.

Culeg ore din Cosmos:
lunare, solare, stelare,
pe care le așez în manuale
să se joace școlarii cu ele
de-a cunoașterea.

Cele mai multe ore,
le culeg din lume
și le fac umanitate,
că-i atita nevoie de ea
pe fusele planetei...

Culeg orele în palme,
în panere de reverie
să am rezerve,
să i-o iau timpului înainte
că m-am pornit la fugă cu el,
de cîteva milioane de ani
și vreau să-l depășesc
pe stînga.

BARASCH BRANDY

vînturi în camera întrebărilor fără răspuns

Stau în camera
Întrebărilor fără răspuns.
Rotundă? pătrată?
Sau în formă
De inimă?
Nu știu cum.
Fiindcă nu-i văd pereții.
Dar îi simt,
Strivindu-mi coastele
Undeva, în centrul ei,
Se află echilibrul
Și aș vrea să fiu acolo
Dar prea multe vînturi
Cenușii, năprasnice,
Biciuindu-mi tîmplele,
Se zbat sub bolta ei
De oseină.
Cred că n-aș putea trăi
Fără voi, vînturi turbate.
În șuierul vostru,
Timpanele mele asenzoriale,
Deslușesc o muzică
Gravă și profundă,
Care-mi face bine.
Cred că este Bach.

Ion Velican

Dincolo de ploaie te așteaptă soarele

Plouă al dracului de tare și m-am adăpostit în holul unui magazin de încălțăminte. Ploaia e lăsată de dumnezeu, zice buna-mea, și cînd vine ea ori te ia somnul, ori îți dau dracii tîrcoale și te-ndeamnă la păcate. Cert e că ploile de vară îmi plac și tînjesc adeseori după vîrsta cînd băteam cu picioarele goale băltoacele de pe ulițele satului meu. La oraș ploaia nu înseamnă nimic. Oamenii se ascund sub umbrele. Nu le pasă că o să fie belșug de porumb, sau că o să putrezească grîul. Plouă de aproape o oră. Fulgeră. N-a trăznit încă pe nimeni și asta din cauză că mulți păcătoși poartă pelerine de ploaie. Lîngă mine s-a aciuat o fată, dar n-o bag în seamă. Continui să privesc în gol, adică să mă refugiez într-o altă lume, fantastică.

— Oare va ține mult? mă întreabă fata.

Mă dezmeticesc. Ia uite, lîngă mine e o fată nespus de frumoasă! Fetelor frumoase le poți recunoaște acest merit, însă pe un ton grav; atît de grav încît meritul lor să le pară cu atît mai mare cu cît e recunoscut chiar și de Tine. Dar nu uzez de aceste cunoștințe, ci răspund cît se poate de indiferent:

— Cine știe?...

Mă uit la ea pe furiș. E la vîrsta cînd ar trebui să poarte uniformă de liceană. Are părul castaniu și o fundă mare, neagră, după cap. Ochii rimelați, tenul îngrijit, gura mică, nasul puțin ascuțit, sever și un trup care ascunde cu siguranță comori nebănuite. E frumoasă. Despre astfel de femei unchiul meu spune că sînt frumoase... să tai calul lîngă ele. Privesc bulbucii de apă de pe asfalt și încerc să-mi închipui cum aș arăta eu tăind un cal lîngă ea. Ar curge pîraie de sînge și ea ar trece prin valuri ridicînd fusta mult peste genunchi, să nu se murdărească.

Fata are chef de vorbă și mă întreabă cît e ceasul, pentru că al ei a stat. Poate nu e recomandabil ca o fată să-și potrivească ceasul tocmai după al unui tînăr necunoscut, dar tovarășa mea de scuteală nu e de loc superstițioasă. Încerc să găsesc un cuvînt mîngîietor, pe care să i-l arunc drept nadă, ca ea plutind pe acest cuvînt să-și dezlege baierele inimii. Bunele mele intuiții îmi spun că această fată e năpădită de păcate, ca o curte părăsită, de buruieni. Dar buruienile pot fi smulse și curtea măturată. Așadar, fără să am pretenția că fac parte dintr-un serviciu de salubritate psihică, îmi dau seama că pot juca un rol important în cursul unei vieți, care poate deveni la urma urmei propria mea viață.

— Parcă v-ați scăldat în rouă, îi spun eu privind-o drept în ochi, încît nu știu dacă i-am vorbit ei sau ochilor. Ea se reazemă de vitrină și mă privește curajoasă. Pe semne că a luat complimentul meu în serios. Mă întreb dacă cuvîntul „rouă" trebuia, într-adevăr, să fie nada la care mă gîndisem. Fata bate cu picioarele în ciment și se scutură de roua, care deocamdată e o simplă apă de ploaie.

— Dacă ține tot așa întîrziați, nu? îmi spune ea.

— Depinde... răspund eu în doi peri.

— Cum adică, depinde?

— Bine. Dacă sînt așteptat întîrzii, dacă nu-s așteptat nu întîrzii.

— Și sînteți așteptat? mă întrebă ea, întorcîndu-se cu fața spre mine.

— Depinde... repet eu enervînd-o. Folosirea acestui cuvînt e un truc ieftin, cînd vrei să te eschivezi de la un răspuns categoric. Oricărei întrebări îi poți răspunde cu acest „depinde" și întotdeauna cel ce îl întrebuințează se aureolează cu un aer savant, sau de mister.

Urmează o tăcere, în care ne căutăm printre picăturile de ploaie, ca într-un joc de-a v-ați ascunselea.

— Parcă a mai stat, observ eu. Nu veniți cumva spre Piața Traian.

— Ba da. De altfel acum nu contează în ce direcție aș lua-o. Vreau să ajung acasă cît mai tîrziu. Existînd o relativă coincidență între intențiile ei și ale mele, cădem de acord asupra plecării, chiar cu riscul de a ne uda un pic. Rîzînd, ne strecurăm pe lîngă ziduri și ne oprim din cînd în cînd în spatele vreunei porți, unde se află cîte un antreu boltit, întunecat și fără țipenie de om. Stăm pe cîte un picior, la o distanță apreciabilă unul de celălalt și tremurăm fiecare pe ascuns, ca să nu poată propune celălalt plecarea acasă. Ascut glasul ei cu care m-am obișnuit repede, un glas puțin răgușit, molatic, plăcut. Am aflat o sumedenie de lucruri despre ea: că peste cîteva zile termină clasa a XI-a, că îi place să danseze și să schieze, că nu are prietene la școală, decît prieteni, pentru că ei sînt mai sinceri, că nu aleargă după note mari, că o urăște pe profesoara de chimie, care mereu are cîte ceva de obiectat la ținuta ei și că îi plăcea de profesorul de sport, care îi spusese într-o zi: „Foarte bine, frumoaso!"

— Vedeți, continuă ea cu același glas molatic, eu sînt o fată puțin capricioasă (acest epitet și-l atribuie multe fete care se cred ieșite din comun) și din această pricină nu pot să intru ușor în grațiile cuiva. De aceea nu mă împac cu unii profesori. Să fim sinceri, cine ar fi de acord cu profesoara de chimie, care zilnic se împopoțonează altfel și face observație acelor fete care arată mai bine. E invidioasă. Sînt sigură că e invidioasă. Și mie nici nu-mi place să mi se facă observații. Ah, ce m-a enervat odată, cînd m-a scos la tablă și mi-a zis că de aia nu știu, că-s îndrăgostită. Ce-avea ea cu viața mea particulară, în definitiv? Puteam să înghit o asemenea observație?

— Totuși, o contrazic eu, observațiile sînt uneori binevenite.

— Da, dar...

— Știu, știu ce gîndiți, însă vreau să spun și eu ceva. Fata se apropie cu un pas de mine. Ploaia continuă să cadă în același tempo.

— Vreau să îți fac și eu o observație, continuai eu, în timp ce ea își dădu ochii peste cap și-și împreună degetele, întorcînd palmele spre pămînt. Mie nu-mi plac fetele nesincere.

— Adică eu nu sînt sinceră? se-ntreabă ea indignată.

— Poate, o ațît eu. De ce negați că sînteți îndrăgostită? Fulgeră, apoi un trăznet mi-o azvîrle în brațe. O strîng puternic, cu respirația întretăiată, ca ea să nu-și dea seama că se află la pieptul meu. Nu respiră nici ea. Îi simt doar bătăile de semicerc ale inimii. O strîng din ce în ce mai încet, ca un om care avînd în pumni o vrabie, deschide palmele să vadă dacă pasărea îl va mai părăsi. Și pasărea îl părăsește bătînd brusc din aripi. Așa face și fata, numai că zborul ei e lin, lăsînd parcă o dîră de părere de rău. O întreb dacă nu îi e frig și în același timp o cuprind cu o mînă pe după umeri, apoi plecăm din nou spre Piața Traian, dar magnetul ascunzătorilor e irezistibil, deși ploaia a mai încetinit.

— Nu sînt îndrăgostită, spune ea privind printr-o ferestruică cu flori din fier forjat, ascund însă o poveste lungă, pe care n-am spus-o nimănui și care s-a cuibărit în sufletul multor fete, dar zace acolo, ca un spin pe care-l porți în talpă din copilărie, dar l-ai uitat de mult, pentru că nu te mai doare.

Îmi place felul ei de a povesti și de a fi sinceră, de aceea o încurajez:

— Uite, să facem o convenție. Nu-ți știu numele. Nu mi-l știi nici tu. Observi că-ți spun tu. Spune-mi și tu la fel. Nu te jena, chiar dacă între noi e o diferență de 4—5 ani. Să considerăm această întîlnire un vis, în care o fată și-un băiat își dezgolesc sufletul unul în fața celuilalt, lăsîndu-l ca pe o portocală, ale cărei felii au rămas însăilate doar într-o cămașă transparentă, puțin amăruie. Așadar continuă, cu convingerea că nu te auzi decît tu însăți.

— Să încerc, deși îmi dau seama că acest vis e aevea. Noi, fetele, de cum împlinim 12—13 ani învățăm, așa, de la sine, să judecăm un bărbat, indiferent ce vîrstă ar avea. Pe unul ni-l închipuim bunic și ne-am urca pe genunchii lui, pe altul coleg de bancă, pe altul frate, soț și așa mai departe. E cîte unul pe care nu-l putem aprecia, pentru că ne-a atins un picior, o mînă, sau a zis o vorbă pe care n-am priceput-o. Acela ne obsedează și-l visăm uneori în chip de Făt-Frumos, sau orice. Pe la 14—15 ani avem deja o colecție frumoasă de artiști, printre care și multe femei, ca să nu dăm de bănuit celor dimprejur, la film cînd ne trezim cu mîna unui băiat pe picior ne oprim respirația și încercăm să ne mințim că e o muscă sau vreo gînganie, pe care nu ți-e îngăduit s-o alungi; sufletul nostru se mută în degete, căci prin ele adunăm în piept amintiri curate și proaspete, pînă cînd într-o zi un bărbat frumos sau urît ne frînge trupul fraged, cu lăcomie și dispare sau nu dispare. Părinții te consideră încă un copilaș și te răsfață, colegele îți remarcă trăsăturile feminine deosebite, bineînțeles cu invidie, iar colegii, conduși de instincte, te bănuie și-ți trimit scrisori pornografice anonime. Bărbatul care ți-a mușcat din trup și din suflet, și-a cumpărat mașină, poartă pantaloni scurți, din piele de căprioară, și îți face o vizită în fiecare sîmbătă în orele de după-amiază, cînd părinții sînt la lucru. Dar fata nu-l iubește pe bărbatul care i-a frînt trupul și de aceea pretutindeni își caută marea dragoste, care, poate, o așteaptă undeva, dincolo de regrete...

Fata, însfîrșit, mă privește în ochi, albă, nespus de albă și exclamă:

— Vai! apoi fuge prin ploaie, iar eu în urma ei alerg potrivindu-mi pașii cu ai ei în așa fel încît să mai pot sta de vorbă cu chipul ei înrourat, sau să-mi amintesc de vorbele unchiului meu. Aș vrea să-i spun o mie de cuvinte, cu care s-o mîngîi, dar în zadar, căci pașii mei se năpustesc după ea ca un blestem, iar brațele o caută prin picăturile de ploaie, dar n-o pot cuprinde, căci sufletul ei e atît de mare, încît îl confund cu un soare bolnav, care a căzut undeva pe pămînt.

● ●

armonie cu tăcerile ei lungi și contrariate, cu aerul ei maiestuos și regal și care îi plăcuse dintr-o dată, cît din cauza faptului că, indiferent de rezultatul întîlnirii, nu va mai avea cui scrie.

Respectă, e drept, sfaturile biletului prea laconic, dar într-un fel special: hainele de toate zilele fură îngrijite. Hotărî chiar să îmbrace scurta de piele, cu tot aerul ei cazon și ponosit, socotind, aproape bine dispus de atîtea amănunte de care trebuia să țină oricum seamă, că scurta de piele îl face zvelt și matur. Porni de-acasă devreme, amăgindu-se prin librării o jumătate de ceas, apoi plimbîndu-se, apoi îndreptîndu-se nerăbdător cu trei sferturi de oră înainte, la locul fixat. Generalul B. poza indiferent pe soclul de gheață murdar și întîrziat. La cîțiva pași în dreapta alte cîteva persoane așteptau. Se simți solidar cu ei. Nu era emoționat. Ar fi dorit numai ca întîlnirea să se producă simplu, fără prea multe cuvinte. Vremea friguroasă, întunericul vast, generalul și oamenii în așteptare îl nelinișteau puțin. O zi oarecare pentru, poate cea mai interesantă întîlnire în viața lui. Cîteva minute după ora opt rămase singur, nervos, hotărît să mai aștepte puțin. Unul din bărbații ce se afla pînă atunci retras se apropie și vorbi:

— Așteptați, dacă nu mă înșel, o femeie. Lucia Dumitrescu.

Și se recomandă imediat:

— Dumitrescu

— Nu înțeleg.

— Sînteți Radu. Și zise apăsat restul numelui.

— Da.

— Trebuie să stăm de vorbă. Îl apucă de braț. „Să intrăm aici" și arătă peste drum. Vom bea o bere și vom discuta.

Radu se împotrivi:

— S-a întîmplat ceva?

— Nu, dacă te referi la Lucia. Nu vrei să intrăm?

Mormăi nedecis:

— Ba da. Numai că nu înțeleg, ești fratele?

Răspunsul fu neclar. Intrară și ocupară o masă într-un colț neglijat. Repetă întrebarea:

— Ești fratele ei?

— Nu — și vrînd parcă să scape de răspuns — soțul.

Atunci Radu se ridică uimit în picioare și spuse:

— Mi se pare că sînt eroul unei situații penibile. Și trebuie să-mi cer scuze.

— Nu e nevoie, făcu celălalt îngăduitor și trist. Eu ar trebui să-ți cer scuze. Îmi permiți să te tutuiesc?

Duse halba la gură și o sorbi dintr-o dată. Era blond, slab și avea o privire plină de bunătate, inteligentă și descurajată.

— Berea — zise el — e bună. Uite ce-ți propun: să mă asculți. Îți povestesc ceva pasionant. Sîntem căsătoriți de patru ani. Ea are încredere în mine și-mi spune tot ce i se întîmplă. Scrisorile le-am primit deci eu. Nu trebuie să te superi că-ți vorbesc așa. Încearcă să mă înțelegi. Să fii soțul și să primești în fiecare zi o scrisoare de la un necunoscut, adresată soției tale. Acum, ca să poți aprecia exact situația trebuie să-ți mărturisesc că soția mea e o femeie lipsită de imaginație și devotată. Pe scurt, o femeie comună. Prima scrisoare mi-a părut opera unui farsor, ori a unuia cu capul în nori. Au urmat celelalte și am observat mai multe lucruri: ești îndrăgostit sincer, că nu te pricepi la oameni, sau poate ești prea cumsecade și că-mi semeni. Da, da îmi semeni!...

— O clipă, interveni Radu.

— Încă nu-ți dau voie să vorbești. Asculți totul pînă la capăt și pe urmă spui ce vrei. Altfel tac și-mi pare rău că te-am întîlnit. Mai departe acum: Soția mea nici nu a fost curioasă să știe ce cuprind scrisorile. Ți-am mai spus că are încredere în mine deși, naiba știe în ce fel se petrece totul în capul ei. Nu vrei să știi ce scrie aici? am întrebat-o. A ridicat din sprincene. Înțelegi? I-am explicat: un om e foarte îndrăgostit de tine. E hotărît să scrie o mie de scrisori pînă-l vei iubi. „Ce tîmpenie!", a exclamat. Era sinceră. Trebuie să-ți spun că-ți așteptam scrisorile cu înfrigurare. După ce soția mea se culca, mă retrăgeam pe un scaun vechi, aprindeam lumina mică și le citeam. Eram foarte nenorocit din pricina dumitale.

Băgă mîna în sîn și scoase un pachet.

— Ia-l, hotărî, sînt toate aici.

Radu întinse mîna automat mai mult decît întrebător. Constată:

— Nu te cred, dar te ascult.

— Vezi, repeți acum cuvintele scrise acolo. Și arătă cu degetul către pachet. Trebuie să mă crezi. M-am regăsit în aceste foi așa cum eram înainte de a o cunoaște și după ce m-am îndrăgostit de ea. Trebuie să știi că mi-a stîrnit aceleași gînduri, mai puțin cel cu regina Nefertiti. Nu prea mă pricep la astfel de treburi, de fapt scuza nu are nici o importanță. Urmează lucrul cel mai serios și trebuie să mă crezi: nu sînt gelos. Am vrut să am o discuție cu soția mea. Susține că nu-și amintește figura dumitale. I-am citit două scrisori. Nu avea răbdare și tot rîdea. Pur și simplu nu înțelegea ce scrii. Erau acolo cîteva fraze, trebuie să o mărturisesc, destul de grele pentru ea. Nu vroiam să i le explic. Altceva avea mai multă însemnătate: ea nu știe să iubească, deși susține că asta face tot timpul. Nu e în stare de nici un sentiment. I-am spus: Acest om te dorește enorm. Probabil că te-a mișcat vreodată în vreo carte, o dragoste mare. El te iubește astfel. Trebuie să citești scrisorile și să te gîndești la el. Mai ai o șansă. A rîs și cred că i-am părut puțin scrîntit. Am repetat încercarea. I s-a plîns mamei sale. Amîndouă au decis că e necuviincios din partea mea ceea ce fac. Îi ceream foarte puțin; să încerce o singură dată un sentiment profund. Nu mi se părea un risc, dimpotrivă. Trebuia să se gîndească la tine. Aș fi vrut să te iubească.

— E neverosimil.

Bărbatul blond îl privi jignit și nu mai vorbi. Radu reluă explicit.

— Am toate motivele să găsesc neverosimilă întîmplarea pe care mi-ai spus-o.

Dar privindu-l atent își dădu seama că nu are nici un motiv. Omul era sincer. Îl simți slab și necăjit. Comandă încă o bere. Acesta se împotrivi.

— Nu beau bere. Vreau să spun că nu obișnuiesc să beau. Mi se făcuse deodată sete și de aceea am băut repede. După un moment de tăcere zise cu năduf: e făcută numai din carne și simțuri, niște simțuri oarecare. Eu sînt altfel!...

Acest „altfel" îl spuse fără mîndrie, conștient de alcătuirea delicată a afirmației. Și zîmbi ca pentru sfîrșit.

Se ridicară deodată, oftînd și iarăși zîmbiră. În sinea lui Radu gîndi: Nu mai rămîne decît să ne fixăm încă o întîlnire și să ne plîngem nefericirea. Înțelese că-l judeca greșit, chiar cu răutate, dar că trebuie procedat sever. Își luă rămas bun, scurt, fără strîngere de inimă.

— Trebuia odată să se întîmple și asta, își spuse, altfel mă prăpădeam.

Se analiză: nu era nefericit, nu era lipsit de dorința de viață. Găsi ultimele săptămîni folositoare din mai multe puncte de vedere. Îl scuturaseră bine și-l aduseseră cu picioarele pe pămînt. Sentimentele sale erau clare și generoase. De fapt nu se schimbase nimic. Se gîndi la romanul lui și o putere tainică și fierbinte îl cuprinse. Timpul aranjează totul. Cînd ajunse acasă scoase un plic din stocul abia început cu adresa scrisă dinainte, despături foaia și compuse o scrisoare de dragoste tandră pentru femeia pe care avea s-o iubească cînd o va descoperi. Lipi plicul, scoase din buzunarul scurtei de piele pachetul cu scrisorile primite de la bărbatul blond și nefericit și puse noua scrisoare în rînd cu celelalte.

desene de Justin Morărescu

Engels poet

Tinerețea lui Engels nu a fost străină de tentațiile poeziei. Ce-i drept, o poezie predominant politică, cu ambția mărturisită de a servi țelurilor luptătorilor pentru o lume nouă. Vă prezentăm mai jos una și, se pare, ultima dintre producțiile sale în acest domeniu. Este o parodie la Faust, scrisă în stilul vechilor poeme teologice. Sub titlul „Triumful credinței" ea a apărut, fără numele autorului, în numărul din octombrie sau noiembrie 1842 la Neumünster, aproape de Zürich. Căzut în uitare de la apariție, acest text nu va fi dezgropat decît destul de tîrziu. Georg Adler este primul care, în 1885, a făcut aluzie la existența unui „poem eroic" pe care Engels l-a scris în tinerețe. Profesorul Gustav Mayer a descoperit textul în cauză și a dobîndit certitudinea că autorul era un oarecare Oswald. De aci pînă la a afirma că acest Oswald nu era altcineva decît semnatarul „scrisorilor lui Wuppertal", adică Engels, n-a fost decît un pas. La această epocă era angajată în Germania o luptă violentă între dreapta și stînga mișcării hegeliene, care reprezenta grupul celor „liberi", la care Engels aderase de la sosirea lui în Berlin în 1848. Era anul în care Bruno Bauer, un tînăr privat-docent care studia teologia la universitatea din Bonn, publica celebra sa critică a Evangheliilor. În „Viața lui Isus", J. F. Strauss arătase că Evangheliile nu sînt operele autorilor pretinși, ci produsul activității inconștiente a primelor comunități creștine. Altfel zis, după Strauss, nu creștinismul este creația lui Isus, ci, dimpotrivă, el este creația creștinismului. Aceste teze îndrăznețe răpeau religiei creștine caracterul său de religie revelată și o aduceau pe planul umanului.

Ministrul prusac al instrucțiunii publice, Eichhorn, îl suspendă pe Bruno Bauer din postul său de profesor. Această măsură arăta tinerilor hegelieni că trebuiau să se pregătească pentru lupta crîncenă contra statului prusac, de la care mult timp au sperat că se va face apărătorul ideilor liberale, dar care apărea din ce în ce mai evident ca apărătorul reacțiunii feudale.

Sub impresia acestor evenimente a scris Engels „Triumful credinței". Iată care este tema poemului. În Paradis, sufletele pioase imploră pe Domnul să distrugă armata necredincioșilor, care crește în fiecare zi ca urmare a progresului ideilor liberale. În acest timp, în Infern, osîndiții se revoltă împotriva lui Satan, pentru că nu puteau tolera ca ateismul, la răspîndirea căruia au contribuit din răsputeri, să fie discreditat pe pămînt. Diavolul îi liniștește, amintindu-le că a găsit omul care va învinge masa credincioșilor. Se duce, sub o altă înfățișare — ca Mefisto din Faust — la Bruno Bauer și îl decide să ia conducerea mișcării ateiste. Apoi, se duce să-l afle pe Arnold Ruge, unul din principalii scriitori și ziariști ai stîngii hegeliene, și îi sugerează să lanseze un apel la toți ateii pentru a-i invita să se reunească la congres în vederea elaborării în comun a unui plan de acțiune.

E ocazia pentru autor să brodeze portrete umoristice ale principalilor membri ai grupului celor „liberi" : Arnold Ruge, frații Bauer, Koeppen, Stirner, Georg Yung, Rutenberg etc. Și iată-l pe el însuși :

Acela de la stînga, ce trece cu pași mari,
Purtînd surtucul sur și nădragii ca piperul,
Și un suflet mai al naibii
de pipărat, e Oswald,
Acela este Oswald Montagnardul,
Un Montagnard din tălpi și pînă în creștet.
El cîntă — acompaniat de ghilotină —
Acest refren drăcesc mereu țipîndu-l :
„Aux armes, citoyens ! Formez vos bataillons !"

Dacă ne gîndim că Engels era de talie înaltă, de unde și pașii lungi, și că membrii cei mai înaintați ai grupului „Liberilor" își dădeau numele de montagnarzi, portretul este destul de fidel.

Mai departe — portretul lui Karl Marx. La această dată, Engels nu-l cunoștea încă pe viitorul lui tovarăș de luptă. Căci el sosise la Berlin cîteva luni după ce acesta plecase. Dar tovarășii săi din grupul celor „Liberi" i-au vorbit adesea despre Marx. Și iată portretul pe care i-l face :

Dar cine-i cel de colo, înaintînd năvalnic ?
Un tuciuriu din Trier, un zmeu crunt la vedere.
El vine cu pași siguri și plin de hotărîre,
Plin de mînie neagră ; ca și cum vrea să apuce
Cereasca boltă și s-o răstoarne în țărînă,
Întinde ale sale lungi brațe sus, în spațiu,
Își strînge pumnii zdraveni și furios se zbate
De parcă mii de diavoli l-ar fi cuprins de ceafă.

Karl Marx, originar din Trier, avea într-adevăr, un ten oacheș, ceea ce i-a adus mai tîrziu porecla de „maurul", cu care cei apropiați îl numeau afectuos.

Și iată-l pe Feuerbach, filozoful, autorul „Esenței creștinismului" :

Cine, stingher, pe gînduri, vine din miazăzi,
El singur cît o oaste de necredincioși scîrnavi,
El singur cît o zestre de diavolești urzeli,
El singur cît un zid de rușine și de hulă ?
E — Domnul ne păzească — posacul Feuerbach.
Întîmpinat cu urlete lungi de bucurie,
E dus fără zăbavă la cîrciuma din preajmă
Și țin-te gălăgie și țin-te hărmălaie,
Că om cu om, de larmă, nu-i chip să se pricepă.

Plini de entuziasm apărătorii credinței se duc cu toții pe calea aerului la Leipzig, pentru a lua cu asalt fortăreața făcută din cărți, broșuri și articole din ziarele interzise, unde s-au ascuns cei liberi. O luptă crîncenă se încinge.

Cei curioși — cu miile sînt — mestecă praful.
Arnold, pe metereze, bătîndu-se cu sete,
În capete pioase Analele azvîrle.
Stînd drept, cît e de mare, în linia întîia,
Focosul Bruno Bauer din trîmbiță lung sună.
În timp ce, dintr-o parte, la adăpost de foc,
Broșuri lansează patriotul vajnic,
Iar bunul Koeppen își agită lancea,
Cu grijă evitînd să verse sînge.
Ca disperatul luptă Edgar Bauer
Și-ale lui Oswald straie devin, de sînge, roșii.

Vai ! Toate eforturile sînt zadarnice ! În ciuda rezistenței lor eroice, „Liberii" sfîrșesc prin a muri sub asaltul impetuos al slujitorilor credinței.

Zadarnic se bat însă precum, teribili, leii.
Căci oastea credincioșilor tot crește
Și cîntă tot mai tare Aleluia.

Fortăreața este cucerită. Necredincioșii, înconjurați de credincioși, fug în toate părțile. Sînt învinși. Cînd noutatea ajunge în infern, păcătoșii — o dată trecut momentul de stupoare — izbucnesc în imprecații furioase contra lui Satan.

...„Și mai zici că ești Dracul !
Și rabzi una ca asta ! spune, cu spume, Hegel.
„Unde ți-e focul, unde — mirosul de pucioasă ?
A fost de-ajuns un Amin și fugi, jivină lașă !
Numai femei și țînci, atît știi tu să sperii !"

Lupta reîncepe, mai furioasă ca niciodată. Dar acest efort neașteptat are ca rezultat schimbarea sorților războiului și transformarea victoriei credincioșilor în derută. Sub conducerea lui Bruno Bauer, armata necredincioșilor se aruncă în lupta împotriva cerului.

Din stea în stea se-aruncă Bauer, prea mîniosul,
Trîmbița mînuind-o de parc-ar fi măciucă.
Sar să-i ațină calea cei patru Evangheliști,
Dar ei nu-l înspăimîntă pe monstrul ăsta groaznic.
Degeaba Sfîntu Luca împunge-a corn de taur,
Degeaba Sfîntu Marcu dă răget gros de leu.
De drum își vede Bauer, pe sfinți împrăștiindu-i.

Necredincioșii își strigă deja victoria, dar, deodată, un fapt neprevăzut se produce.

Surprins de răzmeriță, o lungă clipă dracul
Rămase ca o stană, nici pîs neputînd zice.
Înmărmurește Iadul țintă privind la pragul
Pe unde Hegel și ceilalți au șters-o.
Deodată explodează : „Ah, strigă el, bandiții !
Cum îi cunosc eu în trădarea asta !
Ea este mai drăcească decît pot fi eu însumi,
Prea liberi sînt ăști Liberi ! Eu i-am atras, și-acuma
M-aruncă la o parte de parc-aș fi o zdreanță.
Ce vor, las că știu bine, vor libertatea-ntreagă.
Ei nu mai au nimica așa-zis sfînt pe lume
Pînă la urma urmei ei ar sfîrși cu mine.
Astfel, luptînd cu Domnul, eu lupt cu mine însumi...

Și Satana hotărăște să încheie cu Dumnezeu o nouă... Sfîntă Alianță îndreptată împotriva celor liberi...

Cu acest poem eroi-comic, o parodie fără pretenții, ia sfîrșit cariera poetică a lui Friedrich Engels.

(după revista „Les Temps Modernes")
Traducerea versurilor : Ștefan Ureș.

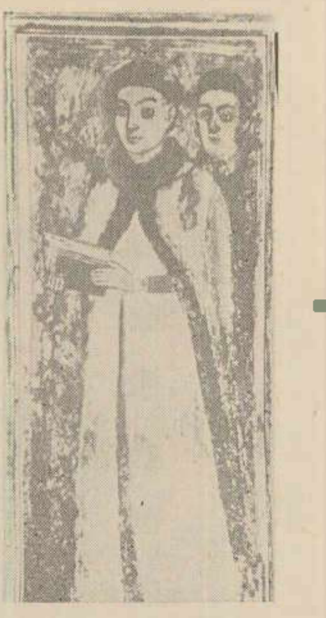

Primii studenți români la universități străine

*

Răsfoind multicentenarul catalog al școlarilor care frecventau Universitatea din capitala Poloniei, între 1405—1558, acel Album studiosorum Universitatis Cracoviensis, *vom întîlni în paginile lui destui tineri originari din Moldova — Bacău, Iași, Suceava, Roman, Siret, ca :* Nicolaus Andrei de Moldavia (1405), Mathias de Bachkowwya (1409), Ioannes Mihaeles de Suczawi (1448) *etc., și din Ardeal :* Thomas Olahul (1512), Petrus Baltag (1500), Georgius Baghdan (Bogdan 1501) *și alții figurînd ca spudei pe băncile vestitei școli de caracter apusean.*

Școlari pămînteni din Moldova la Cracovia ? Desigur ! și nu cei dintîi pe care i-am putea descoperi învățînd dincolo de fruntarii.

Catalogul Universității din Paris, din anul 1362, citează printre școlarii de națiune străină studiind în capitala Franței, alături de unguri, cehi, poloni, suezi, norvegi, scoțieni, englezi, irlandezi și tineri de pe pămînturile Daciei.

Însetați de învățătură latinească, tineri din Ardeal ca : Ioan Tatarlak (1370), Ioannes (1384), Petrus Georgii (1390), Michael (1385) *și* Nicolaus (1373) *se îndreptau mai tîrziu spre orașul Praga, capitala regatului Boemiei, unde Carol I inițiase încă din 1348 o mare Universitate, aducînd și din țări străine dascăli învățați, pentru a preda alături de cehi teologia, dreptul canonic, medicina și alte științe, hărăzind acestui nou lăcaș de cultură o minunată clădire :* a vistierului regesc Johlin Rotlev (1383). *Prin 1352 Țara Românească nu cunoștea decît școli de limbă slavonă, așa cum le-a zugrăvit pictorul de la Argeș, în fresca vieții și faptelor Sf. Nicolae, domnescul patron al vestitei biserici basarabești.*

Era firesc deci ca tinerii din principate, în dragostea lor pentru studii înalte, să-și îndrepte pașii către alte meleaguri. Cum au și făcut. Găsim chiar la Universitatea din Wittemberg, învățînd după 1536, chiar și pe un adevărat Basarab : Ioannes Vid Bassaracius, *(poate un tînăr Ioan Vodă Basarab, din neamul domnilor), alături de un* Costea *(Kostius) și de alții.*

Aceștia sînt primii tineri din istoria învățămîntului românesc despre care avem știri documentare că, în setea lor de a se lumina, frecventau înalte școli străine.

A. ALEXANDRU

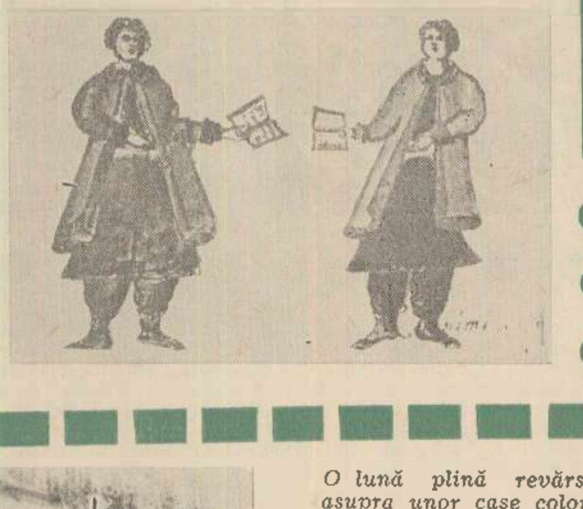

---

o zi printre Beatles sau „fronda nimicului"

Sînt mii și mii. Îi întîlnești la tot pasul, pe bulevardul Saint-Michel, pe Champs Elysées, în grădina Luxemburg, pe podurile Senei, în Bois de Boulogne. Cei mai mulți sînt englezi sau cel puțin așa susțin ziarele pariziene. Lumea îi numește „beatles", datorită asemănării pletelor lor cu cele ale cîntăreților londonezi, deveniți celebri sub acest nume. Dacă-i cunoști mai bine, îți dai seama că de fapt se apropie mai mult de acei beatnici americani prin spiritul lor fals boem.

I-am urmărit coborînd în cete pe Boul'Mich'. N-au nimic juvenil : fețele lor sînt triste ca și multe din cîntecele lor, ca și înfățișarea lor, iar unii sînt de-a dreptul caraghioși cu cămășile lor înflorate. Cineva i-a numit într-o revistă serioasă „bătrîni la 20 de ani" dar „neconformiști". E drept că unul din idolii lor, șansonetistul Antoine, pe adevăratul său nume Pierre Muraccioli susține că îi place să satirizeze în cîntecele sale conformismul societății burgheze, ploaia cenușie, războiul, bomba H, pilula antifecundativă etc. Antoine e deja milionar grație marii publicități dezlănțuite în jurul numelui său. Dar ceilalți, miile ? Să vedem cum se manifestă așa-numitul lor dispreț față de viață. Observîndu-i de-aproape, în clanul lor închis, mi-au apărut niște jalnici imitatori ai acelor cîntăreți urlători, atunci cînd se produc în lumina crudă a zilei în „Bois" sau la Tuillerii. La ora 12, pe venerabila fîntînă Saint-Michel, la răspîntia străzii Danton spre Sena, în plin Cartier Latin, Antoine, cocoțat pe o fecioară de piatră pozează pentru o revistă gen „beatles". Cu greu îi poți distinge trăsăturile sub imensa perucă halucinantă (perucă o fi oare sau părul său natural ?...) ce-i cade pe umeri. E nevoie de poliție pentru ca bietul cîntăreț să-și reia locul în mașină. An-toi-ne, Antoi-ne — scandează cetele de simpatizanți, de „fans" cum li se spune pe aici. Același spectacol la Tuilerii, nu departe de vestitul Musée de l'Orangerie, de data aceasta față de Eduard, ale cărui plete false coboară pînă la genunchi. Pînă deunăzi, aici își aveau cartierul lor general. A fost de-ajuns o razie a poliției și „beatles-ii" și-au îndreptat spre Bois de Boulogne. Și Antoine și Eduard își au mașina lor, mii de adoratori, mii de scrisori pe zi, mii de franci pe seară. Sînt oare regizate aceste dezlănțuiri haotice de energie ? Mi s-a spus că nu. Și totuși, în același Cartier Latin sînt cîteva străduțe, împînzite de baruri rezervate tinerilor „beatles". Noaptea în baruri, ziua tolăniți la soare pe malurile Senei, unii din ei cerșind trecătorilor o monedă, desigur într-un mod cît se poate de decent, de pildă vînzînd discuri uzate, desenînd bazaconii pe trotuare, cîntînd din ghitară etc.

În cursul unei singure razii efectuate de poliția pariziană s-au recoltat cîteva mii de „beatles" care nu au reușit să dovedească din ce trăiesc. Mulți au fost expediați acasă, alții își continuă boemia, adică refuză aprioric să se spele, înnoptează pe unde apucă, în companii de hazard, cerșesc.

Boema lor a fost în fine socotită „vagabondaj". Și totuși măsurile luate de autoritățile franceze (și mai tîrziu și de cele spaniole) de a nu permite intrarea în țară a acelor „beatles" care nu vor face dovada că posedă cel puțin zece franci de trai pe zi n-au dus la diminuarea numărului lor în Paris. Am încercat să aflu mobilul acestui ciudat soi de boemie, stînd de vorbă cu cîțiva „beatles" francezi, englezi, vest-germani M-au privit cu neîncredere, ba chiar cu ostilitate. Cînd au aflat că sînt ziarist s-au mai înseninat : le plac publicitatea, zgomotul, tapajul, gloria de o zi-două, vor să fie vedete de cinema, de teatru, de music-hall, în fine de orice — numai vedete să fie — doresc să fie remarcați de vreo personalitate artistică, de scriitori, să fie intervievați. „Cîțiva dintre noi au încercat să se sinucidă, ba chiar s-au și sinucis !" — îmi spune Jacques D., fost student la Sorbona — și-au dat seama că nu vor ajunge niciodată să-l concureze pe Antoine, pe Tom Jones sau pe Eduard."

---

din jurnalul lui Paul Klee

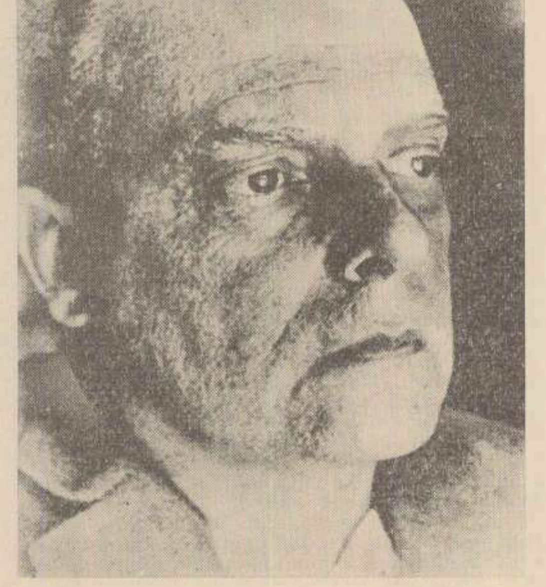

O lună plină revărsîndu-și lumina fantastă asupra unor case colorate din pătrate, triunghiuri și pomi desenați ca-ntr-un joc de copii sau ca într-o veche, foarte veche, amintire... Un tablou de Paul Klee : „Lună plină" — 1919.

Era la începutul noului secol. Al acestui secol în care pentru toate artele s-a pus cu acuitate problema unei totale regenerări, pe baze ce trebuiau descoperite. Se căutau noi forme de expresie pentru o realitate nouă.

În miezul acestei vîltori se plasează opera lui Paul Klee, născut în 1879 în Elveția, pictor ce nu poate fi integrat nici unei mișcări anume, unul dintre precursorii cei mai valoroși ai artei contemporane. Și-a început studiile la München în atelierele lui Knirr și Stuk, va pleca apoi în 1901 în Italia, unde va rămîne doi ani, căutînd să pătrundă arta marilor maeștri și făcînd studii de nud și portret. Dintr-un studiu intens autodidact, din căutări și frămîntări neobosite, pe nesimțite, stilul propriu avea să i se formeze. Și așa luă naștere și se contură tot mai pregnant, mai captivant acel univers artistic propriu, atît de variat și totuși atît de autentic real, viu, fascinant, în fiecare lucrare.

Masivă, o săgeată coboară de undeva de sus, prin degradeuri de ape orizontale tot mai întunecate, purtînd o stranie lume de grilaje, ferestruici, în pătrate zburătăcite, spre un vapor de copil cu steag, coș și roată. Păsc
ciudate, răsărind din noapte în da
obișnuită de răsturnate miniaturi.
linii și puncte ce se întretaie în t
irizate culori lunare. Construcții da
granice. Obiecte disparate în culori
trastante. Corăbii, pești săgetînd sp
guri. Tablouri și desene, acuarele și
Klee.

Fantasticul lui, ocolind bizareria
coșmarul, este o lume de poezie și i
este însăși lumea reală sublimată la
turale vii. Primitivismul lui, de loc
o adnotație succintă ce se poate găsi
nul copiilor, fără a se confunda cu a
încărcat de sensuri adînci — apropi
nuri, deosebite în esență, ca și în
negre sau orientale. O lume de noa
de vis, căpătînd lucidități pregnante
Semnul grafic izvorînd din observați
și stăpînire deplină a meșteșugului
legat de natură în formă primară
simbol, lume interioară. Un tot de o
armonie — structură muzicală — ar
viață. Nici un moment desprins de n
potrivă, continuu, neobosit cufunda
cît mai amplă și mai personală prel
Klee pune între primii în secolul ac
la baza picturii.

ar ce urmăriți în fond ?
i vreun program de reven-
i, pentru că Antoine, în
cele sale... ? Nu vor nimic,
nici un program, nici o
ndicare. E o modă atunci
tles"-ul ? Nici asta. Cei in-
evații zîmbesc. C'est rien !...
nic, o frondă a nimicului, a
. Cine este Jacques D., unul
nterlocutorii mei ? Fiu de
at din Lyon. Familia îl
cu disperare și el vaga-
ează pe cheiurile Senei, de-
ză nuduri pe Rue de Ri-
și așteaptă obolul public.
r avea măcar ceva talent,
ă fim serioși. Se complace
confrații săi în crasitu-
refuză să se tundă, tră-
din nimic. Vrea să se vor-
ă totuși despre el în presă,
știe că e un leneș, că face
din acel tineret, cuprins
rmenul de „jeunesse dorée",
nici o busolă. „Je m'en
de tout !"... Nu-mi pasă de
! conchide el cu scîrbă.
d să descifreze „elucubra-
acestor așa-ziși neconfor-
ai epocii, ipotetici dușmani
ejudecăților burgheze, am
t în cele din urmă la un
alist, preocupat de proble-
tineretului contemporan,
a i-am cerut să-mi spună
is părerea. Dr. Paul Chau-
, directorul Laboratoru-
e neurofiziologie de pe lin-
cole des Hautes Etudes din
cunoscut pentru lucrări-
le în domeniul psihiatriei
hologiei, mi-a spus :
e ceva nou pentru noi...
șcare asemănătoare a avut
u ani în urmă la Los An-
dincolo de ocean. În
a, echivalentul furioșilor
cani erau pe atunci acei
sons noirs". La început, nu
tiut prea bine despre ce
vorba. „Bărboșii" din Los
es, după luni de inerție,
dovedit, unii poeți talen-
a Allen Ginsberg, alții ro-
eri care avea ceva de spus,
k Kerouac. Noii beatnici
enul de „beatles" le este
ar aplicat și nu ține sea-
ecît de aspectul lor exte-
sînt într-adevăr la rîndul
„furioși", poate mai furioși
nifestările lor decît cei din
ațiile precedente. Dar așa
„furioșii" englezi de acum
ani s-au potolit (relevînd
un Osborne, un Wilson...)
parizieni, după luni de va-
daj, de așa-zisă cunoaște-
vieții, se vor întoarce po-
a casele lor. Firește, miile
eri cu aerul absent și pe-
nu reprezintă nici decum
ul tineret francez. Ceea ce
mai îngrijorător este însă
l tot mai coborît al ma-
ărilor lor, lipsa de preo-
i intelectuale, căci în afară
anumită adorație față de
a ușoară și dansuri „sexy"
îndesc nimic (cînd spun
a, mă refer la vechii fu-
de peste Canalul Mînecii
uneori mai gîndeau, gro-
bine, și așterneau pe hîr-
ei, creau opere...), nu cred
nic. E o criză de creștere (e
că majoritatea numără
17—25 de ani) — mi s-a
Aș spune că fenomenul e
mult decît atît : o criză a
ației occidentale care n-a
în condițiile epocii contem-
e acel resort menit să ca-
ze energiile tinerești spre
tăți capabile să elimine o
nea frondă a nimicului,
dacă astăzi pare un ni-
mîine s-ar putea să vici-
nerații întregi"...

★

ost în aceeași seară în-
bar „beatles" tare inghe-
n mulțimea marilor cafe-
n Saint-Germain-des Prés.
u care am stat de vorbă
pul zilei aveau acum figu-
ngestionate de febră. O an-
fabricată cu totdinadinsul
tuia privirile într-un pa-
e pernod, de porto sau
y-soda. Și toate astea la
doi pași de Sorbona, ci-
tinereții. Dar despre asta,
ă dată.

GEORGE CUIBUȘ

Laurent Terzieff

un furios blînd

Are 29 de ani, un metru și optzeci și cinci înălțime, o carură atletică și — într-o surprinzătoare contradicție cu statura aceasta de luptător — doi ochi albaștri-cenușii, încărcați de o sinceritate copleșitoare. Un uriaș blînd și prietenos, puțin melancolic, tăcut și liniștit. Acesta este, în particular, Laurent Terzieff, actorul cel mai „pur" și mai iubit (poate în primul rînd pentru purtarea lui din generația tînără a teatrului și cinematografiei franceze. Cine cunoaște înclinația firească a parizianului de a-și ține strînse baierele pungii, va înțelege de ce refuzul unui contract pentru un film care-i aducea tînărului 40 de milioane franci a putut să stîrnească anul trecut un adevărat scandal în lumea cinematografică a Franței. „Este nebun !" — au strigat indignați cronicarii de culise la auzul cifrei. „Este un caracter — au recunoscut cu respect apoi, aflînd că Laurent Terzieff a refuzat rolul după ce a citit scenariul filmului „Viva Maria", care-l opunea lui Brigitte Bardot într-o mult trîmbițată super co-producție. Răceala cu care pelicula colorată sub soarele torid al Mexicului a fost primită peste tot a dat o tardivă, dar cu atît mai definitivă dreptate aprecierilor „furiosului" actor. În vremea aceasta, el își vedea tăcut și sîrguincios ca totdeauna de pasiunea sa veche — teatrul — și de cea nouă — regia de teatru, punînd în scenă „Love" de Murray Shisgal la Théatre de Montparnasse. Piesa a avut succes, însuși autorul — venit special la Paris s-o vadă — a apreciat montarea și regia ca fiind superioare celor de la New-York. Încasările abia au acoperit cheltuielile, dar Laurent era fericit. N-a regretat niciodată cele 40 de milioane pierdute și nici supărarea vedetei blonde. De altfel, era al doilea refuz pe care Brigitte Bardot îl înregistra cu ciudă de la „uriașul blînd și integru, cu ochii de adolescent. „Babette" (rulat și pe ecranele noastre) și-a schimbat în ultima clipă protagonistul masculin. „N-am nimic personal împotriva lui Brigitte, declară Terzieff ; o stimez și-i apreciez talentul. Dar întîmplarea a făcut să-i fiu propus partener în genul de filme pe care-l detest : pelicule comerciale, lipsite de valoare artistică, povesti quasi-sentimentale, quasi-psihologice, de fapt niște jalnice și banale melodrame cu pretenții de conflict modern.

Ceva mai puțin tăcut cînd este vorba de arta căreia i se dedică, Laurent Terzieff își afirmă crezul său artistic : „O artă despre oameni, în slujba omului ; o idee, un gînd, o emoție care să transmită tuturor o frîntură din sbuciumul, suferințele și nădejdile contemporaneității. Poate astfel lumea va deveni mai bună, viitorul mai aproape..."

O incursiune în viața tînărului actor ne va prilejui și alte surprinzătoare relevații. S-a născut într-o familie de artiști. Tatăl său este marele sculptor Jean Terzieff care, venit cu 50 de ani în urmă din România, de unde este originar, aducea în Parisul artistic, amenințat de decadentism, robustețea pură și monumetală a artei lui Paciurea și Brâncuși. Mama — o pictoriță plină de sensibilitate. Laurent și-a găsit drumul său în artă încă din liceu. Un spectacol școlar cu „Vicleniile lui Scapin" i-a oferit profesorului său de literatură descoperiera unui autentic talent nativ. Acesta a insistat pentru a-l hotărî să urmeze Conservatorul Național. După aceasta, cariera tînărului actor a cunoscut o constantă și rapidă ascendență.

A obținut un prim mare succes cu rolul din „Le prince d'Egypte" ; i-au urmat rolurile din piesele lui Brecht și Adamov reprezentante la Théatre Babilon, „Lechange" și „Tete dor" de Paul Claudel la „Odéon" ; pînă într-o zi, cînd descoperă și aruncă ancora la micul teatru de avangardă „Lutece", unde joacă și pune în scenă mai multe piese moderne : „Cigalle", „Le reve d'Amerique", „Les dactilos", „Les tigros" și „Love"... Predilecția pentru piese moderne, cu un pronunțat caracter combativ și mai ales concepția sa regizorală de o sinceritate brutală i-au atras epitetul de „furios" (poate nu îndeajuns de meritat). Filmul și l-a revendicat repede pe popularul actor de teatru prin „Les tricheurs", unul din marile succese ale lui Marcel Carné. Actor de teatru prin excelență, Laurent Terzieff a știut să folosească firescul și sinceritatea jocului său de scenă. Regizorii i-au solicitat colaborarea, iar scenariștii au scris roluri speciale pentru „uriașul cu înfățișarea de brută, dar cu suflet mare și generos". A turnat 15 filme, dar în nici unul nu a făcut concesii prostului gust. Trofee : premii pentru interpretare masculină la Festivalele de la Palermo și Veneția și Premiul „Gérard Phillipe". A fost spion (Artman), sportiv nautic („Les regats de San Francisco"), anarhist (Les tricheurs) deținut într-un lagăr fascist („Capot"), parașutist francez („Le bolt des amants"), evadat (Les quillots rouges") dar peste tot a fost el însuși, credincios principiilor sale umane, crezului său artistic. Uneori, platoul de filmare n-a fost atît de sigur ca podeaua scenei. În „Vanina Vanini", un accident de automobil era cît pe ce să fie foarte... autentic ; iar de curînd, în „Soldat", turnat în Iugoslavia, Emmanuelle Riva, partenera sa, i-a descărcat în plină față un cartuș prea plin cu pulbere. Accidentul acesta, care era să-l coste pe tînărul actor vederea, nu l-a îndepărtat de platourile filmului. „Ce-ți place mai mult : teatrul sau filmul ?" La întrebarea aceasta, Laurent Terzieff răspunde fără ezitare, deși evaziv : „Iubesc teatrul, mă atrage cinematograful. Dar cînd trebuie să aleg, prefer o piesă bună unui film prost și... invers". Ce părere aveți despre cinematografia românească ? — Bună. Am urmărit cu interes realizările lui Gopo, Ciulei — unele cîștigînd premii de prestigiu — ca și cele ale regizorilor francezi — Colpi, de exemplu. Aveți studiouri excelente acolo — se spune, și peisaje splendide. Mi-ar place să joc într-un film românesc... Cred că mă înțelegeți : tatăl meu este român de origine, iar eu sînt fiul său..."

Pentru amatorii de epiloguri senzaționale, le ofer un... „prolog". „Laurent Terzieff a spus, în sfîrșit, „da" lui Brigitte Bardot — cum observa malițios „France Soir" într-un număr recent. Este vorba de un film în care cei doi populari actori vor juca pentru prima dată împreună și care se numește... „Prolog" !

GEORGE PIETRARU

Două scene din piesa lui JOHN ARDEN, intitulată „DANSUL SERGENTULUI MUSTGRAVE". În rolul titular LAURENT TERZIEFF.

Descoperirea literaturii din

Ruanda

— convorbire cu scriitorul J. B. Mutabaruka —

Literatura Africii continuă să fie puțin cunoscută ; privilegiații o împart în „anglofonă" sau „francofonă", potrivit limbii de difuzare sau mai bine zis de mare difuzare. Am încercat să descifrez caracteristicile literaturii din Ruanda, regiune puțin cunoscută a acestui continent, cu toate evenimentele istorice recent petrecute, împreună cu tînărul scriitor J. M. Mutabaruka.

Născut în Est, la Rwamashyongoshyo, în anul 1937, el este „tutsi" educat într-un mediu tradiționalist. Și-a făcut studiile la Paris. Poemele sale redactate în franceză și ruandeză, ca acelea din culegerea „File de mai" și lungul poem epic intitulat „Cîntecul tobei", au fost remarcate de Aimé Cesaire.

— Povestiți-ne cum ați devenit scriitor.

— În Ruanda nu sînt sate ; casele noastre sînt împrăștiate pe dealuri. Pînă la 8 ani noi stăm printre fustele mamelor noastre. La 10 ani educația tradițională ne este dată de tați. De la 7 la 14 ani eu am făcut pe jos 37 km. dus și întors, pentru a primi foarte vagi cunoștințe la o școală primară. Apoi, am urmat seminarul și Colegiul din Bukavu, la Congo-Kinshasa, pentru a-mi desăvîrși studiile. Din acest moment am înțeles dificultatea de a lua contact de foarte tînăr cu diferite culturi antagoniste. Apoi, Universitatea din Lovanium m-a primit, în 1959—1960, la Facultatea de Litere. Sociabil din fire, m-am integrat mediului studențesc foarte frondeur ; aceasta a fost despărțirea definitivă de adolescență.

— Întors acasă cum vă gîndiți să participați la dezvoltarea țării dv. ?

— Să-mi practic meseria de profesor de franceză, latină, istorie pentru elevi proveniți din mediul rural. Să ajut la înființarea unui colegiu experimental ruandez în mediul congolez.

— Există trei genuri de poezie tradițională : dinastică, războinică și pastorală. Există diferențe între ele ?

— Mai puțin accesibilă, prima este ermetică prin esență. Poetul „regal" oferă imagini al căror sens rămîne voit ascuns pentru profani, un evantai de imagini ; vînătorul de căprioare devine leu, cel care poartă sulițe nu este altul decît războinicul. A nu numi lucrul cu numele său, iată regula de care se ține seamă, grație omonimiei, simbolului metafizic, unei turnuri aluzive.

A doua categorie este cu totul lipsită de simboluri ; ea amintește de înalte fapte de arme, cîntă eroii curajoși și bravi. Ultima glorifică frumusetea, măreția, prosperitatea vieții pastorale ; după mine este cea mai frumoasă în ceea ce privește forma. E o poezie care folosește alexandrinul clasic ; cîteodată, simbolică, pastorala nu este niciodată ezoterică sau greu de înțeles.

În poezia noastră populară și cultă, totul este ritm ; de asemenea poemele noastre sînt cîntate și acompaniate de un instrument, tobă sau harpă, singurele cunoscute în Ruanda.

Eu interpretez marile melopee de seară, la revenirea turmelor și cîntece de leagăn. O melodie de tobă sau de harpă îmi dă cadența ritmului versului.

— Vorbiți-ne de influențele pe care le resimțiți în creația dv.

— În primul rînd ale cîntăreților africani, care sînt în număr de trei : Munyangaju, cu puterea sa de expresie deosebită, Rudakanesh, cu delicatețea și fluiditatea sa, Sekaran, preocupat în cel mai înalt grad de probleme de viață, de nenorocirile sale, de tristețile sale. În rest încerc să pun în cînteeele mele pe care le scriu și le cînt glasul poporului meu.

EDMOND FREDERIC

Paris, septembrie 1966

●

J. B. MUTABARUKA

TAM-TAM

**Iarba dogorită a cîmpiilor
Tam-tamul o dezmiardă.
Hățișul virgin al junglei
Tam-tamul îl pătrunde.
Munții albi de soare
Tam-tamul îi face să vibreze.
Războinicii tragezi sau vîrstnici
Tam-tamul laolaltă îi adună.
Harpa mea alături cu tam-tamul tună.
Vibrînd ca o coardă de arc,
Mușcînd ca o secure din vrăjmaș,
Iute ca o gazelă,
Suind ca zborul șoimului,
Arzînd ca sîngele negru.
Glasul tam-tamului și-al harpei
Urcă și clocotește
În lava vulcanilor.
Glasul tam-tamului și-al harpei
Se afundă și se călește
În volbura torentelor.
Glasul tam-tamului și-al harpei
E cîntecul luptei biruitoare,
E marșul picioarelor goale,
În iarba dogorită,
E suișul pumnilor goi
Pe munții albi de soare,
E cîntecul libertății
Ce pătrunde pădurea virgină,
E cîntecului tunetului ce sparge blestemul.
Glasul tam-tamului și-al harpei,
Ridică Africa în ploaia de soare
Pe culmile mîndriei omenești.
Glasul tam-tamului și-al harpei
E cîntecul iubirii și al păcii,
E cîntecul gloriei,
Al negrilor înfrățiți
Prin amestecul sîngelui lor
Ridicat împotriva robiei albe.**

Tălmăcire de **VAL. ANTONIU**

---

plante
a ne-
i din
rante,
, fili-
con-
e ne-
ri de

ă sau
re —
e pic-
, este
dese-
fiind
pla-
artei
nară,

itație
strîns
iteră,
rșită
ră
dim-
ru o
Paul
iința

FRAGMENTE DE JURNAL.

Iunie 1902

Tot ceea ce înainte îmi era străin, adică toată tehnica rațională a meseriei mele, încep a mi-o crea singur, prin mijloacele mele, cel puțin cu titlu de încercare.

Scopul în același timp apropiat și depărtat îmi va consta de acum în a pune la unison, sau cel puțin în armonie, pictura arhitectonică și cea de inspirație poetică. Din păcate elementul poetic a suferit la mine o mare schimbare. Lirismul delicat a devenit satiră amară. Protestez. Numai să rămîi tu însuți, îmi strigă o voce interioară șireată. Căci cu cît mă construiesc pe mine constat și mai bine în jurul meu sfărîmarea progresivă a burgheziei.

Noiembrie 1908

Pictura naturalistă, pe care nu încetez să o cultiv în vederea unei orientări și a unei riguroase ucenicii, prezintă mai ales dezavantajul de a nu oferi nici un debușeu capacității mele de producție liniară. Nu există aici, pentru a spune astfel, linii ca atare, ci doar delimitări ale diferitelor pete de culoare sau ale tonalității. Experiențele trăite pot, în noaptea oarbă, să se transforme ele înșile în linii.

Ianuarie 1909

Dacă lucrările mele lasă uneori o impresie de „primitivism", aceasta se datorează disciplinei care mă obligă la o gradație redusă. Ea nu-i altceva decît o economie, deci rezultatul unei supreme cunoașteri profesionale, contrarul tocmai al primitivismului real.

Va trebui să am toată simplitatea unui cîntec popular.

★

Aprilie 1909

A reprezenta lumina prin culoare e învechit.

Lumina ca mișcare cromatică ar fi nou.

Incerc acum să readuc lumina doar ca desfășurare de energie. Din moment ce pe un alb presupus exprim energia prin negru, asta trebuie să ducă tot acolo.

Voi aminti aici de negrul cu totul rațional al luminii pe negativele fotografice.

Apoi nu se notează niciodată decît cantitatea cea mai mică ; e de închipuit atunci ce înseamnă să cruți prin trăsături unele lumini esențiale pe un alb presupus.

A acumula o cantitate nenumărată de trăsături „de energie" datorită cîtorva lumini ! Asta ar însemna de fapt negativul !

★

Să existe o linie care în același timp să profite de experiența impresionistă și să o depășească, iată ceea ce mă atrage nemaipomenit ! Linie autorizată într-un sens progresist.

Această linie mi-a făcut compatibile picioarele mele de muscă împrăștiate cu stricte limite liniare. Și asta ar avea ca efect producerea liniei care să devoreze și să digere picioarele de muscă. Asimilarea. Suprafețele mai au încă unele goluri, dar nu pentru multă vreme.

★

1912

Copiii nu sînt mai puțin talentați și există o înțelepciune la baza talentului lor. Cu cît au mai puțină cunoaștere a meșteșugului, cu atît sînt mai instructive exemplele pe care ni le oferă și ar trebui să-i apărăm de timpuriu de orice corupție.

— Die Farbe hat mich... ich bin Maler ! (Posed culoarea... sînt pictor !)

★

Alte însemnări :

— Arta picturii izvorăște din mișcare, este ea însăși mișcare încremenită și este percepută prin mișcare

Traducere și prezentare de
N. STĂNCULESCU

Mateiu Caragiale
inedit

(Din corespondenţa lui Mateiu I. Caragiale cu N. A. Boicescu din Buiceşti)

„DRAGĂ AMICE...

Sînt prietenii care se valorifică sublim, intrînd în memoria posterităţii, aşa cum sînt iubiri care sfîrşesc în clamare şi apoteoză... E de prisos să ilustrăm prin exemple. Istoria înregistrează atîtea simbioze spirituale şi fericite întîlniri omeneşti, care au generat opere de artă sau de ştiinţă, atîtea conlucrări fecunde...

Corespondenţa, din care vom desprinde aci doar partitura unei singure voci, se oferă modest istoriei literare, perpetuînd o prietenie sortită altminteri uitării 1).

Sînt scrisori fruste, scrisori de adolescenţă şi tinereţe, din vîrsta elanurilor generoase şi a „jurămintelor atroce", reflectînd un suflet neliniştit şi un temperament propriu, greu de ghicit altfel sub masca de împrumut şi sub morga pe care i le vor impune mai tîrziu viaţa cu vicisitudinile ei.

Iată-ne în memorabila iarnă, sub auspiciile căreia avea să înceapă însîngeratul an 1907, cînd mizeria şi crivăţul biciuiau crunt o populaţie sărăcită şi înfometată. Mateiu scrie prietenului său, lăsîndu-ne să ghicim printre rînduri, propria-i situaţie precară: „Dragă amice, e mult timp de cînd n-am ieşit din casă. Cunoscuţii mei cred poate că am murit sau că am plecat la Berlin. În realitate însă stau închis în casă.

Am fost numai de trei ori la Mircea Demetriad acasă să-mi fac o provizie de cărţi. La Bucureşti e un ger formidabil, mor oamenii de frig pe stradă, în fiecare dimineaţă citesc în gazetă cîţi au crăpat noaptea...

Părul meu a atins nişte dimensiuni fabuloase. E ca o pădure virgină cu toate că mereu cade. L-am lăsat mare ca un popă. E înspăimîntător." 2)

Scrisorile continuă pe acelaşi ton, obsedate de lipsuri, de sărăcie „Eu sînt trist, foarte trist, vegetez oribil, caut parale, e un dezastru. Tata e pe cale a se împăca definitiv cu mine; de primăvară cred a mă putea mişca în străinătate o lună şi jumătate, două..." (scrisoare din 16 noiembrie).

„În fond sînt însă de o tristeţă amară. Pas de galette, plus de galette. Mi-ar trebui 1 000 de lei. Bun. Să presupunem că aşi putea combina ceva cu toată criza, dar de unde să-i dau înapoi peste 4—5 luni, lui Seimeanu sau Delavrancea. Cît despre Delavrancea nu aş avea curajul să-l tuşez, cu aşa sumă, din multe cauze... Sînt foarte nefericit, unde mă duc, unde mă întorc îmi vine a striga: Cuştică, miroase a mizerie!

Stau şi iau o cafea cu un cordon-rouge şi mă topesc în gînduri. Noroc că mai am şi eu ceva: Speranţa. Ce timpuri, ce timpuri!...

Mai tîrziu disciplina impusă de vigoarea paternă, îl va indispune şi nelinişti, ameninţîndu-i libertatea de care se vădea atît de mîndru: „Eu stau prost (scria el la 2/15 martie 1907). Am nişte încurcături mari din care poate să scap bine, dar e mult, mult de frecat. Tata îmi scrie în genul următor: „frere, il faut travailler (étudier, adică), tache de bien remplir ta vie en travaillant, en travaillant, en travaillant. „Travaille, ma fille, vendage, grapille..." Eu înţeleg cu totul altfel viaţa şi abia aştept să te revăd..."

Probele de foc ale examenelor sînt trecute uşuratic, în fugă, fără conştiinţa îndatoririlor, cu sentimentul obligaţiei, fără vocaţie: „Alaltăieri am trecut, „par force" primul examen (penalul). Mai am trei (voi avea de lucru nopţi întregi), cum am făcut zilele trecute, nedormind decît două ore pe noapte, în ajunul examenelor... Şi cînd mă gîndesc la restul examenelor, peuhh, horeur, horeur!

Cînd mă aşez să citesc mă apucă o ameţeală şi-mi vine să fug. Au trebuit eforturi enorme ca să dau penalul (e foarte greu) muncind o zi de la 5 dimineaţa la 12 noaptea şi de la 3 noaptea la 5 fără un sfert, dormind în 48 ore, 2 ore. Cela ereinte. Şi mai sînt 3..." La 27 septembrie, după o îndelungată petrecere lîngă tatăl său, scria prietenului rămas la studii:

„Sînt mai nenorocit decît ţi-ai putea închipui: să stai trei luni şi jumătate la Berlin, să flirtezi, să te plimbi liber, necunoscut şi plin de toate speţele de curaj şi azi să te întorci în această ţară românească... unde mă aşteaptă examenul de drept...! Capul meu care va trebui să înmagazineze 4 cursuri în 15 zile e de pe acum o curată locomotivă..." 3)

Dar încercarea asta nu ţine mult.

Crispat de suferinţă la gîndul examenelor, Matei se hotărăşte într-un tîrziu să renunţe la ele, cel puţin deocamdată... şi, eliberat acum de această povară, scrie amicului său pentru a-i da vestea cea nouă:

„Dragă amice. După multă plictiseală mi-am luat o decizie absolut irevocabilă: nu mai dau examenul coûte que coûte.

Nu pierd nimic..., am două sesiuni la dispoziţie aşa că, tot coûte que coûte, în octombrie 1908 sînt licenţiat. Am zis.

> (scrisoarea nu poartă nici o dată. Ea cuprinde numai noua adresă a lui Matei: Str. Miron Costin nr. 42. Bănuim totuşi că este din 1908.)

★

În dragoste e întreprinzător, dar nu şi norocos. O aventură la Berlin, în august (locuia în Wilmersdorf Hohenzollernplatz 4), cu o Fernande de B". îţi dă o clipă iluzia că e îndrăgostit pînă în vîrful unghiilor. Un moment se gîndeşte chiar să se însoare cu ea, să o seducă, să o ceară în căsătorie.

„E'aşa de frumoasă, de fină, cu o figură puerilă, cu nişte ochi catifelaţi, cu o gură mică cu dinţi albi, aşa de fraîche şi de pufoasă ca o piersică pîrguită. Are o singură prietenă aci, pe o Sabran Bouteries... Dragă amice, dacă într-adevăr amorul mă săgetează acum, sînt un om pierdut. Cu ea sînt melancolic şi seara, cînd fugeam din oraş şi ne plimbam, bras dessus — bras dessous, pe aleele singuratice de la Brunewald, în mirosul îmbătător al teilor înfloriţi, mă gîndeam că de ce nu avem nişte rente suficiente ca să ne baladăm fiecare din noi doi, cu aşa o fiinţă şi să trăim cu toţi împreună, să avem un apartament artistic, un auto fin, o garderobă somptuoasă, să nu ne bată nici vîntul nici ploaia... nici gîndurile triste.

Anii cei frumoşi ai tinereţii se duc, pier şi cine ştie ce va aduce şi ziua de mîine... Numai vocea cea dulce a mignonei mele mă mai aduce la realitate şi atunci o strîng lîngă mine şi o sărut cu disperare, parcă ar fi pentru ultima oară...

Abia o aştept să se întoarcă, abia aştept să primesc scrisoarea că vine să o mai văd odată cel puţin. Am devenit ca M. Tournèves 4), am să cad la platonism..."

Dar senzualitatea şi manierele lui o înspăimîntă pe această mică franceză timidă, iar naivitatea şi rezervele ei îl hotărăsc pe cuceritor să dea îndărăt, dezarmat, la rîndul lui. Distanţa dintre ei era o prăpastie.

Răvaşul care urmează e din 1 septembrie, acelaşi an:

„Dragă amice, Scrisoarea ta mi-a făcut o imensă plăcere, mai ales azi cînd am rămas iar trist, în prada melancoliei. Afacerea cu Fernande mergea admirabil, deveneam din ce în ce mai afectuoşi şi despărţirea a fost chiar romantică. După întoarcerea ei de la Baden-Baden s-a schimbat cu totul. N-a mai venit să se întîlnească cu mine şi dacă mă întîlnea fugea parcă aş fi vrut s-o mănînc. Nu puteam pricepe nimic, am aşteptat, m-am plictisit...

Aseară am primit de la ea o scrisoare către tata (înţelegi bine că am primit-o eu) o scrisoare indignată şi plină de greşeli de ortografie unde spune că i-am scris „une lettre la plus ignoble et la plus basse...", şi spune tatei că să nu se mire cînd fratele ei care vine la Berlin are să mă provoace la duel.

(Mi-a spus odată că frate-său e în China; eu am crezut că e chinez). Cum îţi spun însă, scrisoarea am primit-o eu, tata nu ştie nimic... Frică nu mi-e, dacă într-adevăr vine chinezul ăla şi e unul mai pignouf îl zdrobesc, dacă e unul mai forte îl evit... Berlinul e mare şi eu sînt huligan şi mai mare... Am crezut un moment că o iubesc, mă înşelam însă. Dacă ar fi fost amor, altceva era, ca o nebunie, ceea ce la mine n-a fost..."

Amărăciunea eşecului îl face să devină cinic, sarcastic. ...Nu se va însura decît cu o femeie bogată. Iubirea e un lux pe care nu şi-l poate permite un tînăr ca el...

Hortense P. e o bogată şi frivolă bucureşteană din lumea bună. Îi place enorm. O vede uneori într-o „trăsură electrică" şi o urmăreşte îndelung cu privirea. Se plimbă noaptea prin dreptul ferestrelor ei larg deschise şi o aşteaptă să apară la geam. Dar fastul acestei case, echipajul impunător, trena costisitoare, într-un cuvînt cheltuielile de reprezentare ale Hortensiei P. îl intimidează.

În faţa ei eroul nostru sărac se simte umilit, strivit, inutil. Cîteva aventuri de acest soi şi Matei se va închide definitiv în el. „Las lucrurile să-şi urmeze cursul lor, am devenit şi mai sceptic, mă aleg cel puţin cu ironia"...

serie el amicului îndepărtat, în vara aceluiaşi an, din Bucureşti (Str. Atelierului 10).

Şi, mai tîrziu (7 mai 1908), scuturat de jugul dragostei, în sfîrşit liber, va pomeni cu amărăciune despre femei, statornicind o morală practică pentru uzul prietenului său:

„Odată cu bătrîneţele vine şi înţelepciunea. Cu femeile trebuie să fii neîncrezător şi perfid, să nu te iei după pretinse reguli medievale cari nu au fost inventate decît de nişte dobitoci, sub dominaţia femeilor, ca să prostească generaţiile viitoare. Numai chiulul le impune respect, m-am gîndit şi eu. De aceea nu e bine să trăieşti în ideea existenţei femeilor pure. E posibil să existe, dar rar şi cîte din aceste sfinte n-au pagini secrete în istoria vieţii lor.

Să nu te îneci în ochii albaştri, nici să nu te iei după roşeaţa care le acoperă faţa cînd le priveşti, poate să fie numai un efect al circulaţiei sîngelui, o constituţie particulară a epidermei care să n-aibe nimic aface cu onestitatea".

Sînt rînduri uşuratice scrise la 23 ani...

Ne apropiem de sfîrşit. Spaţiul restrîns nu ne îngăduie să mai transcriem. Aruncă oare lumină scrisorile lui Matei şi asupra procesului de creaţie, asupra genezei romanelor sale? Pe alocuri poate că da...

Aşa, odată, în primele săptămîni ale anului 1907, el pomeneşte în treacăt de un roman pe care l-ar fi scris în limba franceză, limbă pe care o mînuia cu tot atîta uşurinţă ca şi pe cea maternă:

„Mult timp n-am putut eşi din casă; am fost răcit. Cît timp am stat închis, am scris un roman modern, palpitant şi viţios în franţuzeşte. Cînd am să am fonduri îl voi publica. E vorba de fenomenele atavismului! (Oh, Oh —)". (Scrisoare din 3/16 ianuarie 1907).

Şi mai tîrziu, amintind de acelaşi roman, completează în treacăt: „Din cînd în cînd adaug o pagină la romanul meu. Dacă unul din noi doi face o afacere strălucită îl edităm cu portretele noastre pe hîrtie de Japonia. Cu tot izolamentul nu mă simt abătut, am credinţa oarbă într-un succes..."

(scrisoare din 26 ianuarie).

Alteori ai vag impresia că prin destăinuirile acestor scrisori şi ale prietenului de odinioară se lămureşte în parte chiar aliajul secret din care s-au involburat siluetele „Crailor de Curtea Veche", cîţiva ani mai înainte ca autorul lor să-şi fi făcut sieşi vreo mărturisire 5).

„Am dejunat fin la Ferdinand de M. 6), cu Cantemir Cîmpineanu 7), ca trei muşchetari..."

notează Matei într-o scrisoare din 5/18 1908 şi rîndurile acestea, evocînd figuri bucureştene de mult pierite, recheamă în minte pentru confruntare eroi ca Pantazi şi Paşadia..."

„Eram trei odrasle cu nume slăvit, tustrei cavaleri călugări din tagma Sfîntului Ioan de la Ierusalim, zişi de Malta 8)".

---

1) Mănunchiul de epistole, din care spicuim astăzi, face parte din corespondenţa purtată între 1901—1908, de Matei Caragiale cu prietenul şi colegul de clasă, Nicolaie Buicescu din Buiceşti. Cunoaşterea lor, în primă lectură, o datorăm amicului de o viaţă întreagă a lui Matei Caragiale, răposat şi el acum trei ani.

2) Într-o scrisoare din 9 ianuarie îl surprindem strîmtorat şi stingherit de sărăcie, scuzîndu-se penibil de a nu fi putut restitui la vreme nişte bani împrumutaţi, profund vizibil jenat de locuinţa lui sordidă, periferică.

„Dragă amice, mi-e greu să-ţi spun, dar n-am încotro. Acum sînt în imposibilitate să-ţi avansez cent sous. O grămadă de nenorociri, care de care mai alandala, au trecut peste capul meu. Am rămas mult timp în Bucureşti, în casa pe care o locuiesc aici şi care e afară din oraş. (Nu stau decît provizoriu pînă la primăvară cînd luăm o casă convenabilă). Afară din oraş, nu la ţară, fireşte „dans le banlieux" şi „banlieue" aci e infect. Pensia întîrziată şi o sumă de cheltuieli m-au făcut să apelez chiar la Barbu D. pe care l-am „touchat fort galamment".

(scrisoare din 19 octombrie 1908)

3) În lumina acestor scrisori înţelegem limpede că dacă examenele de drept din Bucureşti îi dădeau asemenea coşmare, examenele de la Berlin, la care îl obligase mai apoi tatăl său, îi vor fi fost şi mai neplăcute. Douăzeci şi opt de ani mai tîrziu îşi va aminti cu aceeaşi oroare de ele, în jurnalul său intim: „L'idée de me contraindre a faire des hautes études de droit en Allemagne a été chez mon père une folie de plus. L'école buissonière que j'ai fait à Berlin m'a mieux profité... etc." (Pagini de jurnal Matei I. Caragiale Opere Bucureşti, 1936, ediţia Perpessicius (pag. 321—322).

4) Eroul unui roman la modă.

5) Precum arată acelaşi jurnal publicat în 1936. Alegerea unui titlu de carte îl tortura ani întregi. Umbla după un nume de erou, timp îndelungat pentru a-l găsi.

Într-o zi, ascultînd povestea unui amor nepermis al unei străbunice a Kalinderilor, pentru un oarecare „Pirgu", a fost entuziasmat de rezonanţa cu totul particulară a numelui. Reproşîndu-i-se altădată că şi-ar fi botezat eroul nuvelei „Remember" cu numele unui nobil englez aflat în Almanahul Gotha a răspuns că faptul în sine nu avea nici o importanţă dacă numele era atît de frumos şi atît de potrivit cu felul în care îşi reprezentase el personajul.

6) Un nepot de fiică al domnitorului Gh. Bibescu.

7) Ofiţer român, mort într-un accident de aviaţie în anul 1915, al cărui strămoş se chema Pantazi.

8) Matei Caragiale Opere p. 100.

AL. ALEXIANU

Nobleţea subordonării

Nu e un secret pentru nimeni că la imensul prestigiu pe care şi l-a dobîndit Titu Maiorescu în timpul vieţii un rol hotărîtor, de multe ori înaintea operei chiar dacă nu în independenţa totală de ea, a fost comportamentul omului. Maiorescu a lăsat contemporanilor o impresie de neşters. Celebrul critic nu era un om de bibliotecă şi nu era în primul rînd numai critic. El răspundea unei întinse reţele de obligaţii care nu erau doar culturale. Titu Maiorescu avea plăcerea mişcării în societatea aleasă, a convenţiilor subţiri, a discuţiilor intelectuale cu auditoriu, era, spunînd altfel, un monden. De altfel, nevoia de auditoriu şi de succes imediat l-a condus spre exercitarea oratoriei atît în politică, cît şi în avocatură, învăţămînt ori în alte ocazii. Neindiferenţa la succesul de public arată o neindiferenţă la opinia publică. Nu e exclus nici complexul de inferioritate al omului cu origine joasă care se mişcă între aristocraţi făcînd o continuă demonstraţie a posibilităţilor şi superiorităţii sale. Maiorescu avea cultul opiniei majorităţii şi era în fond un conformist. Afirmaţia pare să-l pună în contrazicere cu ţinuta sa polemică în complet dezacord cu peisajul cultural al vremii. Aristocratismul prin adopţiune al criticului iese însă în evidenţă şi aici, căci el critică un nivel cultural de joasă ţinută, raportîndu-l la condiţiile realizării absolute. Conformismul său era în acest caz mai înalt subordonat unor principii superioare.

Întreaga personalitate a omului şi a intelectualului vin tocmai din capacitatea ieşită din comun de a se subordona unei idei sau unui mănunchi de idei pînă la a-şi face din asimilarea sau subordonarea la ele o a doua natură.

Memorialistica ne-a transmis imaginea unui personaj de o mare distincţie intelectuală, sigur de sine, distant şi ceremonios, în acelaşi timp, amabil prin desăvîrşita educaţie, de o elocinţă rece în discuţiile polemice. S-a acreditat astfel portretul unui om egal în faţa oricăror accidente, apt de a răspunde oricînd limpede chestiunilor cele mai dificile, a unei fiinţe de o superioritate olimpiană.

Maiorescu a devenit astfel obiectul unuia din primele noastre mituri culturale cu incalculabile consecinţe. Intelectualul Maiorescu găsise o formulă adecvată structurii şi intelectului său, iar seducaţia ei constînd tocmai în marea identitate ce părea a exista între formă şi fond a produs serii întregi de mimi ai gesticii şi atitudinilor maioresciene.

Copia, de obicei exterioară, a modelului nu arată numai că intuiţia urmaşilor n-a trecut dincolo de aparenţa fascinantă a olimpianismului, dar şi că obiectul cultului lor reuşise să dea impresia unui bloc fără fisuri, să nu divulge nici un resort intim. Calcul formei n-a dus după cum observa T. Vianu decît la proliferarea virtuozităţii în linia maioresciană, dar olimpianismul acestuia n-a devenit astfel repetabil.

Apariţia „Însemnărilor zilnice", ca şi capitolul de istorie literară pe care i-l dedică G. Călinescu, au clătinat hotărîtor imaginea omului de un perfect echilibru, a intelectualului zeu. În chiar momentele de succes ale vieţii sale jurnalul dezvăluie în acele culise necunoscute mulţimii, care era sufletul lui T. Maiorescu, drama sau dezechilibrul. În nici un caz detaşarea de chestiunile terestre, menţinerea spiritului într-o lume a ideilor care e de obicei semnul olimpianismului nu e atestată de acest jurnal. Eroul lui e un ambiţios cu scopuri foarte concrete, un tînăr care se construieşte pe sine printr-un sever proces autoeducativ. Scopul e după cîte lasă să se înţeleagă însemnările obţinerea invulnerabilităţii în plan social, pragmatic, printr-o superioritate intelectuală indiscutabilă. Motorul va fi fost probabil acelaşi complex de inferioritate colorat acum naţional, pe care tînărul îşi propune să-l învingă şi să demonstreze „măgarilor de vienezi ce e un român", ceea ce ar fi un indiciu ce avea încă de atunci conştiinţa propriei valori.

Importanţa colaborării lecturilor filozofice ale tînărului la edificarea metodică a unei măşti spirituale care să devină a doua sa natură e de prim rang, ele dînd axul viitoarei personalităţi. Aceasta avea de întrupat un ideal de perfecţiune clasică şi toate recomandările de echilibru estetic pe care Maiorescu le va face în articolele sale le vom recunoaşte ca propoziţii constitutive ale propriei personalităţi.

Apariţia lui în peisajul culturii româneşti devine cu atît mai memorabilă cu cît Maiorescu începe seria intelectualilor români care ilustrează o concepţie nu numai prin partizanat teoretic, ci şi prin propria existenţă. Nu e vorba în asta numai de identitatea dintre om şi operă, privinţă în care Maiorescu avea cel puţin un precursor magnific, pe Nicolae Bălcescu, ci de premeditarea expresiei pe care o vor avea implicit şi viaţa şi opera.

Evident că o astfel de existenţă implică ideea de sacrificiu şi de spectacol. De sacrificiu, în sensul renunţărilor la care obligă un program impus, de spectacol pentru că cere o intimă asimilare a acelui program voluntar. Persoana devine astfel fidela întrupare a unor idei.

Existenţa lui Maiorescu a fost un spectacol, dar mai puţin un sacrificiu. Criticul n-a fost capabil decît de asceze temporare, n-a rezistat tentaţiei mondenităţii, n-a lăsat din această cauză lucrări fundamentale, i-a lipsit lunga claustrare meditativă — cum observa G. Călinescu — fără de care aceste lucrări nu pot prinde corp. Efortul pe care tînărul filozof ar fi trebuit să-l consume în direcţia creării unui op pentru viitor era deja epuizat în încercarea reuşită de a oferi prin sine un exemplar intelectual, cu mult deasupra mediocrităţii, un punct de reper statornic. Neînsoţindu-l şi de productivitatea firească, Maiorescu se dovedea el însuşi într-o oarecare măsură prizonierul acelei celebre condiţii a formelor fără fond, căci transplantînd tipul ar fi fost necesară şi completa lui manifestare. Sterilitatea postmaiorescienilor care şi-au imitat religios modelul pleacă şi din această lipsă a conştiinţei de sacrificiu la idolul lor, lipsă ce li s-a transmis. Dimensiunile complete ale prototipului intelectual avansat în prim plan de Titu Maiorescu, le va realiza mai tîrziu G. Călinescu adăugînd la elementul fascinator al intelectului său şi al unei oratorii cu putere particulară de seducţie şi acea lungă perioadă de claustare, concretizată în opere capitale, iar în criticul portret pe care i-l face lui Maiorescu putem citi deziderate le propriei activităţi.

Nu-i lipseşte însă spectacolului intelectual maiorescian grandoarea prin consecvenţa cu care sînt urmărite obstinat şi demonstrate cîteva idei imperative. Şi lucrul acesta se vede mai bine în polemică al cărei caracter de spectacol regizat meticulos este indiscutabil. Mai mult, tot în polemică se poate observa caracterul disimulat al omului căci disimularea n-a mai putut fi aici totală. Olimpianismul presupune, prin detaşarea absolută, ignorarea oricăror contraziceri, ignorarea a chiar planului pragmatic, domeniu pentru care Maiorescu are o vocaţie primă. Cele două răspunsuri date *Revistei contemporane* sînt de o detaşare jucată de un glacialism făcut. Mai ales în al doilea *studiu de patologie literară*, iritarea se simte pe sub rînduri. Să mai observăm că rareori Maiorescu răspunde provocărilor la duel şi că preferă să atace primul alegîndu-şi şi armele şi locul de luptă. Cînd nu poate face astfel, ocoleşte disputa — căci spectacolul nu se poate desfăşura în orice condiţii. Acesta nu era destinat să ilustreze numai inferioritatea adversarului, lucru fără de care o polemică maioresciană nu ia fiinţă, ci întreaga dispută e pusă să servească unor idei mai generale de etică culturală. Ca adversar permanent al neadevărurilor jurnalisticii româneşti, Titu Maiorescu se va strădui în mai multe rînduri să facă procesul nefastelor procedee jurnalistice şi a imposturii lor în cultură. Atitudinea antijurnalistică a lui G. Călinescu îşi are un punct de pornire aici.

Ceea ce impresionează în al doilea studiu de patologie literară este caracterul procesual, spectacolul juridic din care avocatul Maiorescu nu lipseşte. Sînt aici toate părţile unui proces. Punerea în temă, recapitularea cauzelor ambelor părţi, luarea chestiunilor pe porţiuni, un cuvînt al acuzării şi unul al apărării, jucate de un singur personaj care este Maiorescu (desigur nu fără perfidie cum s-a observat) dar cu toată morga aulică a procedeelor juridice. Adversarii sînt puşi în poziţie de delincvenţi şi trataţi ca atare, dar pe puncte, metodic. Tirul ucigător se îndreaptă împotriva lui V. A. Ureche, personaj la antipodul exemplarului intelectual propus de Maiorescu simbolizînd o întreagă epocă de frazeologie ameţitoare, de tomuri azi uitate, de mîndrie naţională rău înţeleasă etc. etc. Erorile lui V. A. Ureche erau atît de grosolane încît n-ar fi necesitat atîtea pagini de demonstraţie ci simple trimiteri informative. Maiorescu îi înscenează însă un întreg proces şi pentru ca victoria să fie neîndoielnică, el dă cuvîntul chiar acuzatului.. Ca într-o piesă de teatru vor vorbi pe rînd cînd V. A. Ureche, cînd Maiorescu, acesta fiind însă şi... regizor. Iritarea lui Maiorescu trebuie să fi fost mare de vreme ce a acordat atîta spaţiu retoricului membru al multor academii europene.

Ceea ce impresionează este cadenţa ideilor, stridenţa logică care asediază adversarul pas cu pas obligîndu-l la retrageri succesive şi apoi la dispariţie completă. Superioritatea lui Maiorescu stătea în rigiditatea logică pe care o mînuia ca pe o ghilotină.

M. UNGHEANU

● maria vancea

gestaţie

Tăcut e apusul de soare.
Cerul e-al ceţii şi el.
Se simte un cumpăt în fire:
(Ca o nebuloasă de străvechi început) —
Lipsit de precizie e gestul mişcărilor ei.
Rădăcinile mustesc în adînc.
Frunzele cad în spirală
Sau simplu.
Nu e ridicat obrazul ogoarelor.
Arată liniştit, odihnindu-se
Ca după o datorie destoinic împlinită.
Ochii şi-i îndreaptă
Spre cîmpia sinilie şi uniformă de sus
(nici norii nu mai au chip ori contur),
De unde nu va conteni şuvoiul de ploi,
Cinstindu-le,
Cu o nouă vigoare.
Şi dacă culoarea nu-i vie,
Se simte un cumpăt în fire.
Seminţele au învăţat de la pămînt —
Şi-l iubesc
Cu aceeaşi destoinicie.
Oamenii se întorc către el
Ochii lor oglindesc credinţa
Că dalina clocnirii de pahare,
Mustind geneze,
Se datoreşte
Aceloraşi momente,
Cînd poposeşte toamna
În fiecare,
Simplu sau
În spirală.
Culorile verii
N-au pălit:
Îşi concentrează curcubeul
Pentru gestaţiile viitoare.

Două simultane literare

Eugen Barbu

Teodor Mazilu

— Considerați că un prozator e obligat la o experiență de viață cu totul deosebită ?

— *Ba bine că nu. Cine-și închipuie că romanele se scriu stînd la cafenea se înșeală amarnic! Am mai scris undeva: mi se face milă de ratații de la Katanga, uitați între coniacuri și cafele, cu ochii după sînii învolți ai partenerelor lor. Despre lumea asta dezabuzată a scris Huxley, demultișor, de ce să mai pierzi vremea în baruri cînd s-a tradus recent Contrapunctul ? Citesc mici schițișoare, semănînd unele cu altele ca două picături de apă. Ce aflu de la tinerii mei confrați ? Că inginerii se plictisesc de atîta șantier, că oamenii se tem de ceva nelămurit, poate de boală și de război, și asta e o spaimă reală, despre care eu însumi vreau să scriu vreo 20 de ani, pentru că noi, cu toții, am existat în umbra sinistrei ciuperci și nu putem ignora cancerul și spitalele pline de astenici, dar, cum vom scrie despre acest teribil flagel al veacului ? melodramatic sau emițînd pagini nesărate despre gimnastica paharului ? Nu este vorba mai curînd despre o tulburare profundă a conștiinței, acolo unde ea există ? Nu este vorba despre o suferință mult mai adîncă decît aceea tratată cu descrierea coiturilor și cu a tribulațiilor interminabile despre ce simțea o eroină ce a umplut radioul, televiziunea și subsolurile unor reviste ce fac reclama unui autor ce-mi amintește, vai, atît de flagrant de Octav Dessila ? Nu aceasta este calea romancierului. Nu sînt nici de părere că autorii trebuie internați în spitale ca să scrie despre doctori sau trimiși la facultăți ca să descrie intelectuali. Intelectualitatea de care unii fac atîta caz este rezultatul unui studiu îndelungat, al unei experiențe ce te face modest. Știu că nu știu nimic, mi se pare modelul suprem al acestei intelectualități, dar ce facem cu învățătorii ce-și dau aere de doctori numai pentru că au citit vreo patru tratate de psihologie și au auzit frumoase povești medicale de la psihiatri?*

— Scrieți cu ușurință despre niște lucruri pe care nu le-ți trăit ?

— *Nu am scris niciodată despre ceea ce n-am trăit. Toate cărțile mele sînt o continuă spovedanie a ceea ce am fost și a ceea ce aș fi dorit să fiu. Sînt în felul meu de un subiectivism dezgustător, dar fără subiectivism nu putem să descoperim nimic.*

— Din romanele dumneavoastră de pînă acum, care a fost elaborat și care s-a scris aproape singur ?

— *Elaborate trebuie să fie toate cărțile. Mă gîndesc la o elaborare secretă, inconștientă. În ce mă privește nu pot să scriu decît după ce am terminat să știu tot despre ceea ce am să scriu. Din 1945 încerc să termin un roman al generației mele, intitulat, cînd CEI TINERI, cînd RASTI RUSTI (o vorbă a lui Tamerlan), cînd FRICA. Nu am reușit să-l termin deși multe pagini sînt scrise, dar asta înseamnă că el nu se va scrie singur, cînd se va scrie ? Groapa s-a produs într-o transă ce a durat 10 ani, mereu repetată, mereu refuzată de un simț critic pe care mi-l mai doresc încă.*

— Vă recitiți cărțile ? Ce părere de cititor vă fac ?

— *Rar și numai parțial. Sînt pagini care îmi mai plac foarte mult, iar altele pe care le tai la reeditări cu o plăcere indicibilă. După doi ani de la apariție, de pildă, îmi place foarte mult FACEREA LUMII pe care o consider în unele părți mult superioară GROPII. Critica literară, din motivele binecunoscute, se face că n-a citit această carte. Nu pot să oblig pe nimeni să citească ce nu-i place. Dar nu așa se minimalizează un autor. Tăcerea organizată reușește numai în cazurile mediocrilor.*

— Considerați că se poate scrie despre eroii exemplari ?

— *Toți eroii sînt exemplari, dacă nu sînt, autorul nu are talent. Și în bine și în rău. Există o lege nescrisă a artei: dacă e vorba să faci un om negru, fă-l în așa fel să fie de negru încît să sperie, iar dacă vrei să arăți că mai există sfinți, provoacă-mi lacrima !*

— Senzaționalul face obiectul unei literaturi aparte. Pitorescul a fost inclus de romanele proaste care l-au utilizat într-o categorie facilă. Care credeți că e raportul dintre aceste caracteristici și literatura mare ?

— *Senzaționalul este legea de bază a artei. Rimbaud este senzațional prin ceea ce spune, cum spune și cînd spune, Homer rămîne senzațional pînă în zilele noastre pentru că ne descoperă o lume pe care puteam s-o pierdem în absolut, senzațional este Faulkner, cel mai mare romancier al zilelor noastre, nu prin poveștile sale, uneori polițiste, ci prin interpretarea senzațională a unor fapte cunoscute de către noi, despre care s-a scris atît, dar atît de palid și așa mai departe.*

— Ce credeți despre stilurile așa-numite comerciale care îl prind pe cititor, îl fac atent la frază, la ritm și-l poartă peste întîmplări și dialoguri ?

— *Există într-adevăr încă autori comerciali. Și eu cunosc destui din aceștia, chiar din jurul nostru. Ei vin ori cu mici povestioare pentru învățători sau pentru verișoare cumsecade, ori reiau teme à la George Sand, modernizate puțin și dă-i și dă-i ! Cărțile lor se vînd, nimic de zis, dar cît rău fac ! Despre romanele proaste polițiste nu mai vă răspund pentru că reluăm o veche temă imposibilă. Mă necăjesc mai mult vînzătorii de gablonțuri, ori reportaje ciupite de pe la Egon Erwin Kisch, ori descrieri edulcorate despre călătorii făcute cu Baedekere bine alcătuite în stînga. Cartonul se simte cît de colo și băiețașul crede că ne trage pe sfoară. Să-l lăsăm să-și facă de cap, ori să-i spunem verde adevărul ?*

— Se spune mereu că ne aflăm într-un moment de criză a romanului.
Putem fi considerați epigonii realismului lui Tolstoi și Balzac și ai lui Dostoievski și Kafka. Întrevedeți niște coordonate ale romanului actual care să caracterizeze precis epoca într-o viitoare istorie a literaturii ?

— *Nu există criză în roman. Există numai perioade cînd se scriu romane proaste și lumea crede că s-a isprăvit cu genul acesta. Cît privește epigonismul, toți ne hrănim o vreme cu cadavrele înaintașilor, nu e nici un păcat, trebuie numai scris mai bine decît cel pe care-l copiezi și, atenție, să nu spui aceleași lucruri ! Cît privește apropierea Kafka, Dostoievski, Balzac și Tolstoi ea e hazardată. Primul mi se pare numai un autor de parabole, redescoperit de către amatorii de șarade. Îmi place inteligența în artă și Kafka este un autor inteligent, dar geniu nu a avut, nu duceți nici o grijă în această privință. Prea confundăm noi valorile, prea îl așezăm repede pe Breban lîngă Călinescu și nu fine ! Am mai avut autori din ăștia cocoțați în stima publică de către critici reclamagii, dar statuetele s-au prăbușit de pe raft iute de tot. Ce o să se scrie în viitor ? Cine știe. Cum o să se scrie ? Cine știe ? Dar crede cineva că marile cărți ale lumii vor dispare numai pentru că niște tineri grăbiți se declară genii și niște gură-cască îi cred ? Haida-de ! Sînt posibile toate genurile, toată lumea are loc în istoria literaturii, cu o condiție : să nu trișeze ! Cînd faci cu ochiul în artă e ca și cum te-ai înșela pe tine însuți, beat fiind.*

De ce scrieți ?

— *Nu cred că de la bun început mi-a fost limpede de ce scriu, dar de la o vreme încoace există semne că această problemă, de fapt problema fundamentală, tinde să se lămurească. Din nefericire multe din actele individului o iau înaintea cunoașterii, nu sînt consecința cunoașterii, iubim înainte de a ști ce-i iubirea și scriem înainte de a ne cunoaște cît de cît pe noi înșine. Vocația supremă a omului este necesitatea adevărului — chiar cînd această aspirație se exprimă încă greoi și confuz. Aspirația spre adevăr e dovada cea mai sigură a existenței omului — alta eu nici nu cunosc. Caut adevărul în aceeași măsură în care-l caută și chimistul, și biologul, și muzicianul ; iar inspirația, dacă cumva există așa ceva, e tocmai această permanentă căutare chinuitoare, aridă și plină de satisfacții tîrzii. Trebuie să descoperim acele adevăruri fundamentale căci nu de puține ori individul este ispitit să descopere tocmai acele adevăruri menite să-i justifice precaritatea și impasul ; în acest fel, adevărul se degradează transformîndu-se într-o scuză a mizeriei.*

Din nefericire, arta este un vast tărîm de manifestare a vanității ; dar există orgoliul de a căuta adevărul și orgoliul orb de a fi pur și simplu un mare scriitor, încărcat de glorie. Dacă nici prima formă de orgoliu nu e sublimă, apoi cea de-a doua, e jalnică. Scriind sub impulsul acestui orgoliu orb, ahtiați după o glorie imediată, aceștia văd la capătul fiecărui gînd mai elevat o călătorie la Paris și la capătul fiecărei metafore mai acătării o recompensă ; pînă nu-și văd sublimul răsplătit, n-au liniște. Din această categorie se recrutează jigniții, nemulțumiții, iritații, grăbiții, cei care încearcă încă din viață să-și facă eternitatea cu mîna lor. Timpul pedepsește cu destul umor și cu destulă blîndețe acest păcat — indivizii cu pricina devin curînd simple figuri pitorești. Toți vor să-l joace pe Hamlet. Parafrazînd ironia poetului putem spune și noi că toți vor să-l întreacă pe Shakespeare. Această formă prostească de orgoliu are consecințe dezastruoase pe plan artistic ; scriitorul nu se mai raportează la adevăr, ci se raportează la confrați. El vrea să scrie altfel, altfel decît Camil Petrescu, altfel decît Rebreanu, altfel decît Fapadat Bengescu — dar nu se întreabă care e substanța lui, nici ce înseamnă la urma urmei acest „altfel“. Răsturnînd un punct de vedere valabil nu obținem în mod mecanic un alt punct de vedere la fel de valabil ; în asta stă, cred eu, precaritatea literaturii polemice. Chiar și Camil Petrescu — un spirit atît de lucid — a eșuat cînd a intrat în polemică directă cu Stendhal și Caragiale : nimeni nu poate susține că „Mitică Fopescu“ e opera de vîrf a lui Camil Petrescu.

Pînă la urmă, valoarea unei opere de artă stă în suferința care a născut-o, dar mulți cred că se pot absolvi de această suferință și pot ajunge departe fără să-și plătească tributul. Cine nu-și acceptă suferința, nu-și acceptă destinul de scriitor.

Asemenea încercări, de a evita suferința, n-au fost puține dar, după o scurtă și gălăgioasă glorie, crima se dă în vileag și infractorul își primește pedeapsa. Chiar și Ernest Hemingway, gloriosul Ernest Hemingway, s-a hrănit o vreme cu această iluzie — refuzînd suferința pe care cu atîta bărbăție Faulkner a acceptat-o. Cu toată aparenta lui vitalitate, cu toate partidele de vînat din Africa și de pescuit în Oceanul Pacific și amiciția cu toreadorii, viața lui Hemingway seamănă cu viața unei femei sensibile, doborîte de spleen ; dormea adînc și se droga în același timp. Spre lauda lui, el însuși își dădea seama de această secătuire, dar e foarte trist să vezi un spirit atît de lucid plin de atîtea orgolii naive, încîntat în egală măsură de notorietate și de apropierea sparanghelului, întrebîndu-se mereu care-i locul lui la bursa eternității, Dar nici Premiul Nobel, nici cerul Africii, nici gloria nu l-au scăpat de sentimentul dureros că undeva greșise, sau, mai crud, undeva trișase. Fără îndoială Hemingway rămîne ceea ce este, nici mai mult nici mai puțin, dar tot atît de adevărat e că cel care crede că se poate sustrage suferinței, se înșeală. Dar poate că el nici nu a vrut să plătească, poate că n-avea de unde și cu ce să plătească, poate că dacă plătea, plătea fals și ar fi reușit și mai puțin. Cine știe...

Arta e suferință și e de neînțeles de ce atîția oameni se înghesuie să poarte o cruce care nu le aparține; nu-i nimic mai stupid decît să te chinui sub povara unei suferințe care nu-ți aparține. E vorba desigur de suferința pe care o implică efortul scriitorului de a căuta singur înțelesurile superioare ale existenței, de a se educa și de a-și organiza în așa fel viața încît viața lui să devină o metodă a cunoașterii, de a nu obosi niciodată în această căutare și mai ales de a nu fura concluziile născute din chinul altora, păcat de neiertat.

Eliberat de suferințe și înțelegeri, abandonîndu-le ca pe ceva care mai mult te încurcă decît te ajută, Sorescu, ca să dăm un exemplu, s-a trezit cocoțat în concluzii unde se simte admirabil și nu vrea să se mai dea jos. El zburdă prin mitologie și probleme grave, fără să facă un singur popas, măcar să mai răsufle și să mai mediteze puțin. De la moarte la adulter, Sorescu trece cu o mare grație ; din această pricină adulterul seamănă cu moartea și invers. Nu sînt lipsite de umor concluziile sale, nici de o anume inteligență, dar lipsește suferința care le-a născut, el meditează, dacă se poate spune așa, pe seama altora, alții suferă și el trage concluzii. De aici precaritatea acestor versuri. Desigur — aceste obiecții sînt făcute „în absolut“, asta nu înseamnă cîtuși de puțin că Sorescu nu e foarte înzestrat, asta nu înseamnă că cei care l-au lăudat au făcut un păcat de moarte. Dar nu e bine ceea ce face Sorescu. Nu e bine nici ceea ce fac mulți tineri prozatori care, neînțelegînd adevărurile simple, terestre, se refugiază în simbol de unde nu vor să mai plece. Simbolul nu înseamnă înțelegere adîncă și sintetică a realității — în cazul acestor scriitori. Ei cu plăcere ar coborî pe pămînt dacă ar înțelege miracolul existenței.

— Ați debutat cu literatură satirică. Vi s-a părut satira drumul cel mai scurt spre cunoașterea omului ?

— *Cunoașterea totală a omului nu poate să ducă la o interpretare comică. Adevărul este că sîntem necruțători cu individul atîta timp cît nu-l cunoaștem; încetăm de a-l ironiza, sîntem siliți să-l iubim atunci cînd începem să-l cunoaștem. Oricît s-ar vorbi de maturitatea scriitorului satiric — talente satirice precoce literatura lumii nu cunoaște — satira rămîne după părerea mea privilegiul tinereții. Analizîndu-mi strădaniile în acest domeniu, n-am prea multe să-mi reproșez, cred că de cele mai multe ori am avut dreptate. Dar chiar o capodoperă a genului comic — numai prin faptul că este posibilă — conține o mare tristețe și o mare îngrijorare. A-i tot arăta bietului om mărginirea și impostura nu e o strădanie menită să aducă creatorului o bucurie supremă.*

Dar dacă e adevărat că nu aduce bucuria supremă e tot atît de adevărat că luciditatea și necruțarea pe care o implică satira sînt indispensabile în construcția omului. Misiunea nobilă a ironiei ar fi deci de a elibera omul de tot ce e meschin și deplorabil, consemnîndu-i noblețea și eternitatea — obligîndu-l să nu se încarce cu idei și moravuri care îl trag în jos și-l împiedică să zboare. Dar unii indivizi nu cad în mizerie, nu se prăbușesc în mizerie, așa cum se crede, ci mai curînd se retrag în mizerie, caută mizeria, se adăpostesc în ea ca într-o realitate lamentabilă, dar sigură. De multe ori mizeria spirituală, desigur, nu e un impas ci o aspirație.

— Exista în literatura Dvs. satirică o anumită cruzime. Chiar în ultima nuvelă „Vara pe verandă“...

— *E adevărat, iau asupra mea acest păcat — dar această cruzime, dacă judecăm fără prejudecată — nu e decît o blîndețe plină de rațiune. Am încercat să eliberez individul, în măsura puterilor mele, de suferințe ridicole, de drame care pot fi evitate, păstrîndu-i intactă numai suferința de a se cunoaște pe sine. Pentru o categorie de indivizi, lamentația a devenit un mod de a trăi, făcîndu-și din jigniri, nemulțumiri, un stil de viață : alungîndu-i din această suferință falsă și punîndu-i în fața adevăratelor probleme, cred că le-am dat o mînă de ajutor. Dar nu suficientă — evident.*

Dezrădăcinîndu-i pe indivizi de un suport fals trebuie să avem grija ca ei să nu rămînă în vid, trebuie să le pregătim o lume de certitudini. Nu e suficient să-i gonești din prejudecăți ; trebuie să ai și grijă de ei după aceea ; arta trebuie să dea o senzație de liniște, de siguranță, de casă părintească.

A iubi oamenii înseamnă a-i cunoaște. Cei care i-au cunoscut cel mai bine i-au și iubit cel mai mult, Tolstoi, Cervantes, Dostoievski, Shakespeare. În această totală cunoaștere biata ironie cu greu își găsește loc.

— Critica ar putea da în elucidarea acestor probleme o mînă de ajutor ?

— *De fapt legătura între critică și literatură nu e chiar atît de strînsă precum pare. Observăm că cel puțin de la o vreme încoace, critica își vede de ale ei și scriitorii de ale lor, într-o independență aproape totală. Greșeala pe care o fac mulți dintre critici se aseamănă cu aceea pe care o comit scriitorii din categoria celor grăbiți și jigniți. Ei nu se raportează la adevăr, ei nu confruntă cartea cu adevărul ci cu ideile estetice intrate în circulație, grăbiți să tot ierarhizeze și să clasifice. Observațiile lor sînt pline de finețe, dar de cele mai multe ori ei fac aceste observații după ce în prealabil fac eroarea fundamentală în aprecierea operei de artă. Această eroare fundamentală le dă parcă aripi și observațiile fine curg una după alta... Din această pricină seamănă atît de mult unii cu alții — unde se termină finețea unuia începe finețea celuilalt într-o sumbră și inutilă solidaritate... A căuta aici adevărul și suflul viu al unei cărți e o nebunie curată ; trebuie să te mulțumești cu finețea criticului și să te resemnezi. E de prisos să spunem că și în meseria de critic trebuie talent; dar ei — în virtutea nu știu cărei prejudecăți — se consideră aprioric talentați. Siguri pe talentul lor, se îngrijorează în liniște de talentul altora ; așa se face că vedem critici care, deși nu s-au ridicat nici la nivelul unui licean cu lecturi extrașcolare, se tot vaită cînd de impasul prozei, cînd de impasul liricei.*

Mai există critici care laudă din cine știe ce motive cărți fără nici o valoare — pentru a demonstra acest fals pun la bătaie toată finețea și erudiția. Pe alții, spre fericirea lor, incompetența îi scutește de păcatul ipocriziei, de unde se vede că incompetența își are și părțile ei bune. Un tînăr critic, întrebat, după o cronică elogioasă, cum i se pare cartea vehement lăudată, mi-a răspuns : „O aberație“. Duplicitatea ajunsese în cazul tînărului critic ceva de la sine înțeles.

Din această constatare rezultă că satira își menține în continuare rațiunea, pe tînărul critic îi cunosc încă prea puțin pentru a-l putea iubi și stima.

---

constanța buzea

TRUP UNIC

Și ne-a fost dat
Sufletul, cel cu adevărat viu.
Cel care nu ucide pe nimeni
Ca să trăiască,
Și ne-a fost dat trupul,
Neînsuflețitul, mișcat de sufletul său.

Ne hrănim cu vieți întrerupte,
Sfîșiem cu dinții
Ceea ce de mîini a fost ucis,
Animale, plante și fructe moarte,
Și ceea ce florile-aruncă în clătinare,
Durerea lor craniană,
Parfumul — cauza și atracția morții.

Bem lucruri,
Dormim în atingere cu moartea
Între visele ce ni le dă.
O, alterare !
Dacă-am putea absorbi ființe,
Și viața lor să nu se piardă,
Ci vii să circule prin sînge,
Să ascultăm în noi
Tropotul caprei negre,
Cornul ei îndoit să ne-mpungă,
Melci vii să cadă-n natură
Din leneșe simțuri

Și noi să ne repezim
Cu alte ființe să apucăm
Pene din coifuri.
Sufletul mănîncă vietăți,
Numai sufletul,
Fără dinți, el se aruncă asupra
Tuturor ființelor
În libertate.

Dar ne-a fost dat,
Unora numai, un sentiment al
perechii
Și fapta cu care se poate atinge
Fiara din el,
O umbră care ne-nfășură,
Ne face rotunzi,
Clipa cînd ne aruncăm în aer
veșmintele,

Și, fără de minte, goi și sfinți
În natura uitată,
Iubim.

O, maree care apropii de apă luna,
Nici una din fascinații
Nu te acoperă,
Circulă liber spre cer arbori de apă,
Caii de mare încet se destind
Și se numără,
Parcă din plante și pietre născuți,
Curși din întunericul
Nebun și minat de lumina
Pe care-o conține.

Sfîntă este femeia care ne naște,
Sfînt tatăl,
Sfînt și bărbatul care coboară
În somnul femeii străine
Pe care o lasă visînd,
Aproape-necată de trupul său otrăvitor,
Sfîntă femeia care compară,
Călcînd pe versantele tari, naturale,
Valea prin care
Necunoscută trecu.

Părul în vînt,
Brațe vizibile, mușchi în mișcare,
Fuga piciorului,
Dura lansare,
Și amintirea celestă căzută-n călcîi.

Sufletul, el este cel care dorește,
Și ființa absoarbe o altă ființă.
O nebunească retină boltită
Asupra lor,
Descompunînd un trup unic,
Ar spune esența
Cu părțile înaripate căzînd
În jurul atomicei împreunări.

Nu ne ucide,
Ea nu ne ucide,
Dar caută timp,
Îl găsește pe-al nostru,
Ochiul se sparge de vidul
Pe care-l conține,
Și țipă întins
Pe atracții universale.

Jurnal liric de vacanţă

semnează
- MIRCEA POPA
- EUG. CHIROVICI
- FLORIN GABREA

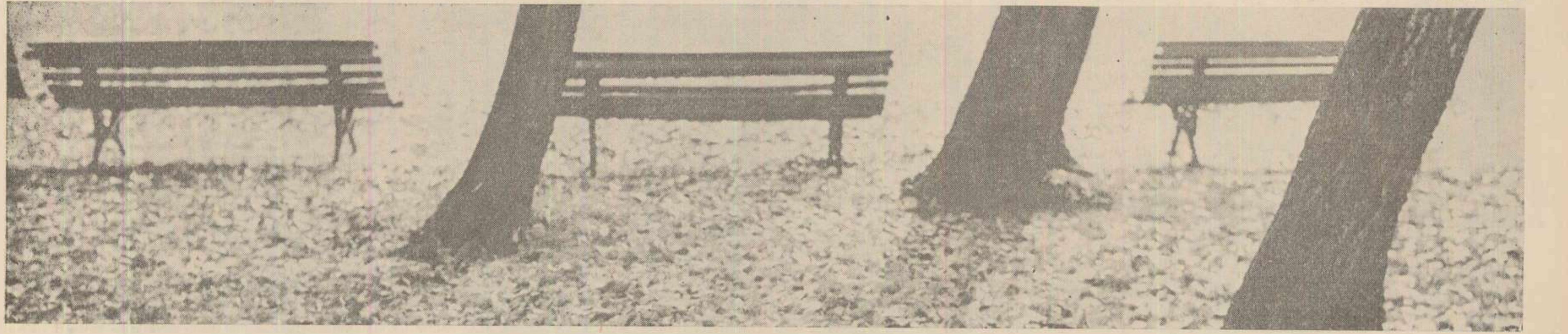

FOTO I. CUCU

torţe la galaţi

Coborînd din acceleratul de Galaţi, am rămas surprins văzînd o mulţime uriaşă de oameni adunaţi pe peron şi în spatele gării. Am aflat imediat şi motivul : în oraş sosiseră în vizită conducătorii de partid şi de stat.

Cu o destul de mare greutate mi-am făcut loc pînă în stradă. Curînd a trebuit să renunţ la calea obişnuită de ajungere în oraş, mai ales că după spusele unui foarte de treabă om de ordine, am aflat că străzile sînt înţesate de lume pînă în centru, aşa că am ales o cale lăturalnică, pe strada Dogarilor.

Era pustie strada, şi asta m-a făcut să mă simt stingher. Aş fi vrut să fiu gălăţean, să mă amestec în mulţimea aceea în compania colegilor de muncă, pentru a aştepta trecerea conducătorilor noştri. Iluminaţia nu-i tocmai bună pe strada Dogarilor, aşa că starea mea de stinghereală căpăta contururi precise. Uitasem că vreau să ajung în centru. De fapt, dacă aş fi ajuns acolo m-aş fi descurcat destul de greu, aşa că mersul meu devenise mai curînd o plimbare. La o intersecţie, glasuri de bărbaţi mi-au atras atenţia. Erau mai mult şoapte sau numai aşa ajungeau la mine din cauza întunericului. M-am oprit şi atunci am văzut că de fapt era o mulţime de oameni. Mergeau într-un fel de coloană, glumind, rîzînd, purtînd în mîini făclii neaprinse. N-au traversat strada Dogarilor, ci au cotit pe ea. Din vorbele lor am înţeles că mergeau în grădina publică. Am rămas înţepenit în colţul străzii, aşteptînd trecerea coloanei. Cînd m-am auzit strigat, n-am fost în stare nici să tresar. Cineva a repetat numele meu, de data asta întreg. M-am simţit luat de braţ.

De obicei, călătoresc cu mîinile în buzunare, nu-mi plac bagajele, aşa că n-am fost incomodat de nimic ca să intru în coloană, mai ales că cei care mă invitaseră să merg cu ei erau constructori, constructori de la combinat, cu care lucrasem vara trecută, în timpul practicii. Pînă să mă dezmeticesc, am intrat în vorbă cu ei. Acuma eram gălăţean sau dacă nu eram gălăţean, nu mă mai simţeam stingher, eram într-o coloană de constructori, aşa că am cerut o făclie să fiu la fel ca ei. Curînd am ajuns în parc. Se făcuse noapte cu adevărat, aşa că am aprins torţele. Mii şi mii de oameni purtau făclii în mîini, spectacolul era de o măreţie tulburătoare.

Coloana de maşini s-a oprit undeva la intrarea în parc. Conducătorii de partid şi de stat în frunte cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu au coborît contopindu-se cu mulţimea cuprinsă de un entuziasm indescriptibil. Puţini erau cei care-i puteau vedea, care puteau schimba cîteva cuvinte cu ei. Ceilalţi se ridicau unii pe umerii celorlalţi pentru a-i zări măcar o clipă. Certitudinea că acolo, în învălmăşeala de suflete, sub vîlvătaia făcliilor, se aflau cei cărora le-a fost încredinţată conducerea ţării, declanşa în oameni o manifestare de ataşament emoţionant. O horă în toată grădina, un cîntec şi multe foarte multe urale făceau din acea seară o feerie. Artificiile străluminau cerul în curcubee fascinante. Foştii mei colegi de şantier mă considerau de-al lor, de fapt toţi oamenii aceia se cunoşteau între ei, sau dacă nu se cunoşteau asta era impresia. Mai mult îi vedeam mai frumoşi decît îi ştiam eu pe gălăţeni, şi nu se putea altfel căci ziua aceea a fost o zi mare pentru ei, iar la zile mari oamenii arată cu totul altfel.

vară şi... drum

Nu ştiu decît aproximativ ce este o climă tropicală şi asta „doar“ din manualul de geografie. În orice caz, am văzut filme mexicane în care (descopăr abia astăzi, 15 iulie 1966), pe un cer senin pînă la imbecilitate, ardea cu un zel drăcesc cel mai veritabil soare bucureştean. Pe stradă, în troleibuz, în Gara de Nord, în tren — infern Celsius şi activitate cerebrală „au relenti“...

Încerc să am răbdare. Cunosc gara Braşov, această geometrie superbă a betonului şi culorilor pastel ; cînd am văzut-o prima dată am avut senzaţia că în buzunar posed un paşaport ciudat care mă ajută să trec graniţele deceniilor, călător pe meridianele fantasticului. În gară, la urcare în troleibuz, fac cunoştinţă cu primul braşovean, un taxator în vîrstă, cu chipiu, ochelari, mustaţă şi umor („dictonul“ lui preferat : „banii sau viaţa“). Am coborît în centru, în vecinătatea hotelului „Carpaţi“, un veritabil magnet pentru retina dornică de festivaluri arhitectonice. De-aici, mergînd în cele patru direcţii cardinale, începe Braşovul, oraşul caracterizat prin următoarele calităţi : tinereţe şi istorie (arhitectură modernă, presărată cu bătrînele şi celebrele monumente Biserica Neagră, Primăria ş.a.), vitalitate (aici se înfăptuiesc într-un procent esenţial destinele industrializării României Socialiste), vervă şi... sezon turistic debordant ; în acest sens, notez dialoguri semnificative : o frînă bruscă, o portieră deschisă, sex-appeal, o întrebare :

— Monsieur, la chaussée pour Sinaia ?

— A gauche, duduie, i se răspunde...

Primul autobuz spre Dîmbul Morii la ora 22. Mă uit la ceas : 20. Deci, per pedes. 6 kilometri pînă la destinaţie. Toate bune... Al patrulea şofer e cel mai vesel, rîde, chiar are chef de vorbă (posedă cunoştinţe picante de zoologie), numai că toate acestea le face din mers. Preferinţe şi preferinţe...

— Nu vă supăraţi, mai e mult pînă la Dîmbul Morii ?

— Alături. Documentat, laconic, în sfîrşit, o informaţie foarte utilă, chiar perspicace.

Nopţile mi-au plăcut dintotdeauna ; sînt poetice, închid în ele o linişte fantastică, mai ales la Dîmbul Morii, un complex turistic conceput în gustul intimităţii, situat în vecinătatea şoselei care duce de la Braşov la Timiş.

Şase şi un sfert dimineaţa, ora la care răcoarea munţilor inoculează un optimism de maximă concentrare. Soseşte autobuzul... Stîncile închid în masivitatea lor albastră cenuşie liniştea mileniilor încremenite într-o supremă şi ultimă încordare, profilînd pe zare un zig-zag dramatic, reprezentare grafică a zbuciumatului destin geologic al pămîntului românesc. Zăresc zăpada, inofensivă şi orbitoare, încătuşată de versanţii abrupţi şi albaştri ai Făgăraşilor şi pentru cîteva secunde port în spate un rucsac şi în urechi hohote de rîs şi rămăşiţele victorioase ale bulgărilor de zăpadă. Imperiul montan al granitului înţepenit de timp îşi aliniază piscurile solemne ca pe nişte sfetnici înţelepţi, gata să dicteze prin măreţia lor gravă verdictul grandoarei în procesul transformărilor pe care le suferă în fiecare clipă istoria acestor locuri.

Făgăraşul e proiectat să devină oraş turistic. În centru, în mijlocul unui lac (seara transformat în estradă batraciană), Cetatea lui Mihai Viteazul, construită în secolul 16, suportă, cu docilitatea caracteristică ruinelor, povara zveltă a schelelor. În ciuda inerţiei veacurilor istoria este vie...

...şi prezentă ; în Sibiu străzile urcă în pantă sau coboară păstrînd intactă priveliştea pe care o oferea vechiul burg medieval. În această după-amiază monotonă oamenii se înfăţişează într-o mişcare calmă, parcă împrumutînd prezentului solemnitatea şi liniştea bătrîneţii. Văduvită de prezenţa unui Utrillo autohton, culoarea leneşă a Sibiului se mai păstrează doar în memorie, servind dispoziţii pasagere pentru lirism...

La vest, cerul se îmbracă încet cu postavul norilor şi peste zece minute plouă pînă la gară...

impresii de călătorie

Cu G.B. trebuia să mă întîlnesc în Craiova unde fusesem amîndoi repartizaţi pentru practica de proiectare a anului V.

În Craiova, în ciuda unei oarecare monotonii a culorilor, peste tot respiră o efervescenţă, în voci, în gesturi, şi la fiecare pas întîlneşti oameni pe care nu-i cunoşti, dar pe care parcă i-ai mai văzut undeva, antrenaţi în discuţii aprinse despre tot felul de lucruri, despre ei, despre viaţa celorlalţi, despre tot ce îi frămîntă, — şi simţi că în apropiere se află Tg. Jiul — mîndria nedeclarată a Olteniei.

La cîte o cotitură mai ridicată apare în depărtare vîrful Coloanei Recunoştinţei. Prima oprire o facem la Parc, şi mergem să vedem aleea care poposeşte o clipă la Masa tăcerii şi apoi coboară spre Jiu. Poarta de intrare în parc a fost scoasă, dar au rămas stîlpii de piatră. Acum totul e liniştit. Parcul e curat şi din cînd în cînd aparate de fotografiat îşi mişcă printre copaci obiectivele. Poarta sărutului are o asimetrie abia perceptibilă, ceea ce îi sporeşte aerul uşor enigmatic. Mulţi se fotografiază, trecînd pe sub ea. Axa : Masa tăcerii — Coloană e întreruptă de silueta greoaie a bisericii Sfîntul Niculae.

Îl întrebăm pe şofer dacă vrea să vină şi el să vadă Coloana. „Care Coloană ?“ „Uite, sus, acolo, aceea galbenă“. Se lasă convins şi merge alături, ocolind cu privirile Coloana, care se apropie de noi în tăcere. Acum e alămită şi are o culoare galbenă-fumurie — împrumutînd ceva din spaţiul înconjurător, adunat de foarte departe şi condensat aproape total în fiecare particulă a elementelor sale.

Nu-mi pot dezlipi ochii de la vîrful ei şi caut cu privirea celelalte elemente, întrucît mi se pare că nu se poate termina acolo, că mai urmează ea însăşi un traseu al ei, abstract dar palpabil pînă sus, sus de tot, unde începe gîndul.

Oltenii îşi iubesc mult oraşul, sînt mîndri de el, orgolioşi, dar iubirea lor e leneşă, delăsătoare.

Ne întoarcem de la Tg. Jiu spre seară. Aş fi vrut să nu văd urmele lui Brâncuşi, să-mi prelungesc aşteptarea şi curiozitatea. Îmi închipuiam contactul cu ele mult mai direct şi sincer dar aveam o reţinere şi parcă-mi era frică. Acum nu le-am văzut şi mă voi întoarce să mă conving că ele există. Poate că e mai bine să fie cît mai anonime, să le observi în trecere, să le ai mereu lîngă tine, fără să-ţi dai seama, decît să strigi la tot pasul, şi să faci împrejmuiri, puncte de atracţie ca la o specie rară pe care trebuie să vină toată lumea să o vadă printr-un geam de sticlă...

Excursie cu un grup de studenţi în autobuz către malul Dunării. Tr. Severin, Ada-Kaleh, Orşova. La Tr. Severin ne oprim în dreptul şantierului şi de la înălţimea şoselei privim de jur-împrejur. Incredibil peisaj. Dunărea a fost forţată să-şi înghită apa şi să întoarcă spatele, iar pe fundul ei aleargă într-una zeci de camioane. De sus de unde stăm nu se vede nici un om, deşi aflăm că sînt trei mii în cadrul şantierului. Totul se mişcă singur, nu se vede altceva decît apă şi şantier, şantier care geme. La Ada-Kaleh am împins cu umărul malul Dunării şi am primit în spate apa galbenă şi greoaie a fluviului, adunată în picături, care se scurgeau lin şi ameninţător.

În vizită la cooperativa agricolă de producţie Bratovoeşti, puternică şi experimentată unitate pomiculă, mîncăm pepeni pe mirişte şi culegem piersici cu mîinile noastre.

La D.S.A.P.C. am cunoscut pe meşterul Dănăcel, urmaşul direct al bătrînului Viscol, în arta olăritului. Este chiar din Oboga, loc renumit în ţară pentru ceramica lui. Nu-i place să-i spui preferinţele tale. Îi comandăm cîteva oale smălţuite, dar îl rugăm să le facă aşa cum ştie el. „Lăsaţi că ştiu eu cum vreţi“ : „Aşa cu ţîţă şi s-o apuci cu mîna, iar florile să iasă singure din smalţ“.

În tren spre Bucureşti. Tăcem şi ne gîndim la locurile cu care ne obişnuisem şi ni se pare că Bucureştiul nu ştie să ne primească aşa cum se cuvine şi că ne vom simţi străini cîteva zile.

Mircea Constantinescu

Ciudăţenii de familie

— Mamă, e ciudat, nu ?

— Ce-i ciudat ? mă întrebă, la rîndul ei, fata care şedea cu spatele la mine, fără şorţ, căci ea poate să gătească şi fără şorţ, chiar dacă în 1945 unii mai gătesc la o lampă care fumegă.

— Ştii ce-i ciudat, mă înalţ eu, încercînd să apuc cu două degete de băcan în devenire, o bună parte din ceapa ce zăcea, maldăr nuanţat şi mirositor, uite, e ciudat faptul că Gigi, frate-miu, mi-a spus că pe el l-a născut un avion şi că tata mănîncă ovăz... Mamă, de ce-i place tatei ovăzul ?

Fata nu răspunde. O privesc cum plimbă în elipse o lingură de lemn să nu se lipească fasolea. Îmi vine să culeg toate bucăţile de şuncă din oală care îmi fac un nas desigur interesant şi vioi.

— Şi ştii ce mai e ciudat ?

— Ce ? zise fata, tot cu spatele la mine.

— Gigi a zis să mă las de scris, altfel nu mai mi-e frate...

— Tu ce i-ai răspuns ?

— Păi, n-am zis nimic atunci...

Fata e tot cu spatele şi mai iau ceapă. Îmi dau lacrimile, dar aşa văd mai bine, căci eu nu sînt ciudat numai pentru că scriu, dar şi pentru faptul că văd mai bine cu ochii în lacrimi.

— Însă azi i-am răspuns... I-am spus că şi aşa nu mi-e frate, că-i născut de un avion şi-i prea galben, zău mamă, prea zici că are griu în cap, nu ?

Fata se opreşte din mestecat. Se întoarce şi-mi dă una peste faţă, cred că şi cu lingura, căci prea m-a durut, am şi acum semnul, dar numai femeile care mă pot iubi, mîngîindu-mi obrazul, găsesc acolo ceva şi mă iubesc, dintr-odată de două ori. Plîng şi eu, ce să fac, şi mă dor ochii şi nu mai văd clar. De ciudă, mă înalţ cît pot pe vîrfuri, acestea tremură, pumnul îmi tremură, dar îl duc la gură cu o pradă de ceapă mirosind straşnic şi grămada se micşorează, o văd scăzînd sub ochii mei, care mi-au redat ciudăţenia.

Ea mestecă în continuare, eu sărut pe buze toate fetele care nu mă vor iubi niciodată, soarele stă pe gînduri în faţa geamuleţului de la bucătărie, care-i de două-trei palme, socotind că intrînd în cameră ar dezvălui prea multe, fetele vor şi nu prea, în fine, mă opresc.

— Mamă, continui eu, uitînd în treacăt de gestul ei brutal, eu nu-s ciudat, nu-i aşa ?

— Păi, de ce să fii ciudat ? şi se opreşte fata aceasta dragă de 21 de ani şi mă priveşte prin lentile timpurii şi aburite.

— Gigi şi tata spun asta,... fiindcă scriu.

— Ce scrii tu, băiatule ?

— Mamă, eu scriu despre voi şi de aceea vreau să ştiu precis de ce-i place tatei ovăzul, iar Gigi susţine că va pleca să-şi găsească avionul. De ce mamă ?

O pernă rece şi netedă şi puţin umedă, aducînd cu o epidermă de reptilă — obrazul tatălui meu, mă trezeşte :

— Scoală-te, băiatule, ai pierdut răsăritul soarelui.

— Tată, îi spun eu, lăsînd visul să-mi intre în pernă pînă noaptea cealaltă, tată, îţi mai place ovăzul ?

Bărbatul rîde, a împlinit azi 43 de ani şi rîde auzind de ovăz, rîde puternic şi acum e ciudat pentru că vede mai bine, mult mai bine, aşa, rîzînd...

Iar în noaptea următoare am să-i spun mamei că Gigi şi-a găsit avionul şi e fericit, oricum, nu mai e ciudat. Şi noaptea viitoare am să întreb, dar aşa, bărbăteşte :

— Mamă, cîţi ani ai acum ?

Muzica ușoară ? gen minor

Mult timp, unicul arbitru al evoluției muzicii ușoare românești a fost gustul ascultătorilor, gust influențabil și în suficientă măsură lipsit de educația de specialitate. Neavînd posibilitatea să selecteze valoarea reală de non-valoare, tentat, de multe ori să facă concesii unor aspecte formale, exterioare, șocante, în detrimentul esenței expresive, ascultătorii au fost obligați să se mulțumească cu ce li s-a oferit.

Se părea că, fiind vorba de un gen atît de „minor" ca muzica ușoară, simpla selecție naturală era suficientă pentru menținerea liniei de plutire. Așa încît, în ciuda popularității de care se bucură în rîndul maselor, muzica ușoară „a scăpat atenției specialiștilor, iar pe de altă parte comisiile de avizare din diferite instituții artistice — manifestînd o lamentabilă lipsă de exigență — au dat calificative „bun de difuzare" prea multor lucrări slabe, facile, neinteresante. Abia o dată cu festivalurile anuale de la Mamaia, problema muzicii ușoare românești a fost pusă, oarecum, mai în centrul discuției personalităților vieții noastre artistice. Care sînt în fond cauzele care fac ca muzica ușoară din țara noastră să se afle încă sub nivelul cerințelor ?

În primul rînd îi lipsește un profil propriu, definitoriu, îi lipsește încă personalitatea. Cu excepția cîtorva nume, Nicolae Kirculescu, Radu Șerban, Temistocle Popa, George Grigoriu, Elly Roman, Camelia Dăscălescu, compozitorii nu-și polarizează eforturile spre găsirea unei maniere personale de exprimare, nu sînt consecvenți sub aspect stilistic. Se preferă extremele în locul unei căi de mijloc, infinit mai echilibrată. Simplismul (nu simplitatea) melodic și armonic, sinonim cu sărăcia de mijloace și idei sau dimpotrivă, complicarea fără rost care duce la inconsistență melodică, la înnămolirea în meandrele fără ieșire ale unor modulații continue — reprezintă două tendințe în egală măsură nocive. Ar trebui continuate, cu preocupare mai constantă, încercările de valorificare creatoare a unor desene melodice și celule ritmice, specifice melosului popular. Preluarea acestor elemente trebuie însă gîndită cu rafinament și gust. Nu înseamnă valorificare creatoare simpla adaptare a unui citat folcloric în formă brută, pe ritm de twist sau shake! În acest sens, creația compozitorilor mai în vîrstă (Gherase Dendrino, Nicolae Kirculescu) sau a înaintașilor (Ion Vasilescu, Vasile Vasilache) ar putea constitui pentru generația actuală premise demne de a fi continuate. S-au făcut fel de fel de încercări. Una dintre cele mai recente și cu sorți destul de mari de reușită pare a fi formația „Sincron". Parafrazele și improvizațiile de certă valoare după muzica noastră populară au în această interpretare o savoare deosebită. Dar de aici pînă la compunerea în stil național, propriu, mai e o cale de parcurs, iar Cornel Fugaru care se anunță a fi și un compozitor de talent trebuie să persevereze și să fie ajutat. În privința aranjamentelor instrumentale, deși în ultimul timp stăm ceva mai bine, ținem să amintim că formula tip beatles cu quarte de ghitare electrice sau formația cu trompete + saxofoane + tromboane gen Glenn Miller — 1935, nu izbutesc să epuizeze (nici pe departe !) gama infinită de soluții orchestrale posibile. În plus au devenit de o monotonie exasperantă.

Un impediment serios în dezvoltarea muzicii ușoare românești este fără îndoială lipsa de studii muzicale superioare și chiar medii a celor care o practică, și mai ales a interpreților vocali. Chiar dacă momentan nu există învățămînt specializat pentru muzica ușoară, celor interesați le stau la îndemînă celelalte forme de învățămînt muzical, fără de care interpretarea va păstra în continuare pecetea diletantismului, a nerealizării artistice. Nu avem pretenția (și de ce adică nu am avea-o ?) unor voci ca ale lui Aznavour, Priestley sau Luis Mariano, dar în orice caz Constantin Drăghici și Doina Badea nu pot cînta toate melodiile de muzică ușoară existente. De remarcat totuși succesul unor tineri interpreți recrutați în ultimii ani din rîndurile artiștilor amatori de pe scena Casei de cultură a studenților, îndrumați în primii lor pași de compozitoarea Camelia Dăscălescu, pe care cu uimire n-am găsit-o printre concurenții din nici una din cele 4 ediții ale festivalului.

După cum lesne se observă, mai sînt încă extrem de multe de făcut. Unde sînt compozitorii tineri care, cu talentul, fantezia și entuziasmul specifice vîrstei, să scoată muzica ușoară din impas ? Generația actuală nu este oare în stare să dea la iveală talente autentice ? Ar trebui studiată propunerea unor studenți de a se înființa catedre de estradă la IATC, conservatoare, teatre muzicale etc. Nu se face simțit nici aportul Școlii populare de artă. Festivalul de la Mamaia '66 a fost într-adevăr un salt înainte. Sîntem tentați totuși să subliniem, la rîndul nostru, unele asonanțe care au provocat cel puțin nedumeriri. A predominat în acordarea premiilor notorietatea și vîrsta compozitorilor ; nici un tînăr nefiind măcar menționat (deși Vasilache și Cristinoiu ar fi meritat premii). Uniunea Compozitorilor continuă să decearnă anual un singur premiu deși competiția e totuși... muzicală. Unii compozitori au avut și anul acesta mai multe bucăți spre deosebire de alții care au lipsit — H. Mălineanu, C. Dăscălescu, Ed. Deda.

Uniunea Scriitorilor a scăpat de coșmarul „textului" premiindu-l pe Minulescu. Dacă încurajat de precedent în 1967 va... concura și Eminescu ?

În afara acestor deficiențe și a altora, Mamaia '66 a vădit o superioritate netă asupra celorlalte ediții. Această superioritate n-a rezolvat însă multe din lacunele muzicii ușoare, gen atît de îndrăgit de spectatorii dornici de frumos. Acest frumos e încă amăgitor ; e ca un bătrîn chel cu perucă, iar noi ne mulțumim să vedem doar peruca pentru că ne e frică de ceea ce ascunde.

VIOREL BURLACU

---

1. — Cum apreciați muzica ușoară... ca un simplu amuzament?

2. — In ce anume se manifestă cu precădere artisticul în muzica ușoară? In text, melodie, orchestrație sau interpretare?

3. — Ce determină accesibilitatea și succesul producțiilor?

4. — Ce credeți despre accesul tinerilor creatori în circuitul muzical național?

5. — Ce părere aveți despre festivalul de la Mamaia?

Anchetă realizată de Florian Lungu și Mariana Tabacu

Cornel Fugaru

1. Muzica ușoară strînge în jurul ei cel mai mare număr de simpatizanți (mai mult chiar decît... fotbalul). Aceasta presupune că ea are un rol important în educarea muzicală a maselor. O melodie de muzică ușoară trebuie să comunice o gamă foarte variată de sentimente, idei și chiar năzuințe.

Textul vine să completeze melodia, s-o sensibilizeze, să aducă auditorul mai aproape de sentimentele pe care compozitorul a intenționat să le exprime. Îmi place să consider melodia și textul doi prieteni care se respectă sincer, care se iubesc. De aceea cred că muzica ușoară nu trebuie considerată un simplu amuzament, ci trebuie tratată ca un gen major de exprimare artistică.

2. Ca în orice artă și în muzica ușoară artisticul poate fi ușor sesizat în prezența ideilor și sentimentelor autentice, îmbrăcate cu talent de către autor, într-o formă specifică genului.

Factorii hotărîtori rămîn melodia și textul. Dar să nu minimalizăm rolul de o deosebită importanță al orchestrației care trebuie să susțină melodia și s-o coloreze pentru a nu ajunge la monotonie. Aceasta ar trăda lipsa de fantezie sau chiar de talent al autorului.

Interpretul este ultimul colaborator al compozitorului dar constituie prima legătură cu publicul.

El trebuie să întrunească cele două condiții esențiale ale unui artist, reprezentant al genului : calitățile vocale și interpretative.

3. Accesibilitatea, și prin aceasta și succesul unei producții, este determinată de limbajul simplu dar nu simplist, firesc și convingător. Datoria muzicii ușoare este de a determina în rîndul ascultătorilor momente de trăire profundă.

4. Întrucît nu putem nega acest adevăr, mi se pare că tînărul creator este cel mai chemat să realizeze acest lucru, pentru că predispoziția lui spre visare este mai accentuată și în același timp, el se află la vîrsta optimismului, a entuziasmului sincer, a marilor speranțe.

Toate acestea el vrea să le comunice, să le împărtășească auditorului. Aș spune chiar că prezența tînărului creator este absolut necesară.

5. Referitor la ediția '66 a festivalului pe care-l consider superior celorlalte voi aminti cîteva probleme ce mi-au ridicat diverse semne de întrebare :

E bine oare ca un singur interpret să fie un adevărat colecționar de melodii ? Nu era firesc ca toate melodiile să fie prezentate în primă audiție ? N-ar fi fost mai interesantă și mai stimulatorie prezența mai multor orchestre diferite ca stil, care să fi reflectat căutările în acest domeniu ?

Mihai Iliescu

1. Dacă e un simplu amuzament ? Depinde ! Pentru mine, ca spectator, este de multe ori un amuzament. Dar pentru cel care creează sau interpretează nu este sau n-ar trebui să fie un amuzament.

Calculul este foarte logic. Cum pot să-și exprime cele mai profunde sentimente, dacă nu privesc cu cea mai adîncă seriozitate ceea ce fac ? Muzica pentru ei nu e numai o meserie, ci trebuie să fie suprema pasiune. Este condiția esențială a succesului : seriozitate, perseverență și, bineînțeles, talent.

2. Artisticul în muzica ușoară eu îl văd în toate elementele constitutive ale unei producții. Un text slab infirmă valoarea unei melodii bune și invers. De asemenea, o interpretare minoră înlătură strădaniile creatorilor.

3. Accesibilitatea și succesul ! Despre succes am mai amintit. În ce privește accesibilitatea sînt necesare, după părerea mea, un text și o melodie ușor de reținut spre a putea deveni șlagăr.

4. Posibilitatea de acces a tineretului în circuitul muzical național trebuie mai mult sprijinită. Este o datorie a forurilor superioare de a selecționa ceea ce este valoros, de a organiza și alte competiții muzicale în afara festivalului de la Mamaia destinate în exclusivitate tinerilor compozitori și interpreți debutanți.

5. Scopul festivalului a fost atins în ceea ce privește valoarea multora dintre melodiile prezentate. Dintre acestea vreau să amintesc : „Vîntule", „Nu te supăra", „Cînta un matelot". Nu găsesc însă justificată prezența la festival a Ilincăi Cerbacev și a fraților Mentzel ale căror interpretări au fost mult sub nivelul dorit, sau poate n-au fost bine distribuiți.

Mihai Todea

1. Amuzament ? Voi răspunde prin a cita cuvintele unui tînăr și foarte apreciat cîntăreț, Jacques Brel : „Muzica ușoară, pămînt al libertății totale" !

Dar despre acest lucru s-a consumat la noi în presă multă cerneală și ironie, cerîndu-se (pe bună dreptate !) cîntecelor de muzică ușoară „să spună ceva", să nu mai fie o simplă înșiruire de cuvinte care rimează pe o melodie imposibil de memorat.

2. Ar fi nelalocul lui — desigur — ca autorii acestei muzici să dezbată mari probleme filozofice, dar nu văd ce altceva — în afară de rutină și inerție — i-ar împiedica să compună și să scrie despre tot ce bucură și întristează sufletul omenesc. Și încă ceva : fără să existe niște granițe rigide între melodia destinată dansului, sălii de concert sau fluieratului în excursie, totuși cîntecele de muzică ușoară trebuie să se axeze pe idei adecvate împrejurării în care sînt cîntate. Legat de acest fapt mă întreb cum lucrează oare compozitorii ? Scriu întîi melodia și apoi primesc textul pe care îl întind sau scurtează după nevoie sau pornesc de la acesta ? Cred că cele mai bune rezultate le-ar da o colaborare mai directă cu textierii (dacă nu e posibil ca înșiși compozitorii să-și scrie singuri textele). Astfel, ar putea exista în muzica ușoară (cu diferențele necesare) aceeași varietate ca în repertoriul dramatic.

3. Accesibilitatea unui cîntec este legată de existența unei linii melodice sincere și simple (indiferent de ritmul la modă folosit) servite de o poezie de calitate. Compozitorii ale căror piese devin șlagăre nu sînt obsedați de o formulă ritmică „la modă" în dauna sentimentului, aproape toate piesele lor avînd un nucleu gîndit de la început și abia pe urmă acest nucleu fiind îmbrăcat în ritm, armonie, vers.

4. Pasiunea sinceră a tineretului pentru muzica ușoară nu este din păcate întreținută, ci speculată, presupunîndu-se că muzica ușoară „place oricum". Eroare gravă și care din păcate a dus la o oarecare îndepărtare a tineretului de muzica noastră ușoară.

În ce mă privește, muzica ușoară cea mai aproape de inima mea este cea care povestește un crîmpei de viață, cea asemănătoare unei piese cu două personaje : ideile și interpretul lor.

5. Ultimul festival de la Mamaia a demonstrat evident că accesul tinerilor creatori în circuitul muzical național este mult îngreunat de anume „tradiții", de un anume spirit de castă, al celor consacrați. Cum altfel aș putea interpreta neprenierea melodiilor „Te-așteaptă un om" de I. Cristinoiu și „Ploaia și noi" de Vasilache-junior, melodii mult apreciate de public ? Cred că din acest punct de vedere Uniunea compozitorilor ar trebui să facă ceva. Formula de anul acesta ni se pare că e cam mult zgomot pentru aproape nimic.

Mihai Dumbravă

1. Din punctul de vedere al spectatorului, da. În ceea ce-l privește pe creatorul sau interpretul de muzică ușoară, categoric nu.

2. Există coordonate pe care muzica ușoară trebuie să se înscrie. Artisticul este una din ele și cea mai importantă. Elementele componente sînt : bunul gust, acuratețea, originalitatea, accesibilitatea.

a) Textul trebuie să aibă următoarele calități : să respecte exact cerințele melodiei (accent, frazare, atmosferă) ; să posede un refren original care să constituie rezumatul întregului cîntec, refren care în scurtă vreme să ajungă pe buzele tuturor ; să fie exprimat direct, plin de sensibilitate și poezie. Este greșită, după mine, părerea unora care cer unui text de muzică ușoară numai imagini poetice și acelea cît mai subtile. Textierul trebuie să fie poet și muzician (cel puțin intuitiv). Tematica principală a muzicii ușoare trebuie să fie dragostea. Alte teme pot fi tratate în muzica de masă, corală etc.

b). Melodia trebuie să fie simplă, dar complex armonizată și să fie scrisă în ritmuri cît mai variate dar adecvate subiectului.

c). Orchestrația este mijlocul prin care o producție ajunge în rîndul publicului. Din păcate este deficitară. Se fac prea multe orchestrații stas și sînt prea puțin folosite intervențiile instrumentelor de culoare.

d). Interpretarea trebuie să îmbine o voce de calitate cu o serie de calități dramatice de prim ordin. Se spune : dacă ai voce nu merită să te preocupe interpretarea. (Violeta Villas nu spune așa ceva deși are o voce excepțională). Sau : dacă ești actor poți cînta cu succes chiar dacă n-ai voce. (Aznavour nu e de acord cu părerea asta). Deci: voce + calități dramatice = interpret ideal.

3. Șlagărul ? O întrebare la care nu poate răspunde decît publicul. Un secret pe care creatorii nu l-au descoperit încă. Se poate însă impune un cîntec chiar mediocru și în asta sînt „specialiști" cei care programează melodiile la radio și care o fac după criterii de cele mai multe ori straniu de subiective.

4. Tinerii talentați au acces în circuitul genului. Din păcate sînt puțini cei pe care îi preocupă calitatea și mulți cei care scontează un succes ieftin și comercial. Dacă în ceea ce privește compoziția și interpretarea există elemente, problema textului nu pare încă a-i preocupa pe tineri.

5. Formula din acest an a fost mai aproape de scopul pe care trebuie să-l reprezinte festivalul și concursul de la Mamaia și anume promovarea muzicii ușoare românești pe arena internațională.

Valențiu Grigorescu

1. Ca interpret al genului pot declara categoric că muzica ușoară este o creație numai în cazul în care este bine scrisă, bine orchestrată, bine interpretată. Și atunci operă de creație poate deveni și un amuzament, un divertisment.

2. Artisticul în genul acesta constă în îmbinarea dintre text și melodie. O pîrghie importantă este însă orchestrația care poate contribui la valorificarea liniei melodice și la transmiterea ei ascultătorilor în formele cele mai variate și originale. Din păcate sînt prea puțini orchestratori. Rolul cel mai important îl are însă interpretul, el fiind cel care finalizează, care comunică publicului intenția creatorilor, dînd bucăţii respective caracterul de artă sau de improvizație la voia întîmplării.

3. Șlagărul ? Visul tuturor compozitorilor. Cum poate deveni un cîntec șlagăr e un secret pe care noi compozitorii nu l-am aflat. Știm doar o parte din condițiile lui : linia melodică simplă, cantabilă, accesibilă și un text care să aibă un „cap de refren" (stickwort) ușor de reținut. În cazul șlagărelor, textul este cel care dă aportul substanțial.

4. Creatorii și interpreții tineri se bucură în ultima vreme de o atenție deosebită. Iar dacă mai sînt cazuri de nerealizări, atunci explicația trebuie căutată în lipsa lor de cultură muzicală și în lipsa de perseverență.

5. Mamaia '66 a fost un pas înainte în ceea ce trebuie să fie acest festival. Participarea largă și formula de acceptare a cîntecelor lansate între cele două ediții a ridicat nivelul calitativ al competiției. Sper într-o Mamaia '67 superioară din toate punctele de vedere festivalului de la San-Remo și mai ales într-o participare masivă a creatorilor tineri.

Puica Igiroșanu

1. Muzica ușoară nu e un amuzament. Ea trebuie și poate să contribuie la vehicularea prin elementele genului a problemelor profund umane, poate fi mesagerul unor idei și sentimente deosebite care o detașează de rolul de simplu amuzament.

2. Artisticul este îmbinarea textului, melodiei, orchestrației și interpretării într-un tot unitar în funcție de necesitatea ideii care i-a stimulat pe creatori. Dacă textul are foarte mult de spus („Il faut savoir", „Vîntule"), linia melodică și orchestrația îi vor fi subordonate discret, interpretul venind cu contribuția sa esențială pentru a-i da viață. Deci interpretarea determină în bună măsură reușita sau nereușita creației respective. În cazul unor producții mediocre, nici unul din elementele respective chiar și o interpretare strălucită nu vor putea vădi artisticul. Idealul ar fi să se întrunească în același creator compozitorul, textierul, orchestratorul și interpretul. În ceea ce privește muzica de dans, acolo textul trece pe planul doi, predominînd muzica.

3. O creație de muzică ușoară va fi accesibilă și va repurta succes atunci cînd va fi cît mai directă. Și cînd va avea un text profund cotidian. Momentul psihologic al majorității publicului este determinant îm afirmarea ca șlagăr a unei melodii. Sînt cazuri frecvente cînd piesele nu devin șlagăr decît după o vreme („Tu", „N-am știut să te păstrez") și alte cazuri cînd piesele revin în circuit după multă vreme de la crearea lor („Truli", „Nu mai plînge baby", „Ramona" etc.).

4. În ultima vreme stimularea și încurajarea tinerilor creatori și interpreți au trecut pe prim plan. Dar s-a dat și se dă o importanță minimă educării și școlarizării pe gen a acestor tineri. Asta a adus după sine pericolul deformării spre căi nepersonale de interpretare, spre copierea și pastișarea unor creatori și interpreți străini sau români consacrați.

5. Mamaia '66 a fost calitativ superioară celorlalte ediții ale competiției. Eu am însă două nedumeriri : 1) Găsesc nedrept sistemul de a se include în festival o bucată de mult intrată în circuit, ele avînd un atu în plus care le face favorite. 2) De ce interpretul nu alege sau nu i se dă bucata care i se potrivește mai bine și trebuie să cînte ceea ce i se impune ? „Mamaia au revoir" ar fi fost mai bine slujită de frații Mentzel, „Dincolo de zîmbetul tău" de Ilinca Cerbacev, „Am strîns toamnă după toamnă" de Gică Petrescu, „Se întorc vapoarele", de Anca Ageamolu (care în treacăt fie zis ar fi meritat anul acesta cel puțin o mențiune).

iulian neacșu

1. Muzica ușoară, altfel spus distractivă, e făcută în primul rînd pentru a ne petrece timpul liber cît mai plăcut. Eu aș dori totuși să cred că ea este mai mult decît atît, chiar și numai pentru a-i ambiționa pe compozitori, textieri și interpreți.

2. În interpretare, numai aceasta comunică și melodia și textul și orchestrația, și în funcție de ea comunicarea va fi artistică, va emoționa sau nu. De aceea cred că e timpul să-i dăm interpretului ce-i al... interpretului, fără ca prin aceasta să ne gîndim că-i jignim pe compozitori și textieri.

3. Accesibilitatea și necesarul unui cîntec are determinanți multipli. Unii țin direct de calitatea melodică, alții de text, alții de reclamă, radio, tele, Mamaia etc. Cei mai importanți mi se par totuși a fi cei ce țin direct de un anume interpret al cîntecului, care, cu o melodie la îndemîna oricui și un text simțit, reușește să fie îngînat de toată lumea pe stradă, fiind vorba, de ce n-am spune-o, și de un act de mimetism spontan, ce-i asigură succesul definitiv ca șlagăr.

4. Nu cred mai nimic, pentru că în afară de două trei nume noi, n-am mai auzit de nici un tînăr intrat în muzica ușoară pe ușa din față. Oare să nu avem și aici talente tinere ?

De aceea mi se pare a fi mai degrabă o deficiență de rutină a Uniunii Compozitorilor care împiedică astfel descoperirea și impunerea de noi talente în muzica ușoară românească.

5. Acest festival, căruia i se oferă tot ce avem mai bun dintre perlele lunii august, nu prea își justifică prin nimic zgomotoasele premii anuale, care se dau cam ca la tabla înmulțirii. Multe cîntece lansate acolo mor imediat pe buzele interpreților. De aceea, în efortul nobil pe care îl facem de a descoperi vocațiile și de a le pune la îndemîna tuturor, ar trebui să se ia în serios propunerea de reorganizare a acestui festival pe baze mult mai largi (nu farfuridisit ca în acest an), urmînd ca el să se desfășoare în întreaga țară, pe etape raionale, regionale, cu sprijinul radioteleviziunii, Electrecord și OSTA, pînă în august, cînd, la Mamaia, vor putea fi aleși cei mai buni (ne amintim cu nostalgie de „dialogurile" și „debuturile" Televiziunii)

noul REPERTORIU studențesc

interviu cu George Dem. Loghin

O nouă promoție de actori vor părăsi anul viitor Institutul de teatru. In ce piese îi vom putea urmări pe studenții anului IV? Pentru a obține un răspuns mai cuprinzător ne-am adresat prof. univ. George Dem. Loghin, prorectorul Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale".

— V-am ruga să ne spuneți care sînt, după părerea dv., principalele cerințe ale unui repertoriu al absolvenților judicios alcătuit?

„In concepția școlii romanești contemporane de artă dramatică, ultimul an de studiu reprezintă momentul în care studentul e chemat să facă dovada inițiativei sale creatoare — atît în planul concepției, cît și al expresiei artistice — capacității sale de a sintetiza și fructifica în practica scenică bagajul de cunoștințe dobîndit în anii anteriori.

In rezolvarea pedagogică a acestui moment, repertoriul de studiu îndeplinește o funcție didactică de prim ordin. Este necesar ca piesa să fie astfel aleasă încît să ofere, prin virtuțile sale compoziționale, prilejul interpretării unor caractere bine construite, puse în slujba unei idei sociale majore. Raportate la necesitățile de valorificare a diverselor personalități artistice ce alcatuiesc o promoție de absolvenți, piesele ce compun repertoriul trebuie să ofere posibilități diverse și multiple de dezvoltare a gamei interpretative fiecărui student în parte, diferențiindu-se în mod sensibil prin universul dramatic zugrăvit de autor, prin epocă, gen și stil. De aceea ni s-au părut îndreptățite observațiile făcute în presă cu privire la tendința de a explora în mod unilateral anumite sectoare ale dramaturgiei, tendință ce s-a manifestat anul trecut în alegerea unor texte interpretate în spectacolele de absolvență".

— Ce lucrări din dramaturgia națională vor fi prezentate anul acesta la Studioul Institutului de Teatru?

„Am căutat să oferim un loc mai cuprinzător pieselor romanești. Am apelat, în viitorul an universitar, la acele lucrări dramatice apte să constituie prin realitățile sociale înfățișate și prin rezolvările artistice pe care le sugerează interpretului o adevărată școală în acest sens. Studenții anului IV vor da viață scenică unei tipologii diverse, interpretînd eroii comediei lui Alecsandri Coana Chirița la Iași, **ai dramei lui Caragiale** Năpasta, **ai piesei lui Sebastian** Ultima oră **sau ai** Passacagliei **de Titus Popovici".**

— Ce alte piese vor mai fi jucate de către absolvenți?

„Din dramaturgia modernă și contemporană am reținut Vassa Jeleznova **de Gorki,** Straniu interludiu **de O'Neill și** Romulus cel mare **de Dürrenmatt. Trei piese atît de diferite ca preocupări sociale și structură artistică, dar care au totuși un factor comun — trainicia clasică a construcției dramaturgice.**

— Vor exista în această stagiune colaborări artistice între studenții anului IV actorie și studenții așa-numitelor „secții noi"?

„În viitorul an universitar vor prezenta spectacole pe scena Studioului Institutului și studenții anului IV de la secția regie de teatru, avînd ca interpreți pe colegii lor de la secția de artă dramatică. Prezența acestor spectacole în ansamblul activității desfășurate la Studioul Institutului va aduce o notă originală, satisfăcînd, sper, unele doleanțe exprimate în presă. Punîndu-se accentul pe inventivitatea inscenării, pe traducerea concepției regizorale prin ansamblul mijloacelor care compun spectacolul, sînt convins că piesele puse în scenă de tinerii și entuziaștii studenți ai anului IV vor spori caracterul experimental al reprezentațiilor absolvenților noștri".

— Pe baza cărui repertoriu se va desfășura această activitate?

„Iată o problemă la definitivarea căreia lucrăm încă, în dorința de a oferi viitorilor regizori un cîmp de acțiune cît mai cuprinzător și edificator. O comedie shakespeareană și un spectacol antologic de proză românească vor fi, în mod cert, două din examenele pe care ei vor fi chemați să le treacă cu succes".

OLTEEA VASILESCU

SUCCES ROMÂNESC LA Zagreb

A șasea ediție a competiției anuale de la Zagreb — Festivalul Internațional de Teatru Studențesc — a numărat și în acest an printre participanți un grup de studenți români. Echipa condusă de Andrei Șerban (cîștigător al trofeului precedentei ediții) a prezentat un spectacol cu piesa Nu sînt turnul Eiffel **de Ecaterina Oproiu (regie: Andrei Șerban, decoruri, costume: Ion Popescu-Udriște, muzică: Costin Miereanu, interpreți: Cornelia Hâncu, Florian Pittiș, Ileana Dunăreanu, Cristina Stamate, Nicolae Wolcz, Anca Ovanez, Ileana Călin, Dan Nuțu, Aurel Manea, Victor Ștrengaru).**

Detașîndu-se de montările anterioare, de la Piatra Neamț, Cluj sau București, renunțînd deliberat (din motive lesne de înțeles) la o bună parte din text, Andrei Șerban a construit un spectacol de mare exuberanță vizuală, în care mișcarea în scenă și decorurile se completează plastic într-o permanentă conversație, coardele grave în această viziune, „acea alertă dezbatere despre fericire" (cum numea undeva piesa regizorul). transformîndu-se într-o imagine palpabilă, dureroasă, a efortului, a luptei pentru certitudine, imagine punctată de „respirando-uri" melancolice de comedie.

Cele două convenții ale teatrului, decorul și interpretarea, au fost admirabil convertite scenic; scenografia a stilizat continuu o ambianță elegantă cu elemente de o suprinzătoare concretețe, în același spirit cu jocul actorilor, ce tinde uneori spre autenticitate totală, alternînd cu momente de pantomimă sau balet.

În contextul unei competiții deosebit de dificile — „o ediție de un nivel valoric foarte ridicat, superioară celei precedente prin numărul mare de piese bune, în montări excelente, prezentate în concurs" (Andrei Șerban), în fața unui public a cărui majoritate o formau înșiși concurenții — „un public crud, care n-a ajuns încă la bunăvoința convenienților, care-și exprimă cu o violență îngrozitoare opiniile defavorabile" (Ecaterina Oproiu), spectacolul Grupului de dramă al studenților români a reputat un succes triumfal. Același public, care huiduise și fluierase la fiecare reprezentație, care părăsise demonstrativ sala în fața montărilor anoste, care a apostrofat direct și violent fiecare stîngăcie de pe scenă, același public a urmărit cu o concentrare nemaiîntîlnită pînă atunci spectacolul regizat de Andrei Șerban, izbucnind — la terminarea lui, după cîteva lungi momente de liniște absolută — în aplauze și urale frenetice, rechemînd de 12 ori la rampă pe autoare, pe regizor și pe interpreți. A fost un succes incontestabil, omagiat din plin de juriu prin cele patru premii acordate.

A șasea ediție a I.F.S.K., la care au participat — în calitate de invitați sau membri ai juriului — personalități marcante ale teatrului din întreaga lume, a fost caracterizată unanim drept o strălucită confirmare a valorii teatrului studențesc de avangardă. „Este un festival de avangardă a teatrului mondial, în înțelesul cel mai bun al cuvîntului", ne-a declarat Ecaterina Oproiu. „S-a văzut clar la acest festival că avangardă nu înseamnă neapărat numai ceea ce este trăznit, s-a văzut că filonul valoros al avangardei respinge hotărît lucrurile lipsite de conținut sau chiar apolitice. Iar cea mai mare bucurie a mea a fost că spectacolul nostru a primit concomitent și Marele premiu al Festivalului și Premiul publicului pentru cel mai apreciat spectacol. Pentru că avangarda teatrală care nu e urmată de spectatori, este o avangardă care nu se mai află în fruntea nimănui și care nu mai are nici o șansă de izbîndă".

DINU KIVU

Cornelia Hâncu și Florian Pittiș într-o scenă din spectacol.

◆ palmaresul ◆

— MARELE PREMIU PENTRU CEL MAI BUN SPECTACOL acordat Grupului de dramă român pentru „Nu sînt turnul Eiffel" de Ecaterina Oproiu, în regia lui Andrei Șerban și Grupului de dramă din Lund (Suedia) pentru „Dacă războiul va veni" de Steffana Roos, în regia autoarei.

— PREMIUL ZAGREB, PENTRU CEL MAI DE SUCCES SPECTACOL (acordat de un juriu internațional), Grupului de dramă român pentru „Nu sînt turnul Eiffel".

— PREMIUL PENTRU SPECTACOLUL CEL MAI APRECIAT DE PUBLIC, Grupului de dramă român pentru „Nu sînt turnul Eiffel" (cu 61 de voturi, în timp ce al doilea clasat, Ansamblul de revistă din Varșovia a avut doar 25 de voturi).

— PREMIUL PENTRU INTERPRETARE MASCULINĂ lui Florian Pittiș pentru rolul său din „Nu sînt turnul Eiffel".

— PREMIUL PENTRU DIRECȚIE DE SCENĂ ȘI ADAPTARE ARTISTICĂ — Steffana Roos (Suedia).

— PREMIUL PENTRU AVANGARDĂ — Formației dramatice din Utrecht (Olanda).

DECLARAȚII ALE OASPEȚILOR LA FESTIVAL

— MARIO SPADANUTA (critic dramatic — Italia)
— Este categoric cel mai bun spectacol trecut în revistă pînă în prezent. Felicitări pentru regizor! Deși am auzit că are doar 23 de ani, pot spune de pe acum că e un mare regizor. Felicitări pentru actori. Sînt încîntat că am văzut acest spectacol. Bravo latini!

RENÉ GAUDY (critic dramatic — Franța)
— Cel mai bun spectacol al Festivalului! În sfîrșit, o piesă care dezbate cu curaj, cu ardoare și cu luciditate viața și problemele contemporane ale tineretului. Bravo pentru regie, bravo pentru interpreți!

GOHAN GONGERBLOED (critic dramatic —Olanda)
— Am văzut un spectacol excelent! Grozav acest Andrei Șerban! Îmi amintește prin felul cum își construiește spectacolul, prin fantezie, prin luciditate de Peter Brook. Spectacolul dv. e o performanță, e magnific!

MIRKO ZAKIC (critic dramatic Belgrad)
„Nu sînt turnul Eiffel" este un spectacol excepțional. I-am văzut pe bucureșteni și la ediția precedentă a Festivalului și pot spune că ne-au oferit din nou teatru adevărat. Regia e minunată. Personal, îi mulțumesc lui Andrei Șerban și-i felicit pe interpreți în frunte cu Florian Pittiș, Cornelia Hâncu, Dan Nuțu și ceilalți.

BARRY HANSON (regizor — Anglia)
— Wonderfool! Wonderfool! Acesta este într-adevăr teatru!

GORAN WIREN (regizor — Suedia)
— Mulțumesc românilor pentru această frumoasă demonstrație de teatru.

Tentația adevărului în dramaturgie

Există perioade în istoria omenirii, cînd sub imperiul unei dezvoltări a științelor și a gîndirii, inteligența teoretică se descătușează, se ascute în chip deosebit, devine un element propulsator în toate domeniile vieții. Inteligența teoretică nu poate fi despărțită de pasiunea pentru cercetare, de încercarea permanentă și consecventă a omului de a se apropia de adevăr și de a-l sluji. În aspirația sa spre adevăr, omul intră în conflict cu opoziția agnostică, cu elemente potrivnice din societate și chiar cu forțe potrivnice din natură. Teatrul — ca recreator al conflictelor din realitate — a surprins de-a lungul dezvoltării sale istorice momentele de mare desfășurare a inteligenței, în relație de cunoaștere cu lumea.

Eschil este contemporan cu materialistul și dialecticianul Heraclit (poate focul dăruit de Prometeu oamenilor nu este altceva decît focul veșnic viu — unitatea și materialitatea lumii — din filozofia heracliteană). Sofocle scrie în același timp cu Empedocles, cu ateul materialist Anaxagoras și cu Democrit („la adevăruri se poate ajunge numai prin cunoașterea luminoasă, prin intermediul rațiunii"), Shakespeare trăiește în plină perioadă de renaștere a inteligenței umane, de cercetări și descoperiri, de cuceriri de noi spații în știință.

Dramaturgii de la sfîrșitul secolului trecut și din veacul nostru au fost spectatorii uriașei desfășurări în toate direcțiile a cunoașterii umane. Adevărul devine pentru eroii acestor dramaturgi scop, mobil sau motor al acțiunii, al conflictelor interioare și al manifestărilor în afară. Pentru ajungerea la adevărul relativ sau absolut, personal sau colectiv, trebuie străbătut drumul spinos și întortocheat al cunoașterii, trecîndu-se prin încredere sau îndoială. Tragedii ca **Oedip** al lui Sofocle, **Hamlet**-ul lui Shakespeare, **Electra** lui Giraudoux urmăresc tocmai apropierea treptată de adevăr; în posesia lui eroul are dreptul la acțiune, la actul justițiar asupră-și sau asupra celorlalți; și îl săvîrșește. Întîrzierea actului nu se datorește faptului că Oedip este laș sau Hamlet abulic, ci pentru că cei doi nu au certitudini, vor „dovezi mai limpezi", caracterul lor cercetător adună probe irecurabile și, în numele adevărului și din necesitatea etică a caracterului lor, ei pedepsesc. Conflictul tragic se definește în lumea interioară a personajului, pe parcursul acumulării probative, în momentele succesive ale procesului logic al cunoașterii, iar deznodămîntul vine ca tăierea unui nod gordian de situații din însăși calitatea umană a eroului, prin faptă. Pentru toți acești eroi (ca și pentru Oedipul lui Voltaire) îndoiala este un drum al certitudinii.

De multe ori ideea de adevăr se calchiază pe cea de justiție, descoperirea lui produce un declic în conștiință și ridică mîna eroului întru aplicarea dreptății. Cunoașterea adevărului poate fi ea însăși armă în mîna eroului: Prometeul lui Eschil știe ceea ce viitorul va aduce și această cunoștință o folosește împotriva marelui zeu tiran, pentru Prometeul lui Shelley este, în plus, alinătorul și dătătorul de speranță. În posesia doctorului Stockmann este tunul care lovește necinstea, tirania banului, indiferent dacă Stockmann va fi socotit „un dușman al poporului", dreptatea stă de partea sa și el nu va putea fi învins. *)

Deseori, o societate sortită pieirii se apără de avalanșa adevărurilor, pe care le aduce cu sine societatea în formare, prin fuga în minciună; caractere slabe și timorate se retrag într-o lume de fantoșe înșelătoare. într-o lașă fantezie. Într-un astfel de moment istoric a trăit Ibsen și dramaturgia sa smulge măștile de pe fața societății; minciuna în care s-au retras unii din eroii săi este destrămată, generează tragedii ireparabile. În dramaturgia ibseniană adevărul și minciuna stau față în față într-o înfruntare continuă și dureroasă. Doctorul Stockmann este prin el însuși un simbol al adevărului, numai rămînerea sa în lumea micului oraș devine, pentru micii burghezi, incomodă și dăunătoare.

Dar prezența personajului, întruchipare de adevăr, poate fi și curativă. Lona Hessel din **Stîlpii societății**, convertește (e drept, într-un final cam factice optimist) pe consilierul Bernick, un adevărat edificiu de minciuni suprapuse.

Cei ce vor să ignore adevărul și realitatea sînt sortiți morții morale; Hyalmar Ekdal **(Rața sălbatică)** dominat, ca și Peer Gynt de o înșelătoare fantezie, retras în minciună ca în interiorul unei citadele va fi condamnat de Ibsen fără rețineri. Dar doamna Alving **(Strigoii)** reprezintă ea singură un cumul de adevăr și minciună, evitarea și înlăturarea celui dintîi provoacă conflictul tragic al piesei și aduce prăbușirea eroinei. Legiferările de opinie ale societății, în general, și al pastorului, îndeosebi, au determinat-o pe doamna Alving să ascundă adevărul despre soțul său. Prima victimă a minciunii, gîndită ca binefăcătoare, este chiar Oswald, fiul, iar singura victorie a eroinei este depășirea condiției sale tragice prin ruperea păienjenișului de falsități.

Un autor ca Pirandello, la care realitatea și ficțiunea. adevărul și minciuna sînt permutabile, greu de separat, fiind imposibil de tranșat delimitări, nu poate obține — cu toate încercările sale — fiorul tragic. Singur Henric IV, stăpîn pe cunoașterea exactă a realității, covîrșitor prin luciditate, poate fi un erou tragic. La Cehov adevărul este mijlocul prin care se poate ajunge la depășirea morală, „sursa vie a frumuseții", norma etică generatoare de echilibru. Personaje ca Sonia și Unchiul Vania îl folosesc ca pe un scut care îi apără în confruntarea tragică cu lumea înconjurătoare. Prin eroii cehovieni ne îndepărtăm de noțiunea de adevăr legat de împrejurările particulare și poposim în sfera slujirii adevărului general teoretic, adevărului — ca entitate.

În această sferă poate fi inclusă zbaterea lui Gelu Ruscanu, eroul întrebărilor devastatoare și al răspunsurilor absolute. Două sînt datele care diriguiesc acțiunile personajului: pasiunea intelectuală cu finalități riguros matematice și absolutul interior. Teatrul lui Camil Petrescu este un teatru în care acțiunea este condiționată exclusiv de acte de cunoaștere, iar evoluția dramatică este construită prin revelații succesive. in care conflictul, în esența lui, în loc să fie dirijat de un Fatum de dincolo de lume, sau de un determinism biologic, ori ca de obicei — între personajele dramei, este în conștiința eroului, în disputa cu propriile-i reprezentări. Nevoia de absolut este aici întoarsă de la exteriorul teoretic la conștiința în ea însăși, absolutul dorit ca necesitate fiind căutat în interior, și această necesitate interioară apărînd generatoare de conflicte. (Camil Petrescu — **Addenda la Falsul tratat).** Ca toate aspirațiile, prin excelență umane, care constituie drama inteligenței lui Ruscanu, adevărul se vrea și el absolut, fără să fie trecut definitiv în hotarul abstracțiilor, ci păstrîndu-și forme de concretețe. Ca o materializare a pasiunii sale pentru adevărul absolut se constituie intransigența și hotărîrea eroului. Gelu Ruscanu trece prin momente de mare dezorientare, căci o multitudine de adevăruri personale ale celor din jur îl înconjoară și îi îngreunează alegerea. Maria Sinești, Irena, Penciulescu, dar în deosebi Praida posedă un adevăr al lor, prin care îi solicită eroului hotărîrea. Însă Ruscanu își exprimă convingerea că numai aspirația spre o sferă de valori care depășește interesul personal de orice fel poate justifica o existență, poate ocoli căderea morală, poate servi absolutul. Făcînd abstracție de imperativul categoric kantian pe care îl exprimă absolutul în drama lui Camil Petrescu, pasiunea pentru dreptate a lui Ruscanu nu rămîne preocupată numai de idee, la modul general, cum s-a afirmat adeseori, ci se leagă de oameni și de un viitor al acestora; printr-o intransigență uneori atît de absolută încît atinge cruzimea, el vrea să-i apere de necinste și să-i slujească prin aplicarea justiției. Praida opune revoltei generale a eroului — ideea eficienței acțiunilor și abstracțiilor — cauza pentru care se luptă. Iar Ruscanu își apără poziția în problemele de etică pînă la rigiditate de calcul matematic: „Toată puterea noastră, de a spune ceea ce spunem, vine din conștiința acestei dreptăți absolute... un singur caz de excepție ar anula-o, precum dacă o singură dată doi și cu unu ar face patru, toată matematica ar fi nulă...", și eroul nu poate săvîrși excepția și de aceea va trebui să se sinucidă. Nu este o moarte lașă, cum s-a considerat de multe ori, ci o respectare pînă dincolo de viață a credinței în adevăr și justiție, o formă maximă de consecvență cu sine însuși.

Am încercat să propunem diverse ipostaze ale adevărului (ca mobil al faptei, armă, simbol, termen antitetic, entitate etică) drept criteriu de neignorat într-o posibilă cercetare estetică a unor modalități dramaturgice.

FLORICA ICHIM

---

*) Din calea adevărului absolut, și Gelu Ruscanu vrea să înlăture întreaga minciună și necinste din societatea contemporană lui; el este pumnalul care trebuie să reîntroneze dreptatea, să repună cinstea în drepturi.

Colocviu despre filme studenţeşti

Intr-un număr trecut, am prezentat cititorilor noştri — prin articolul Filme pe care nu le veţi vedea — *filmele studenţilor din anul III al secţiei de regie-film. In dorinţa de a detalia această primă informare, ne-am adresat unor critici şi regizori de film, solicitîndu-le opinia asupra acestor încercări cinematografice.*

Cele patru scurtmetraje de examen ale anului III regie-film pe care le-am văzut — citez, în ordine întîmplătoare, filmele Uşa semnat de Radu Gabrea, Dictatorul şi supusul său al Adei Pistiner, Stîlpul lui Şerban Creangă şi Hoţii la mere de Constantin Constantinescu — pot să bucure in mai multe privinţe. Ele dovedesc cunoaştere a datelor profesiei, nu au înfăţişarea unor încercări stîngace de debutanţi, ci se supun, firesc şi suplu, uneori chiar cu dezinvoltură, cerinţelor ecranului; sînt alcătuite în aşa fel încît atrag interesul şi izbutesc să-l ţină treaz pînă la sfîrşit; dovedesc că realizatorii lor au cultură cinematografică şi, însfîrşit, arată că autorii lor refuză schemele şi şabloanele care se ivesc atît de des — din păcate — în producţiile cineaştilor noştri maturi, că ei se străduiesc cu inverşunare să opună schematismului şi simplificărilor idilizante o privire asupra vieţii, mai gravă, mai receptivă la complexitate.
Sigur, există deosebiri de calitate între aceste patru filme. În ce mă priveşte dau primul loc realizării lui Radu Gabrea, care mi s-a părut cea mai mlădioasă, mai nuanţată. Clasamentele de felul acesta sînt însă mult mai puţin importante decît problema de ansamblu pe care o ridică, împreună, aceste scurte prime manifestări independente ale viitorilor regizori. Şi anume: toate aceste patru filme seamănă foarte mult între ele, nu ca modalitate de exprimare ci ca fond, ca tematică, idee, tonalitate afectivă generală. Toate au în centrul subiectului un act de cruzime care aliază trădarea şi dezamăgirea, samavolnicia şi umilirea semenului, într-un cuvînt — pentru a folosi un termen mult întrebuinţat — dezumanizarea. Toate îmbracă forma metaforică a unei povestiri simbolice fantastice. Toate caută să comunice parcă aceeaşi tristeţe şi aceeaşi neîncredere. Apropierile şi asemănările merg atît de departe încît, spre final, vedem reluat, în diferite variante, acelaşi cadru, cu unul sau două personaje care pleacă, micşorîndu-se tot mai mult în peisaj. Prima întrebare care se ridică în faţa acestei similitudini, pînă la urmă puţin obositoare, se referă la lipsa de varietate a celor văzute.
Unde este dorinţa de originalitate a autorilor, nu de originalitate cu orice preţ, nu de ostentaţie a noului, ci de prospeţime, de adevăr care să-ţi aparţină în primul rînd ţie? Unde este setea de varietate a tinereţii căreia nu-i place să semene cu nimeni, tocmai fiindcă simte că mai are o mie de porţi deosebite de deschis?
Bine — am văzut una, două istorii poematice amare, ţesute în jurul temei deziluziei, dar unde este naraţiunea de subtilă observaţie realistă, unde este comedia lirică şi comedia grotescă, unde sînt încercările de ciné-verite sau îndrăzneaţa lucrare experimentală? Nu cumva sub uniformitatea celor văzute se ascunde influenţa modei care i-a subjugat pe studenţi încă înainte ca ei să se fi format? Cu mîna pe conştiinţă, trebuie să recunosc că nu pot să răspund ultimei întrebări. Nu ştiu, n-am izbutit să descifrez cine sînt aceşti tineri cineaşti în formare, aşa cum de exemplu am desluşit unele caracteristici ale viitorilor regizori de teatru, nu ştiu cît din ceea ce am văzut se datorează modei (izvorîte, evident, din vizionarea producţiilor de tipul celor Doi oameni şi un dulap şi cît le aparţine cu adevărat lor, face într-adevăr parte din autenticul conştiinţei lor. Şi doar acesta este primul lucru pe care ei trebuie să-l înveţe: să dezvăluie cu sinceritate lumea lor şi nu o lume gata fabricată de alţii, să spună ce au izbutit să descopere singuri în artă şi în viaţă, şi nu ceea ce li se oferă dinainte prelucrat. Altfel nu vor ajunge la elaborarea artistică ci la şablon, iar schemele intelectualiste, şabloanele cu iz modern nu sînt nici mai bune nici mai puţin plictisitoare decît acelea dogmatice sau idilizante.

ANA MARIA NARTI

Eu am 32 de ani şi sînt cel mai tînăr regizor de film din ţara noastră. Şi dacă nu s-ar fi reînfiinţat în sfîrşit secţia Regie de film a I.A.T.C., vîrsta mea ar fi sporit pînă la limite de venerabilitate ori de senilitate, dar aş fi fost în permanenţă, netulburat, medaliatul acestei ciudate şi comice tinereţi fără bătrîneţe. Însfîrşit, deci în curînd nu voi mai fi cel mai tînăr regizor de film. Tinereţea mea perpetuă, prelungită forţat, încetează, maturitatea îmi surîde, e în preajma mea.

Eliberat de responsabilităţile asfixiante ale celui mai tînăr, las altora în urma mea această dulce postură şi schiţez în numele tinereţii lepădate sfaturi şi analize.
Anul trecut, în cadrul unui simpozion de tineri cineaşti ţinut la Praga mărturiseam, într-o şedinţă de lucru, surprinderea mea în faţa acestei noi generaţii.

Această surprindere era cu atît mai violentă cu cît pe lîngă Nemec, pe lîngă Juracek, pe lîngă Kytilova, pe lîngă mulţii alţii de fapt tineri sau foarte tineri, mişuna la bufetul conferinţei o droaie de puşti îmbrăcaţi militari (absolvenţi care-şi făceau stagiul militar), **autori de excelente filme de lung metraj,** filme profund contemporane, foarte personale, cu nişte contribuţii cu totul şi cu totul noi într-o zonă mai special cinematografică, zonă al cărei maestru rămîne Tati, o zonă de umor mecanic, tandru, cu implicaţii în absurd şi suprarealism.
Am crezut şi atunci, cum cred şi acum — dar acum cu un sentiment de linişte totală — că e cu totul, hai să zicem, inoportun să aşteptăm ca absolvenţii de acum zece ani să se constituie într-o generaţie.

Studenţii de azi reprezintă singura sursă cu adevărat vitală pentru ceea ce — stilistic vorbind — poate fi viitorul cinematografiei noastre, cel puţin din punct de vedere teoretic (oricîtă bunăvoinţă aş avea, nu întrevăd, nu pot întrevedea strălucirea unei alte surse).

Aceşti studenţi au învăţat — şi aici **contribuţia profesorului e fundamentală** — un lucru elementar pe care puţini din generaţia lui Drăgan o ştiu (Drăgan însuşi n-o ştie şi n-a învăţat-o nici ulterior, după părerea mea); de la Melliès sau Griffith la Antonioni, deci de la prima respiraţie şi pînă la ultima (într-adevăr poate ultima spun gîndindu-mă trist la **Deşertul roşu**) cinematograful artistic a folosit povestirea ca un element pretextual — pretext pentru o oarecare indiferenţă, ordine logică, comestibilă, cursă pentru spectatorii flămînzi de subiect, cărora, prinşi în această cursă, li se administrează şocuri vizuale. Cinematograful stupid, plat este cinematograful umilinţii faţă de subiect. Aproape orice subiect de film este o ficţiune monstruoasă — îmi imaginez cinematograful viitorului foarte aproape de experienţa existenţială a lui Truman Capote în ultimul său roman, **Cu sînge rece.** În clipa în care filmul nu exprimă nimic altceva decît povestea, cinematograful devine, şi este de fapt în majoritatea timpului, o artă ieftină, trivială.
Aplaud deci, în primul rînd, la studenţii-regizori fanatismul lor anti-epic. Subiectele lor sînt însfîrşit proiectări în lumi construite — aplaud irealitatea lor, aplaud subtilitatea semnificaţiilor. Aplaud clipa de gîndire provocată după stingerea ultimei fotograme — splendida clipă de nedeslusire, de perplexitate, de opacitate chiar, de opacitate fulgerată, fecundată. Acesta este un început pentru marele, nobilul efort: spectatorul să nu plece acasă derulînd istoria, subiectul, ci căutînd chei pentru semnificaţii. Aşa ceva se poate, mă gîndesc mereu la **Fragii sălbatici.**

★

Sigur că există în aceste filme studenteşti multe naivităţi; există şi un anume snobism studenţesc — amatoresc de-a apăsa ostentativ pe „truvaiurile" antitradiţionale, o anumită copilărească sfidare a legilor ritmului şi chiar ale răbdării (am văzut la festivalul de la Pessaro un film al canadianului Lefèbre, a cărui estetică se constituia dintr-o agasare şi pulverizare tenace a nervilor spectatorilor).

Sigur că nivelul actoricesc e cam slăbuţ (cu excepţia filmului lui Eliad şi a interpretării Ileanei Dunăreanu) şi dacă în filmele parabolă, filmele metaforă, asta nu e prea grav, ceva mai tîrziu poate fi; sigur că există, tocmai din pricina acestui snobism de amatori — şi asta este obiecţia cea mai serioasă — o neglijare cam sistematică faţă de studiul reacţiilor de viaţă, faţă de universul concret-miraculos al gesturilor şi al relaţiilor lor, sigur că....

Pretenţiile mele sînt foarte mari, deoarece aceşti studenţi răspund pentru temele visate şi neatacate, ei sînt beneficiarii unei atît de îndelungate absenţe.

LUCIAN PINTILIE

Filmele propuse pentru colocviu conţin multe din calităţile şi defectele tipice ale unor exerciţii şcolare. Este şi firesc, fiind vorba de realizări ale unor studenţi din anul III, cărora nu li se pot aplica — de pildă — exigenţele potrivite pentru lucrările de diplomă. De abia peste doi ani, absolvenţii Institutului vor putea solicita pentru filmele lor mai mult decît un calificativ didactic şi vor aspira la satisfacerea unor criterii estetice împlinite şi la adeziunea publicului larg. Nici evocarea comparativă a unor precedente şcolare mai mult sau mai puţin consacrate nu ar fi sub acest raport justificată, deşi chiar titlul şi tema uneia din lucrările de astăzi aduce aminte de filmul de diplomă al lui Manole Marcus şi Iulian Mihu din 1955, La mere.
Mă îndoiesc de asemenea că ar fi cazul să ne propunem o nouă ierarhizare calitativă a acestor exerciţii, după ce ea a şi fost făcută de profesorii respectivei clase. Pentru că, evident, autorii acestor filme sînt în curs de formare şi de devenire şi nu se ştie dacă ceea ce acum pare a fi mai puţin elocvent nu va fi urmat de lucrări mai autentice şi mai consistente — sau invers —, în viitor, cînd studenţii de azi vor da adevărata măsură a potenţelor lor şi vor înfrunta examenele mari ale unei arte reprezentative.
Nu este chiar exclus ca surpriza să vină de la ceea ce va urma după un film care acum ne pare mai arid sau mai lipsit de vervă, dar care ascunde — poate — un spirit de observaţie atent, valenţe de umanitate generoase, posibilităţi largi de desfăşurare. Aş reţine în acest sens filmul Stîlpul *de Şerban Creangă. Remarc în acestă lucrare o aplicare directă asupra temei, un simţ nuanţat al diferenţierilor morale, receptivitate la problematica dramatică reală şi apropiată a omului contemporan. E vorba de doi tineri care îndeplinesc chipurile împreună o misiune — pe întinderea unei cîmpii pustii, sapă o groapă şi fixează în pămînt un stîlp, mărturie a trecerii omului prin aceste locuri; unul din eroi munceşte cu adevărat, în timp ce celălalt are mai ales grijă să-şi scrijelească la urmă numele pe stîlp; primul întîlneşte la întoarcere, pe drum, o fată şi îi reţine acesteia atenţia asupra lui; al doilea se interpune, pleacă cu fata, în timp ce primul îşi îngrijeşte piciorul rănit în timpul efortului. Evident, ar mai trebui făcut saltul de la ilustrativism la redarea vibrantă a ideilor. Naraţiunea e acum lipsită de relief şi de tensiune. Revelaţiile de adîncime, momentele pregnante, surprinzătoare prin expresie sau prin detalii, fluidul acela subteran care unifică totdeauna în artă dramaticul cu simţul lucid al măsurii şi al umorului — toate acestea încă nu transpar din această peliculă şcolară.*
De semnalat mi se pare însă faptul că filmul citat mărturiseşte mai mult decît celelalte o prezenţă mai dinamică şi o sensibilitate mai virilă în imagini. După părerea mea, filmul contemporan se îndreaptă acum tocmai către o astfel de tipologie artistică, îndepărtîndu-se de ceea ce era contemplaţie difuză şi atemporală în starea de spirit a unor filme sau a unor curente imediat postbelice. Ca urmare firească a unei selecţii istorice, cineaşti ca Antonioni şi Resnais se detaşează ei înşişi în ultimele lor filme (Deşertul roşu, Războiul s-a sfîrşit) *de structurile psihice debile, confuze, efeminate, angajîndu-se în direcţia promovării unor valori noi, moderne în înţelesul pe care acest cuvînt îl capătă în al şaptelea deceniu al secolului nostru matur.*
În celelalte filme studenţeşti vizionate, cu tot efortul stilistic remarcabil, semn poate al unor talente artistice care îşi caută forma, — am simţit un ecou tardiv şi obosit al unor filme şi curente astăzi depăşite. Or, firesc ar fi ca noile noastre generaţii de cineaşti să se afirme — şi cred că tocmai astfel se vor afirma cu adevărat — printr-o observaţie mai precisă a realităţilor contemporane, proprii nouă, printr-o circumscriere mai exactă a fenomenelor vizate, refuzînd plutirea în generalităţi şi excesiva diluare alegorică a ideilor. M-a surprins că nici unul din exerciţiile în discuţie nu se resimte de pe urma cîştigurilor realismului cinematografic, marcat prin noile curente — cinéma-verité şi cinéma-direct, deşi îmi închipui că relativa modestie a mijloacelor tehnice şi materiale aflate la îndemîna studenţilor poate explica în parte orientarea tuturor lucrărilor către inscenări sumare, prestabilite.
Ceea ce se poate semnala ca o trăsătură comună pozitivă a tuturor filmelor este ambiţia studenţilor de a aborda cu toată gravitatea temele propuse, ceea ce este îmbucurător, faţă de tentaţia facilităţii, atît de frecventă încă în cinematograf şi faţă de concepţia atît de manifestă adesea, după care filmul ar fi o artă secundară, sortită doar să transpună spectacular şi să difuzeze valorile altor arte. Increderea în vocaţia superioară, unică, a celei de a zecea muze e una din garanţiile evoluţiei fertile a viitorilor cineaşti.

VALERIAN SAVA

Studenţi în filme

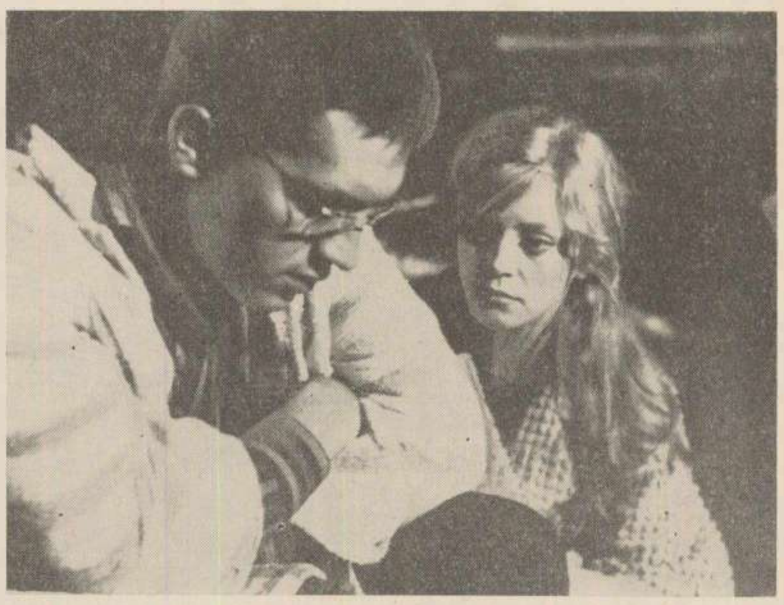

CARMEN GALIN şi DAN NUŢU (I.A.T.C.-anul IV) în FILMUL **DIMINEŢILE UNUI TÎNĂR CUMINTE** (reg. ANDREI BLAIER)

ALINTA CIURDĂREANU (I.A.T.C.-anul IV) în FILMUL **STEAUA FĂRĂ NUME** (reg. HENRI COLPI)

DAN NUŢU (I.A.T.C.-anul IV) şi ANA SZELES în FILMUL **MEANDRE** (reg. MIRCEA SĂUCAN)

ILEANA DUNĂREANU (I.A.T.C.-anul IV) ÎN FILMUL **DUMINICĂ LA ORA 6** (reg. LUCIAN PINTILIE)

ridendo castigat mores

Const. Stoichiţescu

Alfabet „poetic" invers

Zornăiesc zorzoane. Zoresc zorii zurbei
Văd venind viaţa, val, vis, veselii
Umedă, uşoară unge uşa urbei
Toaca tace tare. Tu tunzi teorii.
Seva sus se saltă. Sisîle sifoane,
Rumbe răvăşite, raze răpitoare.
Palide păcate ponegrind persoane
Osîndesc obscure oaze-otrăvitoare.
Nucile năvalnic năpădesc neantul
Lasă lăturalnic, lan, lămîi, levantul
Mîngîie mimoze, mese marmorate
(n-am cu „K" nimic decît „kilometrate")
Jucai jocul jalnic. Jalnic jelui jocul
Iată ironia intră inumană
Hărţuindu-mi haina, hora, halta, hopul,
Goanga gugumană galeş gungureşte.
Fugi ! Fereşte faţa ! Frînge fărîmarea
Ev enorm evită-l. Eul e emfatic
Dulce-i desfătarea ! Dulce dărîmarea !
Crezi casata caldă ? Creşti colos carpatic ?
Balul bîlbîielii bolta balansează
Astrul arde arctic. Amor arondează !

— A murit ?

— Nu, nu cred, răspunse celălalt. Îşi revine ea, n-ai grijă... Numai că trebuia să dai şi tu mai... mai elegant... Cu drugul ăla dărîmai şi-un bou...

Primul îşi şterse fruntea cu mîneca bluzei şi aruncă drugul de oţel, care zăngăni rostogolindu-se pe caldarîm. La picioarele lui zăcea un fel de maşinărie, o îngrămădire de fier, de sîrme şi de pîrghii acoperite cu bucăţi de material plastic. Curios ca întotdeauna, am coborît din Fiat şi m-am apropiat de cei doi.

— Bună seara, i-am salutat eu ridicîndu-mi politicos pălăria, după care m-am oprit lîngă maşinărie. Ce faceţi aici? Mă iertaţi, dar vă văd singuri pe bulevard, la o oră atît de tîrzie... V-aş putea conduce pînă mai încolo...

— Eşti de la Miliţie ? mă întrebă primul dintre ei, uitîndu-se după drug.

— Nu, nu...

— Atunci dă-i drumul şi uită c-ai trecut pe Magheru. Cată să uiţi şi femeia...

M-am uitat lung la el. Părea sănătos, iar fruntea înaltă şi ochii care mă priveau nu ştiu cum de după lentilele ochelarilor îi dădeau chiar o notă de inteligenţă. Am privit şi în jur ; nu era nici o femeie. Celălalt necunoscut îşi strivi sub pantof mucul ţigării pe care tocmai o fumase şi mi se adresă şi el :

— Uite ce-i, drăguţule, domnul te-a rugat să ne laşi în pace. Lasă-ne... Şi sper, la fel, să nu spui nimănui nimic despre femeie... De revenit îşi revine ea, n-avea nici o grijă...

— Bine, tovarăşe, dar... mă grăbii să îngîn, simţind dintr-o dată răcoarea nopţii. Sigur, vă las, vă las imediat, cît despre doamna... fiţi pe pace, n-am văzut, n-am auzit...

— Bine, bine, gata, mormăi ochelaristul, aplecîndu-se spre maşinărie.

Tocmai deschideam repede portiera, cînd mă auzii strigat :

— Hei, tovarăşele, n-ai cumva o şurubelniţă ? Hai, nu fi supărat pe noi... Dă-ne ajutor să punem dama pe picioare, că n-o putem lăsa aşa aici, iar dacă mai pică şi Miliţia...

Le-am adus şurubelniţa, patentul şi o cheie franceză, după care m-am aşezat cu fereală mai la o parte.

— N-o recunoşti ? mă întrebă unul dintre ei, în timp ce se căznea să astupe o ţeavă spartă.

— N-am avut plăcerea, mă hotărîi eu să intru în horă. Dar într-adevăr, e foarte drăguţă. Ziceţi că... Nu vă supăraţi, e soţia dumneavoastră ?

Ochelaristul mă privi de parcă aş fi căzut din cer. Pe urmă se aplecă din nou peste maşinărie şi începu să rîdă înfundat, cu icnituri.

— Ştii că ai haz ? rîse şi celălalt. Straşnică glumă !

Simţeam că încep să-mi pierd minţile. Cine m-a pus să opresc tocmai aici ? ! Acum căutam înfrigurat să-mi amintesc numărul doctorului Vasiliu de la Nervoase, să-l întreb dacă nu i-au fugit cumva nişte pacienţi, dar nu izbuteam să găsesc în memorie decît primele două cifre.

— Să ştii că ăsta ne crede nebuni... Nu citeşte literatură bună, pun rămăşag, îi zise ochelaristul cu glas scăzut celuilalt.

— Ascultă, nene, mă luă el mai familiar, văd că nu ne prea înţelegem... Asta — şi-mi arătă mormanul de fier şi sîrme — asta e femeia de care-ţi vorbeam, femeia cibernetică. N-ai citit „Luceafărul" ? E vorba de numărul 36, din septembrie, cu „va urma"...

— Nu, răspunsei cu sinceră şi regretabilă părere de rău. Era coadă prea mare la chioşc, vreo patru sute de inşi în afară de bătrîni şi copii... Dar o să-l iau de la stand.

— Ei bine, continuă ochelaristul întrerupîndu-mă, află că revista aceasta a publicat un roman despre femeia cu pricina, pe care o vezi acum la picioarele dumitale sub semnătura lui : Mihail-Nicolae-Paul.

— A, zîmbii eu oarecum lămurit. E un fel de coproducţie...

— Da de unde ! sări şi celălalt. Autorul e unul singur. Dar acum femeia-i

Sfîrşitul femeii cibernetice

Dragomir Horomnea

principalul... Dacă n-o reparăm, se află că noi am dat-o gata ; a înregistrat automat totul, e aproape sigur...

Aşa am aflat de existenţa profesorului Martin, un ilustru om de ştiinţă, academician înnăscut, căruia s-a nimerit să-i fugă de acasă femeia cibernetică inventată în urmă cu două luni. Aceasta tocmai îl acostase pe ochelarist în plin bulevard, încercînd o îmbrăţişare mai mult decît obişnuită în laboratoarele savantului, iar bietul om n-a avut altceva mai bun de făcut decît să se apere. N-a înţeles mesajul.

— Şi... acum ?... murmurai eu, revenindu-mi complet. Ce faceţi dacă nu izbutiţi s-o... treziţi sau, mă rog, s-o reconstituiţi cît de cît.

— Ei ce facem, nu facem nimic ; aşteptăm, scrîşni ochelaristul, care, între timp, se recomandase Vichentie. Mergem acasă şi aşteptăm să ne sosească citaţie de la tribunal.

— Pentru crimă, preciză celălalt, pe care încă nu aflasem cum îl cheamă. Martin ăsta şi-a făcut femeia în aşa fel încît să înregistreze vizual şi auditiv totul, chiar dacă-şi pierde capul din dragoste ca acum. Uite, Vichentie, a lovit-o la tîmplă, dar undeva, în măruntaiele ei se înregistrează şi acum convorbirea noastră... Iar la tribunal noi vom fi găsiţi vinovaţi, auzi ? Noi ! Chiar dacă ea s-a năpustit pătimaşă asupra lui Vichentie, să-l sufoce sub sentimentele grămezii de maşinării...

— E normal s-o păţim, făcu violatul. S-a înregistrat ? S-a înregistrat. Există deci dovezi. Martin va da mîine de femeia sa, o va desface, o va strînge cu cleştele, iar ea îi va mărturisi filtrat subiectiv prin creierul electronic totul, şi ţin-te ! Dacă am putea-o tîrî undeva, de pildă la tine în pivniţă, sau la D.C.A. am fi salvaţi. Dar cum să cari o tonă de fier, chiar dacă strada e încă pustie ?...

— Să scriem la „Luceafărul" ! îmi fulgeră deodată o idee. Să-şi modifice autorul femeia aşa, cum să vă spun, s-o facă mai puţin focoasă, ceva mai decentă. Adică să nu mai pună bărbaţii în pericol cînd iese pe stradă. Doamne fereşte, dacă pătrunde în redacţia „Luceafărului", face ravagii. Hai să mergem la redacţie ca să le dăm ideea.

— Redacţia se deschide pe la nouă jumătate, zece, zise Vichentie, iar pînă la zece e sigur că ne prinde Miliţia...

— Atunci să reparăm femeia, continuai eu. Aţi avea în cazul acesta circumstanţe at...

— Nuuu !...

Am tresărit toţi trei electrizaţi. Strigase femeia cibernetică. Ecoul sirenei ei se izbi de clădirea cinematografului „Patria", apoi de hotelul „Lido", sări peste O.N.T. şi fîlfîi sinistru deasupra oraşului. Între timp se ridicase în capul fiarelor şi-l privea încruntată pe Vichentie. Ochii îi fulgerau ca două faruri de Trabant-combi.

— Ştii ce înseamnă să respingi dragostea unei femei atunci cînd ţi se oferă ? — îi strigă ea, suflîndu-i în faţă miros de lavandă şi motorină. Înseamnă de douăzeci de ori crimă, iar dumneata m-ai respins, sir, m-ai respins !... Fii blestemat ! Să ai parte numai de femei obişnuite !

Plîngea. Umerii i se zguduiau. De undeva, din dreptul inimii se auzea un zăngănit uşor. Pe asfalt picurau lacrimi de ulei B.425.

— Dar mă răzbun !... răcni ea şi mai tare. Ce, credeai că scapi ? S-o crezi tu, tu şi cu mumă-ta ! Nici o circumstanţă atenuantă ! Uite abia acum o să mor, să te pedepsesc cu preţul morţii mele ireparabile. O să mă autosinucid ! Aşa, aşa, nu-ţi va mai rămîne decît să te predai la primul post, aşa...

Scrîşnind ultimele cuvinte, se izbi puternic cu ceafa zimţată de muchea trotuarului scoţînd scîntei ca o brichetă cu gaz şi rămase ţeapănă, după cum era şi nu era de aşteptat. Vichentie, despre care mai aflasem că e medic, îi ridică pleoapa de ebonită. Celălalt oftă, pironi cerul cu ochii, apoi îşi făcu resemnat semnul crucii. După ce le prezentai condoleanţe, mă îndreptai spre Fiatul al cărui motor încă mai zumzăia. Înainte de a închide portiera, am avut timp să-i observ pe cei doi prieteni care se îndreptau, ţinîndu-se de braţ, către primul post de Miliţie.

Desene cu !!!!!!!!!!! începători

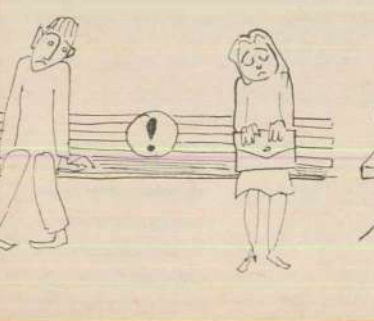

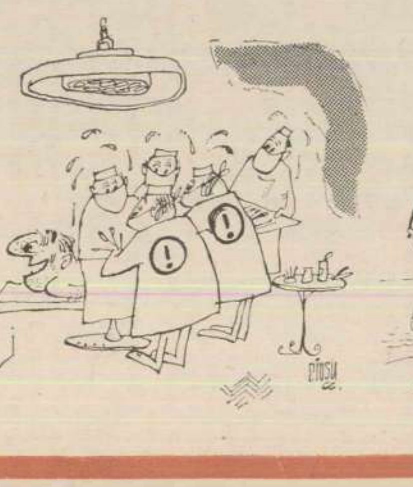

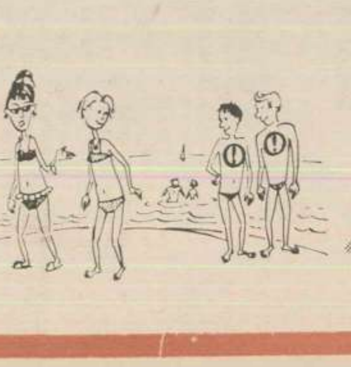

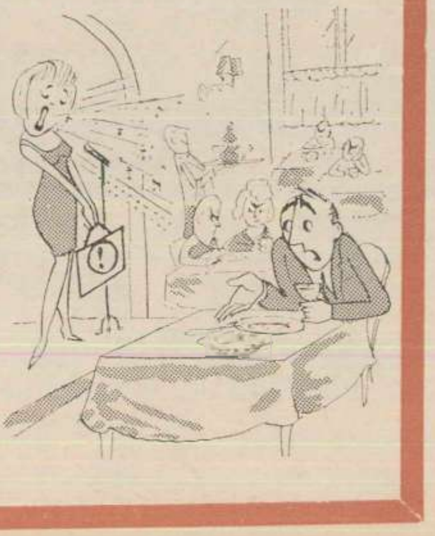

Desene de:

j. morărescu
sabin ştefănuţă
const. ciosu
petre botezatu
mariela badea
crăiţă vasile

— La căpătîiul lui Fox stau doctorul casei şi un doctor adus în grabă. Fox, acoperit pînă la gît cu plapuma, suferă în tăcere. Medicii, cu gravitatea impusă de situaţie, cercetează sub plapumă pulsul bolnavului :

Primul medic : E tifos, fără nici o discuţie...

Al doilea medic : Aşi, de unde, e beat turtă...

La care Fox aruncă plapuma de pe el. Medicii se ţineau unul pe altul de mînă.

●

— John nu se teme de stafii. De aceea s-a culcat în camera strigoilor din castelul Baldwin. La miezul nopţii vede zece degete negre apărînd la picioarele patului. Trase două focuri de revolver. De atunci poartă baston.

●

Cineva îi anunţă alarmat pe John :

— John, vino repede cu puşca. În bungalowul tău a intrat un tigru şi nevastă-ta e înăuntru.

— Nu-ţi face nici o grijă. Are jungla tigri destui...

●

Zicală : Unei mame îi trebuie douăzeci de ani să facă din copilul ei un bărbat. Unei femei îi trebuie doar 20 minute să facă dintr-un bărbat un copil...

●

Johny face pariu :

— Am o memorie formidabilă. Îţi spun pe de rost numele de pe 3 pagini din cartea de telefon, pariezi ?

— S-a făcut, începe !

— Încep cu pagina 1607, : Smith, Smith, Smith,... şi aşa mai departe, pînă la pagina 1610.

●

Lordul John stă în camera preferată, pe fotoliul preferat şi, trăgînd din pipa preferată, priveşte prin fereastra preferată. Cheamă valetul preferat.

— Parkins !

— Yes, Sir...

— Cum e vremea ?

— Plouă, Sir.

— Fii bun şi scoate peştii la plimbare.

— Dar, Sir, v-am spus că plouă...

— Nu-i nimic, Parkins, du-i sub umbrelă.

●

„Baby, fă ca raţa". Baby face ca raţa. „Baby, fă ca boul". Baby face ca boul. „Baby, fă ca crocodilul". Peste două minute orfanul Baby îşi făcea siesta.

●

Într-un cimitir la miezul nopţii :

— Nu vă supăraţi, Sir, sînteţi bun să mă conduceţi spre ieşire, mi-e frică...

— Cu plăcere. Şi mie mi-era frică noaptea în cimitir, pe vremea cînd trăiam...

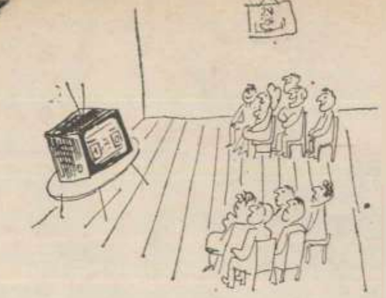

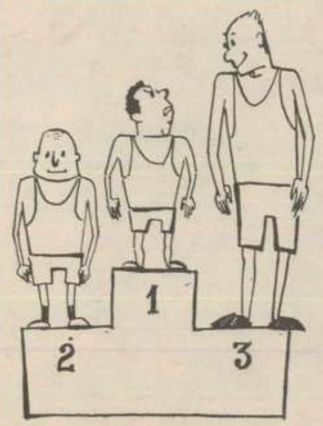

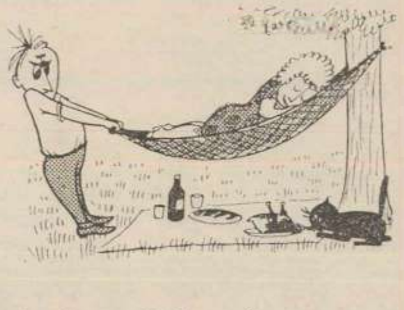

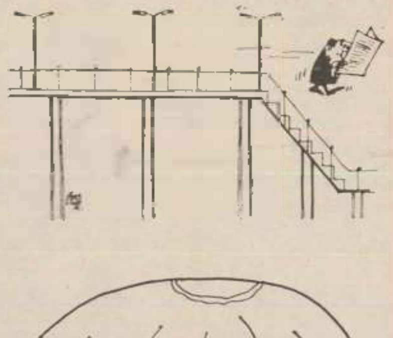

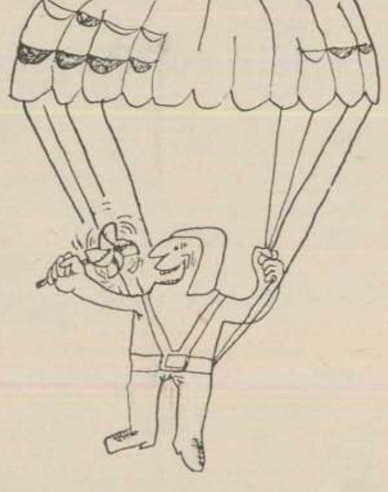

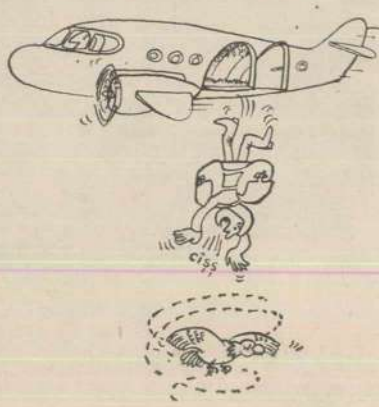

ION DOGAR-MARINESCU

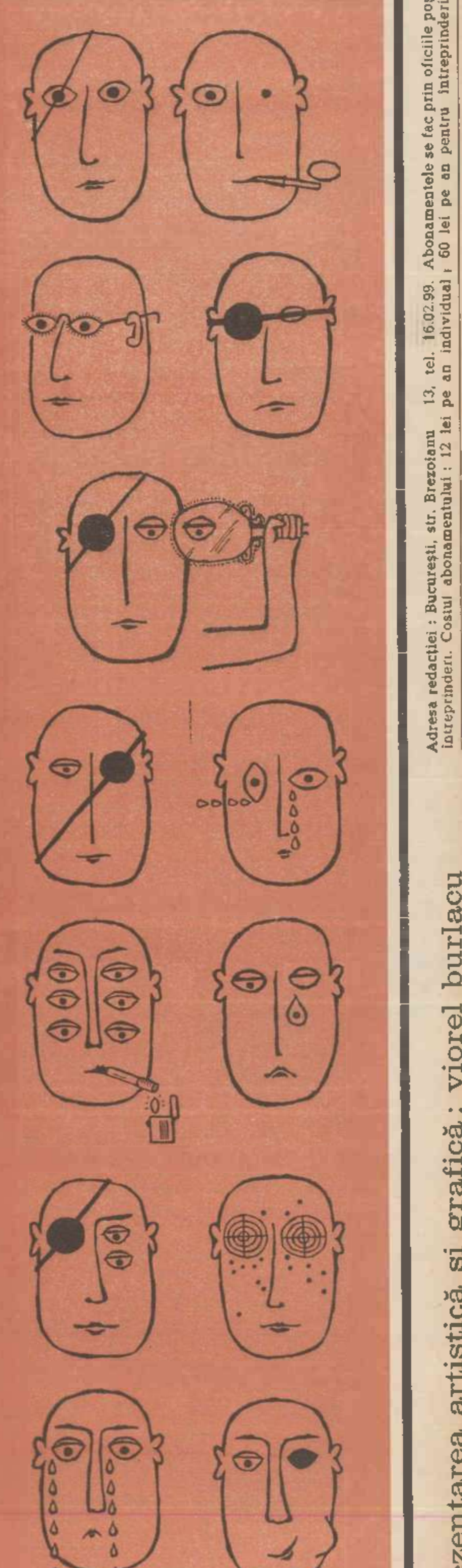

prezentarea artistică şi grafică : viorel burlacu

Adresa redacţiei : Bucureşti, str. Brezoianu 13, tel. 16.02.99. Abonamentele se fac prin oficiile poştale şi difuzorii voluntari din întreprinderi. Costul abonamentului : 12 lei pe an individual ; 60 lei pe an pentru întreprinderi şi instituţii.

Tiparul executat sub comanda nr. 61.859 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii" Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti